

Sprawozdanie

DYREKCYI

C. K. WYŻSZEGO GIMNAZYUM

W TARNOPOLU

== za rok szkolny 1905. ==

1. Niektóre opowieści i wiersze o Grunwaldzie w XV. i XVI. wieku. Napisał **Henryk Osuchowski**.
2. Konferencya filologiczna.
3. Część administracyjna zakładu głównego.
4. Część administracyjna c. k. gimn. Franciszka Józefa.

TARNOPOL.
NAKLADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.

Z Drukarni L. Wierzbickiego.
1905.

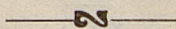
Sprawozdanie

DYREKCYI

C. K. WYŻSZEGO GIMNAZYUM

W TARNOPOLU

== za rok szkolny 1905. ==

1. Niektóre opowieści i wiersze o Grunwaldzie w XV. i XVI. wieku. Napisał **Henryk Osuchowski**.
2. Konferencya filologiczna.
3. Część administracyjna zakładu głównego.
4. Część administracyjna c. k. gimn. Franciszka Józefa.

TARNOPOL.

NAKLADEM FUNDUSZU SZKOLNEGO.

Z DRUKARNI L. WIERZBICKIEGO.

1905.

103 743 II.

1905

Biblioteka Jagiellońska

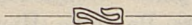
1002681942

Niektóre opowieści i wiersze o Grunwaldzie w XV. i XVI. wieku.

Napisał

HENRYK OSUCHOWSKI.

Bitwa grunwaldzka — zwycięstwo Polaków nad Krzyżakami w roku 1410. — jest prawie bezsprzecznie naczelnym wypadkiem w historii naszej wieku XV., wypadkiem bogatym nietylko w skutki o wielkiej doniosłości politycznej, ale zarazem czynem, stwierdzającym po raz pierwszy naszą świadomość narodową, nasze poczucie się w sobie. Skutkiem zaś udziału i innych szczeptów słowiańskich jest ta walna rozprawa wypadkiem świadczącym o zrozumieniu interesu wspólnego całej Słowiańszczyźnie.

Dlatego też bitwa ta o tak wielkiej doniosłości nie mogła przejść niepostrzeżenie i w literaturze i to zarówno łacińsko-polskiej, jak również i czysto polskiej, budzącej się dopiero podówczas. Siłą swej ciężkości, doniosłością zdarzenia, ślady zostać musiały, zostały, a niektóre wcale niepośledniej wartości. Wszakże bitwa grunwaldzka, udział w niej — to zaszczyt — to chluba Polaka z wieku XV — zaszczyt dla synów, wnuków i prawnuków ich; to też tradycya tej bitwy sięgała głęboko aż po wiek XVI; bitwa grunwaldzka była tem dla Polaków XV. i XVI. wieku, czem dla nas i dla naszych przodków powstanie kościuszkowskie i walki z roku 1831. lub 1863. Pisarze XVI. wieku, jak

Orzechowski na przykład, chlubią się również wspomnieniem tej bitwy, zaznaczając z dumą, że dziadowie ich brali żywy udział w tej sławnej kampanii.

Że doniosłość i ważność tej walki rozumieli sami współcześni w wieku XV. lub ich potomkowie w XVI. widać chociażby z nazw samych, jakie tej walce nadawano. Nie zwano jej bowiem inaczej jak »wielką wojną« — wielką potrzebą — wielką bitwą — wielgiem pobiciem« — tak zwali ją zwycięscy sami, tak ich synowie i wnuki. »Wielką« zwie ją sam Jagiełło w dokumencie z roku 1410 i w listach rozesłanych z pola walki, po kraju n. p. do Alberta biskupa poznańskiego lub do królowej z dnia 16. lipca (Monumenta Poloniae Historica — A. Bielowskiego Lwów 1872 II tom)—;

»Conflictus magnus« wyraża się o niej niejednokrotnie Długosz na kartach swoich »Dziejów Polski« i w dziełku »Banderia Prutenorum«, gdzie wspomina często »proelium magnum«. Podobnie Mikołaj z Błonia, gdy pisze »De magna strage alias o wielgiem pobiciu«, tak wreszcie Górnicki w »Rozmowie o elekcyi« mówi: »wielkie pobicie«, podobnie Orzechowski w Żywocie J. Tarnowskiego »na onej wielkiej wojnie«.

Uwzględnwszy całą, dość bogatą literaturę napotykamy przedewszystkiem naoczne lub tegoż roku pisane relacye, które stanowiły potem poniekąd podstawę dla opowieści Długosza, a z tych wysuwa się na czoło:

„Cronica conflictus Wladislai Regis Polonie cum cruciferis anno Christi 1410“.

znaleziona w bibliotece Działyńskich w Kórniku, przedrukowana przez Dr. E. Strehlkego w cennym zbiorze »Scriptores rerum Prussicarum« Lipsk, tom III str. 434—439—wydana w Monumentach Bielowskiego tom II str. 897. Autor niewiadomy, zaznaczywszy, że ostateczna decezya walki zapadła 29/6 1410 r. »finaliter concluderunt contra Prutenos procedendum«, przechodzi szczegółowo wypadki, poprzedzające samą bitwę, zajmując się specjalnie osobą króla Jagiełły; przytacza też jego mowy

do żołnierzy i modły. Samą bitwę opowiada nader drobiazgowo i podnosi radość Polaków. Wróciwszy do osoby króla, podaje jego różne polecenia i rozkazy — a opowiedziawszy, że król »de arbore ramos frangi mandavit et humo prosterni post fatigam se deposuit ibidem« — kończy na uroczystem pogrzebaniu ciała wielkiego miotrzeza Ulryka i innych znakomitych dowódców.

Jedną szczególnie rzecz uderza nas w całym opowiadaniu, to jest to, że osobą króla zajmuje się autor dokładnie nadzwyczaj i zwraca wielką uwagę na zjawiska atmosferyczne: dokładnie n. p. wspomina, że w nocy z 14. na 15. lipca wśród grzmotów »magna pluvia cecidit«... i znowu 15. »pluvia et propulsa obscuritas nubium« wreszcie »sol serenus illuxit« i nastąpiła »permanens serenitas«.

Dlatego też, jakkolwiek autor »Cronicae Conflictus« niewiadomy, dokładność jednak, z jaką śledzi każdy krok, każde niemal odezwanie się króla, pozwala przypuszczać, że był to chyba jakiś kapelan lub ksiądz, znajdujący się może w orszaku króla samego, a wówczas rzecz cała napisanąby była roku 1410 — jako relacja naoczna.

Druga naoczna relacja wojenna o bitwie grunwaldzkiej to pismo: **De magna strage alias o wielgim pobiciu, quod commissum est anno domini millesimo quadricentesimo decimo cuius principalis causa fuit pompa ipsorum pessima gentis Prutenorum, quorum tunc fuit supremus dictus Ulricus**“. — Autorem pisma tego jest Mikołaj z Błonia, kapelan poznańskiego biskupa Stanisława, jeden ze znakomitych kaznodziei i kanonistów polskich z pierwszej połowy wieku XV. Rękopis odnaleziony również w bibliotece w Kórniku. — Opowiadanie o właściwej bitwie poprzedza wspomnienie o chrzcie Jagiełły i Świdrygiełły w katedrze krakowskiej, udzielonym im przez arcybiskupa Bodzantę — potem modły królewskie i prośby do Boga, wezwanie Matki Boskiej, apostołów, św. Stanisława i Wacława. Sama bitwa opowiedziana zwięźle, znowu polecenia się Bogu, natomiast bardzo szcze-

gółowo opisana śmierć wielkiego mistrza. Przy końcu rozdziału ody pochwalnej prozą. Znać, że autor kapłanem, sukienka jego wygląda z każdego niemal wiersza n. p. »non debemus gaudere, quod tantus sanguis nostrorum emulorum diffusus fuit, sed pro tanto, quia ipse Deus gloriosus talem in hostibus contulerat victoriam«. Z pod tej sukienki przebija jednak głęboki i bystry psycholog-polityk, prorok niemal, gdy mówi o Krzyżakach że: »machinabantur totam Polonorum nationem radicibus extirpare et in favillam totaliter omnia aedificia comburere;—jasno widzi zamiary Krzyżaków, sięgające w przyszłość, przeczuwa te zamiary w całej pełni. Rys ten powtórzy się zresztą jeszcze nieraz tak u naszych kronikarzy jakoteż i poetów, zajmujących się bitwą grunwaldzką.

Krótkie te stosunkowo relacje, jakkolwiek główne rysy i wypadki bitwy podchwyczone niemal na gorącym uczynku i ujęte nieraz przedziwnie dobrze, nie mogą jednak w drobiazgowej dokładności szczegółów iść o lepsze z opisem, jaki napotykamy u największego historyka XV wieku Długosza. Dwa razy zajmował się Długosz bitwą grunwaldzką. Raz przygodnie w wspomnionem już dziełku p. t. „**Banderia Prutenorum**“ z roku 1448 i w swoich „**Annales seu cronice inclity regni Polonie**“ Długosz bowiem poleciwszy miniaturzyście krakowskiemu Stanisławowi Durinkowi odrysować sobie herby na chorągwiach krzyżackich złożonych w katedrze krakowskiej wymalowane, dołączając szczegółowe opisy tychże, wplata w tok opowiadania drobne wspomnienia o tej bitwie. Są to przeważnie jego wspomnienia rodzinne, gdyż ojciec dzielnie się odznaczył w potrzebie grunwaldzkiej, a stryj odprawił mszę przed bitwą grunwaldzką. Stąd też historyk nasz o wypadkach i przebiegu walki mógł być bardzo dokładnie poinformowany; bliski sam wiekiem tego wypadku posiadał największą możność zgromadzenia najautentyczniejszych relacji, już to od świadków, już też ze źródeł współczesnych. Kunszt zaś i zdolność pisarska po-

zwoliły mu znakomite te czyny przedstawić pięknie i plastycznie.

W „Dziejach Polski“ Długosza zajmuje wojna krzyżacka z roku 1410 kart 60, z czego 30 przypada na opis bitwy samej; stąd też czytając Długosza odnosim wrażenie, że był on jakby świadkiem tej bitwy, że patrzył na nią, jak jej historyograf, że pisał to wszystko nie w lat 38 później, lecz niemal na polu walki w obozie.

Opis właściwej bitwy poprzedza opowiadanie o przejściu Wisły pod Czerwińskiem i o przekroczeniu granicy pruskiej. Następnie z wszelkimi szczegółami opisany marsz 3-dniowy i dziwne zjawiska na niebie, poprzedzające bitwę. Ze strony Polaków i Krzyżaków również miano widzieć w nocy na tarczy księżyca walkę toczącą się między królem a mnichem, zakończoną rzuceniem ostatniego na ziemię. Nadto w czasie bitwy samej widziano osobę w stroju biskupim, która błogosławiła Polakom, podnosiła walczących w boju, obiecując tryumf. Poczem opis samej bitwy: Jagiełło rozpoczyna od nabożeństwa — detailiczny opis ustawienia wojsk, wyliczenie zastępów wojennych, chorągwi i znaków rozmaitych ziem i królestw, tudzież rycerzy, znajdujących się na wyprawie... i to tak z jednej jak i z drugiej strony. Zdrada Czechów — przemowa króla... przysłanie mieczów — odpowiedź króla na każde słowa posłów krzyżackich — bitwa sama, które chorągwie nacierały — klęska, wyliczenie poległych z obu stron, radość Jagiełły i t. d. Wogóle, jak to zaznaczyło się powyżej, wszystko nadzwyczaj dokładnie i szczegółowo.

Przechodząc do wierszy łacińskich drobniejszych i większych rozmiarów, spostrzegamy, że ta gigantyczna i rozstrzygająca walka stała się prawie niewyczerpanem źródłem natchnienia dla różnych talentów — dla kronikarzy, zestawiających sucho kolejno fakta latami i dla prawdziwych poetów. W roczniku miechowskim, wydanym w Bielowskiego Monum. Hist. Pol. tom II. spotykamy na str. 894 następujący czterowiersz:

**„Anno milleno quadringentesimo deno
Augusto sub mense cruciferi strati sub ense
Regis Polonie, post missarum solemnitatem
Die sanctorum divisionis apostolorum“.**

czterowiersz nadzwyczaj nierówny, gdyż pierwszy liczy zgłosek 13, drugi 15, trzeci 14, a czwarty znowu 13.

W roczniku Trzaski, właściwie w dopełnieniu Szamotulskiem (Mon. Hist. Pol. Bielowski tom II) na stronie 868 znajdujemy również wiersz łaciński, odnoszący się do zwycięstwa grunwaldzkiego. Oto jego tekst:

**„Illustris princeps Wladislaus rex Polonorum
atque Lituanorum dominus princepsque Wytoldus,
intranses terram fecerunt maximam gwerram,
annis millenis quadringentis quoque denis,
uce sanctorum ter quatuor apostolorum,
in Julii mense quorum perimitur ense,
prava, perversa crucifera gens maledicta“.**

Poczem prozą pisze kronikarz: *item subsequentia metra idiomatis Polonici possunt similiter recitari*«. Niestety zwycięzajem kronikarzy XV. wieku polskie wiersze pisarz opuścił. Ten wiersza tego zupełnie ludowy, wspominając ogólnie o zwycięstwie, przywodzi dokładnie datę roku i dnia. Zdaje się, że autor obydwóch wspomnianych wierszy ten sam; dowodziłby tego zresztą wspólny prawie wiersz. W pierwszym wierszu mamy:

**„Augusto sub mense cruciferi sub ense —
w drugim:**

„In Julii mense quorum perimitur ense —
lub też wyniknęły obydwie ze wspólnego źródła, którego natchnieniem było tło ludowe, zaczętem przemawia również i ton, jaki się w obu wierszach znajduje. Krzyżacy nazwani tutaj »gens prava, perversa, maledicta«, bo tak przedstawiali się w wyobraźni ludowej, rys zresztą wspólny i w innych pieśniach o podkładzie czysto ludowym.

Z rękopisu kazań wspomnianego Mikołaja z Błonia dowiadujemy się o innym wierszu o bitwie pod Grunwaldem, zaczynającym się od słów:

„Ulricus fecit bella Prutenis ipse magister“

dalszej jednakże części wiersza tego nie znamy. Podobnie początek wierszy o tejże samej bitwie podaje proboszcz Piotr Weinknecht :

„Stat ecce Polonia, ruit alti magister ab illa“....

Utwór dłuższy, gdyż obejmujący 26 wierszy, lecz również łaciński, znajduje się w roczniku Świętokrzyskim pod rokiem 1410— wiersz jest 13-to zgłoskowy budowy jak n. p. wiersz :

»Ense Polonorum recidit genus Teutonicorum« — wspomniawszy ogólnie o pobiciu Krzyżaków, podaje ilość pobitych, podając, jako przyczynę klęski, złamanie wierności. »Dum fide fracta— non servaverunt sua pacta«. Stąd możemy wnosić odnośnie do wierszy poprzednich, że i tutaj motyw ludowy wpłynął na powstanie wiersza, gdzie zasadniczą myślą mniemanie, iż kara spadła na Krzyżaków za ich wiarołomstwo.

Zasadniczo niemal od wymienionych dotąd różni się wiersz inny. Wiszniewski, wspominając go w tomie II-gim swojej Historii literatury polskiej, uznaje go najdawniejszym zabytkiem poezji polsko-łacińskiej z XV-go wieku, nie wspomina jednak o autorze. Władysław Jagiełło kazał być w zamku krakowskim położyć wierszowany napis na pamiątkę zwycięstwa grunwaldzkiego. Ślad tych wierszy na zamku krakowskim zaginął, znajdują się one jednak w rękopisach różnych. I tak są w tajnym archiwum królewieckim (przytacza to Voigt : »Geschichte Preusens VII) lub w bibliotece kórnickiej hr. Działyńskich. Autorem jest wspomniany już dwukrotnie Mikołaj z Błonia. Utwór ten wychodzi bezwzględnie poza ramy zwyczajnej kroniki rymowanej, jak to było zwyczajem naszych annalistów, silących się na popis w kunszcie rymotwórczym. Podniosły ton tego wiersza dostraja się zupełnie do wysokości wypadku ; przybierając formę już to peanu, już elegii, czy dumy. Nastrój całego wiersza wysoce poważny, patetyczny. Tytuł tego utworu :

**„Ista metra sunt de lite Prutenorum et Polonorum,
conscripta in castro Cracoviae ad memoriam illius litis“.**

Po zaznaczeniu roku 1410 i dnia 15. lipca rozpoczyna się wiersz słowami :

»Eece presumptuosa pomposa turba virorum
crucifigulorum, per multo nam Prutenorum,
progreditur arnas spem totam ponit in illis
spreto deo celi ;

poczem wzmianka o posłaniu mieczów i propozycyi ze strony Jagiełły wyboru pola walki ; ale dumni, pełni przechwałek Krzyżacy gardzą mimo woli Jagiełły przymierzem »spernens omnino treugam federa pacis«. Zaczem mamy porównanie Jagiełły z Goliatem i jego mowę do wojska, po przyjęciu mieczów. Mowa krótka, lecz jędrna i wzywająca pomocy nieba i patronów Polski. Walka sama opisana krótko, natomiast zwraca się autor do czytelnika słowami »cerne! (patrz) i pokazuje mu pobite masy Krzyżaków, mówiąc o poległym Ulryku :

»Sic homo, qui tumuit, primus ad ima ruit
Sic homo, qui tumuit, cum sua turba ruit«.

W końcu dziękczynienie Bogu, przypisujące Jemu całe zwycięstwo, wreszcie zwrócenie się do Polaków z prośbą o wyznanie Bogu czci i podzięki :

»Ergo surgamus—laudes Domino referamus
Te Deum laudamus teque Domino confitemur
Gloria! laus et honor tibi est rex Christe redemptor!«

Że wiersz ten ma ton podniosły, dość wspomnieć początek kilku rymów, zaczynających się od ecce, ecce lub cerne, a wreszcie samo zakończenie »ergo surgamus« i t. d. jest nader uroczyście. Z każdego niemal wiersza, z każdej syllaby widać, że autor zdaje sobie zupełnie sprawę z niebezpieczeństwa walki z Krzyżakami, że jest ich wrogiem zaciętym ; to też zwie ich zawsze wzgardliwie »crucifiguli«, jako tych, co pod płaszczem ze znakiem krzyża pełni obłądy knują zdradzieckie zamiary. Już w tym poemaciku widać, że walka z żywiołem germańskim przedstawiała się współczesnym jak i nam dzisiaj — że Krzyżacy to nie zwykły, chwilowy wróg, że walka z nimi nie łatwa, że to nie czczy spór o posiadanie ziemi, lecz

że idzie tu o ideę zasadniczą, o kwestyę bytu narodowego, że to walka dwóch wrogich sobie plemion: słowiańskiego i germańskiego. Po tamtej stronie buta, niezwykła pycha — u nas zaś skromność, pokora i wstrzemięźliwość. Poemacik cały obejmuje wierszy 51.

Jeszcze raz w poezyi polsko-łacińskiej miała stać się bitwa Grunwaldzka źródłem natchnienia, tym razem jednak już nie w krótkim wierszu, ale posłużyć miała za treść do osnucia całego poematu. Jest to :

„**Bellum Prutenum**“ Jana z Wiślicy pod rokiem 1515 — libelli tres — wydał Kruczkiewicz w »Zbiorze pism Jana z Wiślicy« Kraków 1887.

W przedmowie do mistrza Pawła z Krosna powiada autor, że bitwa grunwaldzka zajmowała jego umysł już od lat najmłodszych — za źródło zaś służyć mu będzie »partim ex inventis codicibus — partim ex scriptis chronicorum — partim ex fama celebris memoriae, quam tota Polonia redimita tumet«. Dalej zaznacza, że poemat ten pisze dla tych »quibus amor patriae laudi cordi est, czynów, które już wiek stary począł zacierać i aby, w młodzieży podnieść miłość kraju i rycerskiego ducha. Rzecz cała jest poematem łacińskim w zwykłym wierszu epickim w trzech częściach, z których jednak druga tylko zawiera opis sławnej bitwy grunwaldzkiej. W tej tedy części drugiej, zmierzając do opisu odnośnej wojny i bitwy maluje poeta naprzód obraz Litwy, podaje jej granice, ludność i potęgę całego królestwa Władysława Jagiełły: dalej opowiada historię sprowadzenia Krzyżaków — nadużycia ich, zabawy, gwałty, uciski, które po latach wywołały wojnę. Potem wspomina o zbrojeniu się Polski i Litwy, o propozycyach pokojowych ze strony Jagiełły wreszcie podnosi chwilę, gdy wielki mistrz zamiast odpowiedzi przysłał z urąganiem dwa miecze :

»Qui veniunt pacem regisque insignia mittunt
Sanguineos enses — martis pro fulmine binos
et mandata superba truci sermone minarum plena«.

Następuje opis samej bitwy — zaznaczywszy czas bitwy

»lato— gorąco, gdy dojrzewają plony« i wspomniawszy ogólnie o skutkach każdej wojny opisuje pierwsze natarcie Tatarów z Witoldem na czele—za nimi ruszyła Litwa: »vulnera vulneribus geminant sternuntque vicissim«.

Dalej opowiada porażkę Litwy, jej ucieczkę, usiłowania Witolda, aby oderwać Jagiełłę od modlitwy. Wyrazy Witolda bardzo silne:

»Et tu aras ac religionem nunc struis altam
Desine iam sacris ritumque incumbere sacro
Non haec ludicra sunt hac religione tuenda
Nec precibus locus est« —

mimo to Jagiełło modli się, a na niebios obłoku jawi się nagle postać św. męczennika biskupa Stanisława, który przyrzeka Jagielle pomoc i pewne zwycięstwo:

»Suspendens templi praeclara insignia nostri
scuta ducum regumque etiam vexilla potentum
ad monumenta mei figes renitentia busti
laurigera nec non renitebis frondę revinctus
Tempora, longaevae candescens posterirati

egregio celebris per climata cuncta triumpho« — król rozkazuje wyprowadzić wojska, daje hasło; znowu zwały się hufce i wnet:

»arma virosque secant et plures ense remittunt
sub Plegethontiacos numero turbine lucos
Germanos animas, tum fortia corda virorum
morti tradunt — Eumenidum thalamisque reponunt«.

Szala zwycięstwa chyli się na stronę Polaków z pomocą nadbiega Witold, ucieczka Krzyżaków i ich pogrom. Potem apostrofa do dziewięć ańskich i bogiń, by sławiły te wielkie czyny, aby roznosiły je po całej ziemi:

»Cantibus haec renovate deae, renovate puellae!«
Następnie zwrot do Prusaków i radość, że karki ich zdeptane. Osobny ustęp poświęca poeta śmierci W. Mistrza i zwątpieniu Krzyżaków, po utracie wodza. Na tem kończy się opowieść o bitwie Grunwaldzkiej.

Jakkolwiek w przedmowie wspomina poeta, że czerpać będzie z różnych źródeł, jednakże po rozbiorze treści

widać, że nie bardzo zajmował się poeta badaniami. Długosza nie znał, bo ten spoczywał jeszcze w rękopisie, zdaje się, że nie znał i pieśni »O porażce« z roku 1410 — wogóle poemat cały jest przeważnie wytworem wyobraźni, niektóre szczegóły historyczne wątpliwe. Braki te wyrównywa jednak poniekąd żywość i plastyczność opowiadania, podniesiona i uwydatniona barwnymi porównaniami z Homera i Ovidiusa. Niektóre czyny w stosunku do całości opowiedziane za obszernie, inne ważne pobieżnie. Z bohaterów uwidocznieni jedynie Jagiełło i Witold, inni pokryci milczeniem.

To byłaby literatura łacińska XV i XVI w. — przynajmniej w ogólnym zarysie, przyczem należy jeszcze wspomnieć, że gdy po zwycięstwie Jagiełło wysłał był z pobojowiska gońca do akademii krakowskiej z oznajmieniem, magistrowie wierszem łacińskim wypadek ten sławili w roku 1411.

»In manuscripta descriptiones factae a musis Heliconis academici triumpho Regii de Cruciferis relati, hoc anno vulgate fuisse reperiuntur«

(Radymiński in Centuria prima),

wspomina o tem Wiszniewski w swojej Hist. Lit. Polsk. tom III. w przypiskach str. 366 ;

Uboższe wiele co do ilości, jednak większego znaczenia ściśle dla literatury naszej są rzeczy, pisane w tej mierze po polsku. Na pierwsze miejsce wysuwa się Strykowski, wspominając o bitwie grunwaldzkiej w swojej kronice pod rokiem 1410 :

»O sławnej wojnie i szczęśliwej bitwie Jagiełłowej i Witoldowej z Krzyżaki Pruskiemi i książęty Niemieckiej Rzesze«.

Zdanie :

»Hardość, które Bóg niszczy a pokorę lubi

Cichych na stolce wsadza, pysznych z carstwy gubi« — przewija się jako myśl główna w ciągu całego opowiada-

nia. Jagiełło wydaje się Strykowskiemu niemal świętym i on mówi, że Niemcy chcą Polskę i Litwę do gruntu wygładzić i cieszy się, że Polacy :

»Gwałt gwałtem odbili i ojczyznę miłą
wyzwolili z paszczęki krzyżackiej swą siłą« —,
wspomina dalej przeprawę pod Słupiem Czerwieńskim, ekskuzję Jagiełły : »że wojny nie chciał, lecz musiał bronić swego ludu«, i który zwraca się do Boga :

»Ty sprawiedliwą stronę rozsądź, kto przyczynę
Dał wojnie—Racz mu tej krwi dać rozlania winę«.—
Wojskami koronnemi dowodził Zyndram Maszkowski, litewskimi Iwan Zedzewit i Jan Gasztowt, Jan Żarnowski zaś rządził »żołnierze postronne«. W Działdowie odprawiono uroczystą mszę świętą, król i inni rycerze przyjmują Przenajświętszy Sakrament — wreszcie rozłożono się pod Grunwaldem :

»Było pole szerokie, dąbrowami wokoło
Opasane, pagórki zielone wokoło
Stały, krzywymi w środku rowy rozdworzone
Na tym obozy polskie były położone«
I położenie wojska wrogiego również bardzo dokładnie opisane :

»Przeciw zaś góra stała wielka i wyniosła
Gęstym krzewem dębowym ze wszech stron obrosła
W dali — rozbite szatry niemieckie stały
Król aż niebo obciążył swymi modlitwami«.

Poczem następuje opis chorągwi krzyżackich :

»Chorągwie roztoczone, pierwsza z białym krzyżem
I z orłem w złotym polu, druga z białym bryzem
Czerwona, na trzeciej lew w białym polu srogi
W czwartej orzeł dwugłowy rozszerzywszy nogi...
I innych 51 różnych herbów było...«

Podobnie jak u Wiśliczanina,—Witold wyrzuca Jagielle długie modły, który mimo to nie przestał polecać sprawy całej Bogu. Chorągwi polskich było 100, litewskich 40. Wreszcie :

»Celniejszych wystawiwszy i zbrojnych na czoło
Boga Rodzico! wszyscy krzyknęli wesoło« —

Król wsiada na cisawego konia (tak i u Długosza) i przemawia do rycerstwa, kiedy nadchodzi poselstwo z mieczami. Pokorna odpowiedź Jagiełły, starcie się Litwinów. Następuje bitwa :

»Grzmot straszny, właśnie jak gdy Sodoma gorzała.
Gdzie dom dom, wieża wieżę lecąc rozbijała
Albo gdy się trojański mur od Greków kruszył
Albo mocne Kartago, gdy Scipio burzył.
Bitwa z obu stron równa pół godziny trwała
A fortuna wątpliwie tam i tam latała.

Wreszcie Litwa ustąpiła z placu, lecz dzielni Smoleńszczanie przywracają zachwianą równowagę, a Sieradzanie odbijają Krzyżakom zabrane chorągwie polskie :

»... za co godność czują

Iż się woskiem czerwonym wszyscy pieczętują«
wreszcie Krzyżacy pierzchają, od trupów »aż źródło
krwią płynęło«, na niebie ukazuje się tęcza, spuszcza się
deszcz :

»Kurzawy ucichnęły... naszym snadnie było

Gonić Niemców po chłodzie, gdyż wiatr wiał aż miło«
i drugi hufiec Krzyżaków wkrótce pokonano, kiedy uderzył Witold i Mazowszanie. Wreszcie występuje wojsko pruskie, prowadzone przez samego wielkiego mistrza (16 chorągwi). Jagielle towarzyszy nieodstępnie Oleśnicki i Mikołaj Kiełbasa. Na Jagiełłę godzi rycerz Dipold Kikierzyce, ale Oleśnicki powala go na ziemię, a król powalonego przebija. Polacy tymczasem : »biją, sieką, co się im nawinie« — ginie Wielki Mistrz »prosty drab oszczepem go przeszył«, Krzyżacy pierzchli, na pobojuwisku zostało 40.000 ludzi, zdobyto 51 chorągwi,

Polskich szlacheiców dwa tylko przednich zginęło
Jakubowski z Czulickim...«

I Strykowski za Kromerem i za Długoszem powtarza, że miano widzieć św. Stanisława, posiłkującego naszych, a Niemców straszącego oraz przy kręgu miesięcznym

króla i mnicha wspólnie się bijących, mnicha na ostatek zwyciężonego i z nieba rzuconego. Strykowski zupełnie zgodny w przedstawieniu rzeczy z Długoszem. Ta sama uwaga na zjawisko atmosferyczne, — przyczem musiał znać jeszcze Kromera, Wiśliczanina i innych. W tok opowiadania wplata Strykowski ogólne sentencye i zdania, stąd czyta się przejrzyście, obrazowo: trafne jest n. p. weale porównanie pobitych Krzyżaków do rannego niedźwiedzia, w innym miejscu do uciekających jeleni i łań — to też chociaż Strykowski kronikarzem tylko, jednak znać, że pod piórem polskim nabiera bitwa ta innego tonu, innego zakroju — zakroju niemal epicznego.

Zupełnie z innego stanowiska ocenia tę bitwę, zapatruje się na nią Sarnicki. W rękopisie jego „**Księgi hetmańskie**“ znajdującym się w Bibliotece Jagiellońskiej, pod sygnaturą 171C.C.I35 — cztery (4) kartki poświęcone są właśnie bitwie samej p. n. »bitwa z Prusią pod Dąmbrową«. Opis tej bitwy traktuje ze stanowiska taktyki wojennej, podaje taktyczny plan tej bitwy, wykazując błędy w postępowaniu tak Polakom jak i Krzyżakom, przyczem wiele reminiscencyi z wojen Aleksandra Wielkiego, rzymskich, z wojen Krzywoustego, a nawet z wypraw krzyżowych. Między innymi porównuje tę walkę z bitwą pod Kannami. I on za Długoszem, zdaje się, wspomina »konia cisawego« — od czasu do czasu przeplata wyrażeniami łacińskimi. I u niego jest wzmianka o zdradzie Czechów, dokładne wyliczenie pobitych 50,000, pojmanyh 40,000, »Summa wojsk, jak powiada, wynosiła 140,000«. Śpiew „**Boga Rodzico**“, który zaintonowało wojsko polskie, zwie Sarnicki »pean patrium«. — Prawidła ogólnej taktyki wojskowej znowu powtórzone. Sceptycznie dosyć ocenia Sarnicki opisywane przez Długosza zjawiska na niebie. Zjawienie się św. Stanisława tłómaczy obłoczkiem, co się na niebie łącno przedstawić może, jak tworzą się figury wilka, niedźwiedzia, króla i księdza. Przyznaje jednak, że »ad confirmandum animum militum«, nielada to było otuchą

i wiele im serca dodała. W takiż sposób tłumaczy również i ukazanie się na niebie dwóch walezących.

Przechodząc do literatury ludowej zaznaczyć należy wogóle, że ona to właśnie przechowała w pieśniach, powieściach i przysłowiaach najdawniejsze pierwiastki narodowe. Z tych znowu barwą i tłem wyróżniają się pieśni historyczne, początkowo śpiewane przez rycerstwo, powtarzane przez lud, a obejmujące świetne zwycięstwa, uderzające zdarzenia lub pamięć dzielnych wojowników. Stąd też pieśni ludowe mają tak wielkie znaczenie. Żaden jednak z tych poematów nie jest znany w całości, wszystko to tylko bardzo drobne fragmentaryczne złomki, zachowane w kronikach i po różnych rocznikach jako wspomnienia historyczne. —

Poematy polskie o bitwie Grunwaldzkiej istniały już przed rokiem 1428, gdyż w dopełnieniu roczników Trzaski czytamy: »*Duos strictos et carnentes, quemadmodum carmen **vulgare** de proelio, hoc compositum, quod in hanc usque diem extat habet*« —

Poemat odnosi się do wręczenia mieczów.—

O tym, czy też o innym wierszu polskim, opiewającym tę pamiętną walkę, wspomina Kromer, (r. 1555) dodając, że zachował się do jego czasów, »i że w pieśni mu znanej określono wyraźnie, że miecze te były« gołe pokrwawione*. —

Podobnie i Bielski, mówiąc o przyjęciu z pokorą mieczów Ulryka podaje »jako i dziś jeszcze (1597) w pieśni śpiewają« — i znowu niewiadomość i niepewność ażali to wiersze wspomniane przez Kromera i innych, czy też inne. W każdym razie to pewna, że musiały być ludowe, jak to dosadnie wskazuje wyrażenie Bielskiego: »jako i dziś jeszcze w pieśni śpiewają«. — Położenie

* Dr. Windakiewicz „Pieśni i dumy rycerskie XVI w.“ Pamiętnik literacki Rocznik III. zeszyt III. 1904.

miejsca wybranego przez Polaków na bitwę było lesiste, wojsko ustawiło się w trzech niezmiernie rozciągniętych rzędach »hufach«, z których pierwszy zwał się czelnym, następne walne. Z hufów tych uformowały się dwie »ulice« wojskowe, któremi przebiegał główny dowódca Witold. Stąd uderzona jego postawą, może marsowem obliczem, wyobraźnia i imaginacja narodu przez długie lata, wspominając tę wielką chwilę, śpiewała o synu Kiejstutowym w następującej pieśni rycerskiej :

**„Witold idzie po ulicy,
Za nim niesą dwie szablidy“.**—

niestety znowu tylko złomek fragmentaryczny i niewiadomo czy to mowa o mieczach przesłanych przez Ulryka, czy też o mieczach noszonych przy wodzu, jako godło najwyższej władzy wojennej. Wspomina o tem Sarnicki w wspomnianym rękopisie »Księgi hetmańskiej«. — Tenże Sarnicki w dziele »Triumphus« 1581 pisze »mos decantandi laudes virorum illustrium adhibita; quod testantur cantilenae illae »de Wladislaw Jagiellonide, qui ad Varnam periit« **„De Witoldo et bello Prutenico“**, a więc poemat, którego bohaterem był Witold, a przedmiotem wojna krzyżacka i bitwa Grunwaldzka. Ogółem historycznych polskich pieśni o Grunwaldzie musiało nie być wiele. Język polski wyrabiał sobie dopiero prawo obywatelstwa — kronikarze też niekiedy tylko przytaczają wiersze w tonie i mowie pospolitej, nie zaznaczając autora. Do wojny z Krzyżakami i do bitwy Grunwaldzkiej odnosi się niezawodnie ósmiozgłoskowiec, zaczynający się od słów :

**„Hey Polanie, z Bogiem na nie,
Już nam Litwy nie dostanie“**,

wspomniany przez Maciejowskiego w jego Piśmiennictwie II. tom str. 411 i przez Wiszniewskiego w jego Hist. lit. pol. tom VII. str. 13; Maciejowski mówi, że zachowała się ta pieśń w początkowych wierszach, podanych przez biskupa Protaszewicza w »Wtórém wotum« w r. 1566.— W całości zachowała się jedna pieśń z XVII wieku, do-

tycząca bitwy i sprawy Grunwaldzkiej — odnaleziona w rękopisie przez Aleksandra Przeddzieckiego a podana przez Leona hrabiego Rzyszczewskiego w Bibliotece Warszaw. 1843 tom III — str. 370 p. t. „Pieśń o pruskiej porażce, która się stała za króla Władysława Jagiełły“. Dr. Windakiewicz w wspomnianej wyżej rozprawie rozstrzygnął, opierając się na języku, pisowni oraz na jednej elegii Kochanowskiego (El. III. 13), że autorem jest Łukasz Górnicki, a datę 1510, która się znajduje przy tej pieśni, błędnie odczytano zamiast 1570.

Pisana 8 zgłoskowcem obejmuje pieśń ta 49 zwrotek, odnosi się zaś specjalnie do wypadku samej bitwy, jak to zresztą zaznacza już sam początek :

»We wtorków dzień apostolski
Rzekł marszałek królów Polski
Wielki to jest lud nad nami
Trzeba by Pan Bóg był z nami« —

poczem rozkaz króla, aby gromadziły się chorągwie, jego korne modły i prośba o pomoc, kończąca się słowami :

»Iż ci którzy tu polegną
Płaczem swym Ciebie dosięgną
prosząc, by nie żył godzinę
kto tej wojnie dał przyczynę«

Z pieśnią „**Boga Rodzico**“ na ustach ruszyło polskie rycerstwo w bój :

»tuszając jutro każdy sobie
Wesołym być o tej dobie --

Polacy stanęli ze strony lewej, Litwini z prawej, liczba chorągwi 90. Przed rozpoczęciem samej bitwy posłowie krzyżacy zjawiają się z mieczami, które Jagiełło przyjmuje mówiąc :

»Wszakże i za tę dziękuję
wygrać sobie otrzymuje
bo się zwyciężonym czuje
Kto komu broń ofiaruje«.

Wreszcie nastaje starcie — pierwsze uderzenia i strzały Krzyżaków daremne — zaczęła się jednak sroga

bitwa — po pewnym czasie Litwa podaje tył, ale wojsko chełmskie i smoleńskie zostaje, ze zdwojonym impetem uderza na Krzyżaków. Król gwałtem rwie się do walki. Potem wspomina pieśń o znanym napadzie na króla, o czynie Oleśnickiego i nakoniec o ostatecznym pobiciu Krzyżaków.

»Wreszcie wszyscy tył podali
Co pierwiej hardzie kazali
I w obozie się nie skryli
Jak było Polacy bili«

50.000 legło na placu boju :

Obóz, działa wszystko wzięto
Tak Niemcom pychę odjęto
Łańcuchy co zgotowali
Tymi je nasi wiązali

końcowa zwrotka brzmi :

»Tak ci Pan Bóg hardość traci
A pokorę hojnie płaci
Sprawiedliwość w bitwie zmoże
Daj tak zawsze wygrać Boże !

Znać po rozbiorze treści, że trzyma się autor ściśle niemal opisu Długosza (opuścił tylko zbyt długie opisy przygotowań wojennych), że Długosz jest jedynym jego źródłem. Jednak i tu znowuż w pieśni polskiej nabiera opis zakroju epicznego, walka z Krzyżakami pojęta jako walka o zwycięstwo dobrego czy złego, sprawiedliwości czy krzywdy, pokory czy dumy hardej.

Ujawszy w całości tę literaturę, jaka powstała około Grunwaldu, widać, że jest dość bogata. Co do formy wiersza najczęściej używana jest zwrotka czterowerszowa, budowy 8a 8a 8b 8b a więc ośmiozgłoskowiec — forma ta dominuje zresztą przez cały wiek XVI. w wierszach łacińskich i fragmentach polskich, jakby na wzór hymnu ułożonego przez św. Kazimierza :

»Omni die II die Marie
Hey Polanie II z Bogiem na nie«—

W takiej formie jest utrzymana i »Pieśń o pruskiej porażce«, gdzie tylko 10 wierszy jest 9 zgłoskowych, a 4 są 7-mio zgłoskowe. Inne wiersze pisane są heksametrem epickim-bohaterskim. Niejednokrotnie budowa jest bardzo kunsztowna i nienaganna. Wszystkie te pieśni powstały przeważnie na terytoryum małopolskiem.

Charakter narodowy tej bitwy widać chociażby z tego, że, jak to wszyscy stwierdzają, śpiewali Polacy przed bitwą pieśń „**Boga Rodzico**“ — stąd też czerpiemy pierwszą wiadomość, że wojsko polskie pieśń taką przed bitwą śpiewało. — Wiek XVI to czas, kiedy u nas po zamkach panów i szlachty wędrują śpiewacy serbscy i przy wtórze gęśli śpiewają swe dumy — kto wie, czy nie przyczyniło się to do śpiewności naszych dum rycerskich.

Zebrawszy poszczególne opisy różnych autorów czy to poetów czy historyków czy kronikarzy zauważyć możemy u wszystkich pewne motywa zasadniczo wspólne, a wspólność ta byłaby właśnie dowodem, że w literaturze, jaka około Grunwaldu powstała, tkwi bezsprzecznie poważny podkład epiczny. Wszyscy oni widzą to i czują, że to nie tylko bitwa, ale walka zasadnicza Polaków z Krzyżakami, żywiołu słowiańskiego z germańskim, sprawy dobrej, sprawiedliwej ze siłą, uczciwości z obłudą, fałszem i wiarołomstwem. Że walka na polach grunwaldzkich to walka o słusność — a sytuacja podobna jak Greków pod Troją, Krzyżowców pod Jerozolimą. Żaden pisarz nie wysuwa jakichś poszczególnych bohaterów, nie przedstawia czynów indywidualnych (jakich przecież musiało nie brakować), ale przypisuje wszystko jednemu. Jagiełło i Witold to nie tylko wodzowie, ale i przedstawiciele idei, o którą chodzi, stąd znaczenie ich olbrzymie, a oni wyobraźni ludowej przedstawiają się niemal jak półbogi greckie. Wyobraźnia ludowa ich się też przede wszystkim ima, oni jej bohaterami, koło nich grupują się pieśni jak koło cara Łazarza lub króla Artura.

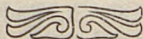
Na Krzyżaków patrzą Polacy zupełnie poważnie, licząc się z ich siłą, cenią ich, nie lekceważą, patrzą na nich, jak na rzeczywistych przewódców, nie uważając przy tem wcale ich za złe duchy. Czasem tylko gdzieś niegdzie ozwie się w poemacie ludowym rodzaj urągania czy szyderstwa z chwilą klęski krzyżackiej. Zresztą jednak widać, że Polacy uznają w nich przedstawicieli innego obozu, cierpliwie i spokojnie przypatrują się ich szykom, moc i liczbę ich obliczają dokładnie, ciesząc się, że im mogą przeciwstawić odpowiednią siłę — tak patrzyli Grecy na Trojan, Krzyżowcy na Turków.

Ogromne znaczenie w przedstawieniu i opisie bitwy grunwaldzkiej ma symbolika ludowa — jest bowiem kilka rysów, stwierdzających niewątpliwie, że pewne pieśni, a przynajmniej motywa, powstały wśród ludu. Fakta obojętne lub nawet poboczne w wyobraźni ludowej nabierają znaczenia zasadniczego... n. p. wspomniane wielokrotnie „**dwa miecze**“... Specyalne zwracanie uwagi na momenta nastrojowe i malownicze, uwaga na zjawiska atmosferyczne lub widzenia i objawienia na niebie, które jednak tak opowiadającego jakoteż i słuchacza czy czytelnika chwytają za serce n. p. szczegóły, że »Jagiełło jechał na koniu eisawym«.

Przedziwną dalej jest wierność topograficzna; gdy czytamy o rozłożeniu się wojsk, położeniu szyków, zdaje się nam, że pisali to ludzie na polu bitwy, że to specyalni historyografowie tej walki — pierwsze miejsce pod tym względem zajmuje Długosz.

Wogóle lubo materyał był zupełnie po temu i nastroje cała zasób natchnienia, na wielki poemat w wieku XV i XVI nie zdobyliśmy się, gdyż treść rozsypała się w drobne i liczne epizody. Kto wie, czy przy wrodzonym nam talencie do epiki, nie bylibyśmy się może doczekali większego, prawdziwie epicznego poematu, ale przyszedł humanizm, reformacya, a z niemi zerwało się poczucie i zrozumienie dawnej rycerskiej przeszłości. Ale epopeja nasza nie zamarła — gdy punkt ciężkości życia naszego

i bytu przeniósł się na wschód, gdy walka z Turkami zajęła nas na całe stulecia, tamte bohaterzy ujmowały nasze serca i wyobraźnię — powstałi w naszej poezyi Chodkiewiczze i Żółkiewscy, zapomniano o bohaterach »pruskiej porażki«. Ale i tamte wypadki minęły — po rozbiorach nastąpiły czasy wojen napoleońskich — a na tle tychże wojen i tych czasów wznosi Mickiewicz naszą epiczną poezyę »Panem Tadeuszem« na szczyty niedoścignione. Bliżsi byliśmy wypadkom z pierwszej połowy XIX wieku, więc nas żywiej zajmowały ; przecież jednak pierwszy nasz cykl epiczny, tycaący się Grunwaldu i Krzyżaków, ożył jeszcze raz — tym razem tak wspaniale i świetnie, jak nigdy, ożył tak w poezyi jak i w prozie. Krzyżacy i ich stosunek do Polski stał się źródłem natchnienia dla naszych największych pisarzy — w poezyi wskrzesza ten cykl Mickiewicz »Grażyną i Konradem Wallenrodem« a Sienkiewicz w barwnej opowieści p. t. „**Krzyżacy**“.

Konferencya filologiczna.

Dnia 31. marca 1905 r. odbyła się w gimnazyum (I.) tarnopolskiem nadzwyczajna konferencya członków grona nauczycielskiego w sprawie omówienia przyczyn. powodujących obecne obniżenie się rezultatów w nauce filologii klasycznej; zarazem mieli się zebrani zastanowić nad obmyśleniem środków, jakichby należało użyć, aby się istniejący stan nauki w językach starożytnych mógł poprawić. Narady konferencyi, do której sobie nauczyciele fachowi stosownie do zlecenia Dyrekcyi przysposobili zawczasu materyał, trwały półczwartej godziny i przyniosły szereg spostrzeżeń. Choć nie wszystkie myśli były oczywiście nowe i choć tematu nie wyczerpywały zupełnie, mimoto złożyły się w pewną zaokrągloną całość.

Na protokół konferencyi i relacyę Dyrektora zakładu odpowiedziała c. k. Rada szkolna krajowa pismem z dnia 19. maja 1905. l. 14196. Z komunikatu tego pozwalamy sobie przytoczyć dłuższy ustęp następującej treści: „C. k. Rada szkolna krajowa przyjęła z zupełnem uznaniem i zadowoleniem do wiadomości tak sam fakt odbycia się konferencyi w sprawie nauki języków klasycznych jak zwłaszcza poważną i zajmującą treść jej obrad, które poruszyły niejedną myśl zdrową i pożądaną. Celem obudzenia żywszej wymiany zdań nad tą sprawą — zawsze ważną i zawsze aktualną — zechce Dyrekcyja umieścić przebieg dyskusyi konferencynej w tegorocznem drukowanem Sprawozdaniu, sporządzić odpowiednią liczbę odbitek i rozesłać je gronom nauczycielskiem i towarzystwom naukowym zajmującym się tą kwestyą z prośbą o opinię w poruszonych sprawach“:

Stósownie do przytoczonych słów komunikatu naszej magistratury szkolnej, które już same określają wyraźnie cel niniejszego artykułu, podaje się obecnie do szerszej wiadomości przebieg konferencyi filologicznej w przekonaniu, że obrady podjęte przez nas w szczerzej intencyi wywołają żywszy ruch i dyskusyę w innych gronach, a tem samem przysłużą się bez wątpienia dobrze sprawie nauki języków starożytnych w naszych gimnazyach.

Przebieg dyskusji konferencyjnej był następujący:

Dyrektor zakładu i Radca szkolny, **Dr. Maurycy Maciszewski**, zagajając posiedzenie, przypomniał, że sposób nauczania języków klasycznych w gimnazyach austriackich przechodził różne okresy.

Do roku 1849 zadaniem nauki było wyuczenie języka łacińskiego do celów praktycznych. Uczono zatem mówić po łacinie, ale równocześnie czytano autorów dosyć wiele i uczono starożytności z małego ale dobrego podręcznika. Gramatyka kończyła się w klasie, odpowiadającej dzisiejszej piątej; gramatyki nie były obszerniejsze niż obecnie używany podręcznik Dra Samolewicza. W gimnazyach, w których w klasie VI. i na kursach filozoficznych był język wykładowy łaciński (n. p. w Tarnopolu), nie uczono już łaciny na „filozofii“; gdzie wykładowym językiem był niemiecki, tam na kursach filozoficznych czytano autorów łacińskich. Greki uczono bardzo mało i to z chrestomatyi.

Od r. 1849 w myśl Zarysu organizacyjnego nadano inny cel nauce filologii klasycznej, a mianowicie miała służyć do formalnego wykształcenia uczniów, aby wyrażali swe myśli jasno w formie pięknej, wzorowanej na autorach starożytnych, a zarazem posiadli taką znajomość języków klasycznych (zwłaszcza łacińskiego), ażeby bez trudności mogli czytać dzieła n. p. prawnicze. Jednak nauczyciele, niekształceni równocześnie w pedagogii i dydaktyce, pod wpływem studyów uniwersyteckich a szczególnie pod przemożnym wpływem sławnego Fryd. Aug. Wolfa i jego następców wytknęli nauce filologii klasycznej fałszywy kierunek. Mniej więcej do r. 1870 rozpanoszyła się wszechwładnie gramatyka (Schultza), a nawet przeniesiono do wyższych klas gimnazjalnych to, co należało wyłącznie do uniwersytetu, hermeneutykę i krytykę tekstów. Czytano bardzo mało — bywało na godzinę trzy lub pięć wierszy, — uczniowie posługiwali się wydaniem zaopatrzonem w komentarz, autor służył tylko do ćwiczeń gramatycznych, realia zaniebdywano. Pytania, jakby to miejsce należało tłómaczyć, gdyby po tym lub owym wyrazie był przecinek lub średnik, nie należały do rzadkości, tak samo jak pytanie, do którego paragrafu należy to miejsce w gramatyce Sobieskiego, a do którego w gramatyce Samolewicza? Byli jednak i wówczas — należy to podnieść — znakomici nauczyciele, umiejący zachować miarę jak n. p. dyrektor gimnazjum św. Anny, Ignacy Stawarski, zastępca nauczyciela w temże gimnazjum, Jan Taniackiewicz, i inni, którzy łączyli rozumnie naukę gramatyki z nauką realiów; pod ich kierunkiem czytano wiele i to ze znaczną korzyścią. W każdym jednak razie musi się zaznaczyć, że takich nauczycieli nie było wielu. Obok przewagi strony gramatycznej była jeszcze inna pokrewna plaga

uczniów, preparacye, które zabierały ogromną ilość czasu. Żądano bowiem wypisywania wszystkich znaczeń słów, jakie podano w wielkich słownikach, objaśnień rzeczowych, a wreszcie wypisywania z gramatyki paragrafów i reguł, które w danym ustępie miały zastosowanie. To wszystko było bez wątpienia dużem złem.

Aby temu zaradzić, wydały władze szkolne szereg okólników o nauce filologii klasycznej. Mimoto narzekania, że nauka języków starożytnych podupada, nie ustają. Dzisiaj za wiele zwrócono uwagi na realia przy zaniedbaniu strony gramatycznej, zanadto obawia się szkoła obarczenia uczniów pracą, ułatwiając ją przez podawanie drukowanych preparacyi i t. p. Uczniowie w klasach najwyższych okazują często nieznaną form i najprostszych konstrukcyi, które znali w klasach niższych, nie umieją uporządkować zdania i nie mogą sobie dać rady z autorem przy egzaminie dojrzałości.

Mając zadania maturalne uczniów dopiero od r. 1886, dałem je Panom do przejrzenia, ażebyście się Panowie rozpatrzyli i osądzili, czy od tego czasu i w jakim kierunku znajomość języków klasycznych rzeczywiście podupadła. Zarazem proszę o wypowiedzenie zdania, jakim sposobem dałyby się podnieść rezultaty nauki, która bądźcobaźdź rozporządza największą ilość godzin.

Konstatuję, że na łagodność klasyfikacyi zwałać winy nie można, przepada bowiem 75 % uczniów t. j. ze 100 uczniów zapisanych do kl. I. dochodzi najwyżej 25 do klasy VIII. Podczas hospitacyi znowu przekonuję się, że w klasach niższych znajdują uczniowie dostatecznie przepisany materiał. W czem zatem błądzimy? Co należy usunąć lub dodać, by rezultat nauki był lepszy? Nad tą więc sprawą otwieram dyskusję.

Prof. Józef Kretowicz, nadmieniając, że w swojej praktyce nauczycielskiej przeżył i dawniejszy i nowszy system nauczania języków klasycznych, zamierza omówić ważniejsze powody upadku, a mianowicie: 1) system, 2) pieszczołliwą pedagogię, 3) kastrowane książki, 4) złamanie wpływu profesora na uczniów poza szkołą, 5) brak książek, 6) biedę u uczniów; inne powody jak n. p. brak nauczycieli fachowych, przeciwne filologii poglądy społeczne, na razie pomija jako nazbyt znane.

1) System nauczania filologii był za czasów dawniejszych ujęty w dobre ramy według zasady „non multa, sed multum“. Niższe gimnazjum miało na celu wyuczyć gramatyki, przykłady (ćwiczenia) były dobrze obmyślane; w wyższych klasach czytano gruntownie autorów na podstawie znajomości słówek, gramatyki i preparacyi. Ponieważ ćwiczono materiał naukowy aż do VIII. klasy, rezultat był taki, że uczeń po 8 latach nauki mógł sobie bez trudu dać rady

przy maturze. Później po wprowadzeniu zmian zapanowała odwrotna zasada „non multum, sed multa“: Strona gramatyczna zesłała na drugi plan, a tolerowano ją tylko o tyle, ile jej było koniecznie potrzeba do autora. Dzisiaj więc ma się młodzież wyuczyć gramatyki w niższych klasach tak, aby ją dobrze pamiętała na całe gimnazjum. Zato cała forsja spoczywa obecnie na lekturze, która się już właściwie poczyna od klasy pierwszej, bo od bajeczek i wogóle od ustępów ciągłych, poczem przychodzi lektura autorów. Zamieniono zatem naukę języków klasycznych na taką naukę, jaka jest przy językach żyjących; nadto wprowadzono celem jej pogłębienia łacińskie rozmówki już od klasy pierwszej. Celem więc miało być wielkie czytanie, a stąd i znajomość języka. Przeprowadzenie jednak ściśle tego celu jest niemożliwe, gdyż cel nauki języków starożytnych musi już z natury rzeczy być inny niż języków żyjących. Z małą ilością uczniów fachowy nauczyciel może przy sumiennej pracy doprowadzić do takiego czytania, żeby stąd wyniosła młodzież gruntowną znajomość języków klasycznych.

2) Pieszczośliwa (a raczej chorobliwa) pedagogia. Dawniej profesor uczył, ale i młodzież musiała się także sama uczyć. Kiedy uczniowie zabierali się do lektury, nauczyciel ich wprowadzał, ale potem robili sami preparacyę. Teraz zaś potrzeba ucznia nauczyć wszystkiego już w szkole, w domu ma on tylko lekcję powtórzyć. Zaprowadzono dalej preparacye drukowane, pojawiły się tłumaczenia, więc uczeń nie robi sam preparacyi. To wszystko wynika z nadmiernej troskliwości władz, aby się uczeń nie męczył zbyt nauką i miał czas do zabaw.

3) Kastrowane książki. Dawniej podręcznik gramatyki (łacińskiej) stanowił jedną książkę, która służyła uczniowi na całe gimnazjum, dziś tę gramatykę podzielono. Rezultat stąd taki, że uczeń po ukończeniu klasy drugiej sprzedaje prawie w regule pierwszą część podręcznika gramatyki, a po czwartej klasie drugą część, tem bardziej, że w wyższych klasach nie wymaga się nauki gramatyki. Dlatego w razie wątpliwości uczeń nie zagląda do gramatyki, bo podręcznik już sprzedał, a pamiętać ciągle wiedzy gramatycznej nie może bez powtarzania i utrwalania materiału. W wydaniach autorów są obecnie zmiany dowolne n. p. w wydaniu Wergilego pomieszczono księgi 1. 2. 6., inne poskracano tak dalece, że prawie niema co czytać prywatnie. Podręczniki gramatyki były dawniej dobre, teraz wprowadzono zmiany, które rzecz zaciemniają n. p. porządek okresów warunkowych w gramatyce greckiej. Książki wogóle mają być wydawane podług pewnego systemu, a nie zmieniane dowolnie; przy układaniu podręczników powinna obowiązywać zasada, że się ma myśleć o celu nauki, a nie o stronie materialnej z wydawnictwa.

4) Dalszy powód podupadania nauki filologii jest ogólnej natury : obniżono powagę nauczyciela. Dawniej profesorowie stykali się z uczniami poza szkołą częściej przez lekye, stancye, internaty ; dzisiaj tego niema. Wzywa się wprawdzie energicznie dzisiaj nauczycieli do tego, aby się do młodzieży zbliżali, bo w przeciwnym razie opanują ją niepowołane czynniki, ale z tem wszystkiem profesorowie mogą być obecnie co najwyżej niańkami uczniów na zabawach i wycieczkach. Prawda, że dawniej mogły się dziać nadużycia, nieraz wielkie, gdy profesorowie udzielali lekcyi i trzymali uczniów na stancyi, ale nie można w żaden sposób zaprzeczyć, że wpływ profesora na uczniów był większy.

5) Brak dzisiaj przedewszystkiem słownika greckiego, podręcznika stylistyki łacińskiej dla klas wyższych, podręcznika do archeologii. Ponadto specjalnie w Tarnopolu uczniowie czują formalnie wstręt do kupowania książek szkolnych, a to wszystko nie może się przyczyniać do gruntowniejszej nauki.

6) Przeważna ilość naszych uczniów jest biedna, mieszka i odżywia się ladajako, a to bezwarunkowo musi wpływać na obniżenie się jakości nauki.

Z dotychczasowego zestawienia wynika, że najwięcej winy w obniżeniu się rezultatów nauki filologii klasycznej w gimnazyach ponosi sam system obecnie praktykowany. Sprowadza bowiem : a) zamieszanie w poglądzie na cel nauki, b) zanik gruntownej znajomości autorów (po usunięciu gramatycznej pomocy czytanie jest po prostu blagą), c) zupełny brak znajomości stylistyki (bo to, co się obecnie czyni bez planu i ładu, nie może oczywiście wystarczyć), d) powierzchowność lektury (raczej blage) przez środki ułatwiające naukę. Nauczyciele są tu chýba o tyle winni, że nie u wszystkich jednakowa energia ; jeżeli jednak dostajemy uczniów poprzednio niedostatecznie przygotowanych, to i ta wina maleje.

Zaradzić niedostatkom może jedynie nauka przedmiotu więcej intenzywna niż ekstenzywna ; nadmierne wymagania lektury należy obniżyć, a natomiast pogłębić stronę gramatyczną i mieć ją na oku przez cały czas nauki gimnazyalnej ; podręcznik gramatyki powinien być jeden na całe gimnazyum ; wydania autorów mają być całkowite, a nie cząstkowe ; wreszcie naukę mają prowadzić fachowi i rutynowani nauczyciele.

Cała godzina lektury składa się — co dzisiaj już powinno się czynić powszechnie — z 3 części : I. pytanie słów, zwrotów, realiów, wogóle objaśnienie potrzebne do II. części : tłómaczenie ucznia (z fazami : uczeń czyta, poprawiają uczniowie ewentualnie nauczyciel, tłómaczenie ucznia, poprawa przez współkolegów ewentualnie

nauczyciela), III. przygotowanie nowej lekcji. Na godzinach lektury powinny się w razie przygodnej potrzeby pytać także gramatyki. *)

W dalszym ciągu należy żądać, aby ze względu na wymagania przy egzaminie dojrzałości (zadanie polsko-łacińskie) przywrócono ćwiczenia polsko-łacińskie; ćwiczenia te powinno się prowadzić przez wszystkie klasy, podczas gdy obecnie są one ad minimum ograniczone. W razie, jeżeliby się nie dało wprowadzić owych ćwiczeń, lepiejby było znieść zadania polsko-łacińskie przy maturze, za czem jednak nie jest.

Tłómaczenie autora ma być oparte na tekście. Niektórzy nauczyciele żądają pamiętania tłómaczenia przez dłuższy czas, nieraz od początku lektury jakiegoś autora. To żądanie pociąga za sobą popisanie tłómaczenia w książce, a uczeń wywołany do odpowiedzi otrzymuje sposobem mniej lub więcej sprytnym taką popisaną książkę do ręki i z niej tłómaczy gładko nawet dawniej przerobione partye (fakt autentyczny).

Dążność estetycznej natury przy tłómaczeniu, polegająca na wybranych i kwiecistych wyrazach i zwrotach, jest w zasadzie ładna, ale nie powinna być celem lektury, która bezwarunkowo winna się opierać na tekście.

Do usunięcia braków przyczyni się niezawodnie i to, jeżeli nauczyciel języka łacińskiego i greckiego skupi w swym ręku także i inne przedmioty n. p. język polski i niemiecki.

Wreszcie należy Radę szkolną krajową prosić, aby przyspieszyła wydanie przyobiecanych ćwiczeń stylistycznych łacińskich na klasy wyższe, opartych na autorach, oraz wpłynęła na wydanie podręcznika do nauki archeologii.

Prof. **Stanisław Daniec** zapatruje się na poruszoną sprawę nie tak pesymistycznie. Ze zmianą dawnego systemu spodziewano się co prawda zbyt wiele po nowej metodzie, toteż rezultaty nie odpowiadały oczekiwaniom. Daje temu wyraz c. k. Rada szk. kr. w okólniku z 30. lipca 1901 r. stwierdzając, że »poziom nauki filologii klasycznej nie dźwignął się równocześnie z podźwignięciem się poziomu innych przedmiotów«. Inaczej się stać nie mogło. W gimnazyach do takich rezultatów nie dójdziemy nigdy (choćby nie wiedzieć jakie metody stósowano), aby uczniowie przy maturze poprawnie tłómaczyli danego im autora i pisali po łacinie. Aby dojść do tej biegłości, musiałyby uczeń nietylko posiadać zupełną znajomość gramatyki, ale

*) W tem miejscu wyjaśnia Przewodniczący, że i teraz wolno niekiedy na godzinach lektury wciągać gramatykę, jeżeli szczegóły gramatyczne zmierzają istotnie do pogłębienia lektury.

nadto musiałyby autorów w daleko większych rozmiarach czytać, niż się ich czyta obecnie w gimnazyum, musiałyby niemal tyle czytać, co kandydat do egzaminu z filologii klasycznej. Dziś tylko uczniowie prawdziwie zdolni, którzy przynajmniej drugie tyle prywatnie czytali autorów klasycznych, co w szkole, potrafią dane miejsce z autora poprawnie przetłómaczyć. Każdy bezstronny i nieuprzedzony filolog na podstawie własnego doświadczenia to samo przyzna. Z nauką języków martwych rzecz nie idzie tak, jak z nauką języków żyjących.

Stan zaś nauki filologii klasycznej w porównaniu z dawniejszym jest taki, że pod względem gramatycznym nauka się nieco obniżyła; gorzej n. p. tłómaczą uczniowie z języka ojczystego na łaciński t. j. popełniają w przekładzie więcej błędów gramatycznych, natomiast przy przekładzie z języka łacińskiego ewentualnie greckiego na ojczysty okazują uczniowie tę samą albo nawet większą biegłość niż dawniej. Takie przynajmniej zrobił doświadczenie na swoich uczniach. Z przeglądu zadań maturycznych łacińskich i greckich z r. 1886 i 1887 nabrał przekonania, że zadania polsko-łacińskie z owych lat zawierają mniej błędów gramatycznych, pod względem zaś stylistycznym widoczna w nich ta sama nieudolność co i teraz. Natomiast przekłady z łaciny i greki na język polski są dzisiaj lepsze, choć dawne zadania wcale nie były trudniejsze; owszem na zadanie greckie w r. 1887 dano ustęp z *Odyssei* wcale łatwy (dziśby nawet takiego zadania nie zaaprobowano), a przekład znowu nie wypadł tak świetnie; lepszej cenzury nad »zadawalającą« nie napotkał. Dziś odpowiednio do wytkniętego celu dla filologii klasycznej uczniowie lepiej poznawają świat klasyczny niż dawniej, więcej czytają w szkole, wiele czytają prywatnie, a przez wprowadzenie nauki archeologii poznawają wszelkie objawy życia starożytnych Greków i Rzymian i ducha ich lepiej rozumieją niż dawniej.

Trudności zaś, na jakie natrafia nauka filologii klasycznej, jest obecnie o wiele więcej niż przedtem. Już poprzedni mówca poruszył ich cały szereg, ale nie zaszkodzi podkreślić kilka z nich dobitniej lub uzupełnić.

Najpierw podręczniki w klasie pierwszej z ustępami prawie wyłącznie ciągłymi i to przeważnie łacińskimi nie są odpowiednie, bo pewność gramatyczną można wyrobić i wyćwiczyć lepiej na zdaniach luźnych i na ustępach polskich. Dalej w klasach wyższych zmniejszono liczbę zadań, a ćwiczenia drukowane usunięto, naukę gramatyki ograniczono do 1 godziny tygodniowo, co, gdy się policzy zadania i correcta, miesięcznie czyni wszystkiego 2 godziny. Wreszcie słabe przygotowanie w języku polskim uczniów, wstępujących do pierwszej klasy, zwłaszcza w Galicyi wschodniej, poruczanie nauki filologii klasycznej w klasach niższych przy nieodpowiednich podręcznikach siłom nierutynowanym, często niefachowym, zmiana częsta

nauczycieli, przepełnienie klas, a także prąd ogólny, jaki wieje przeciwko nauce języków starożytnych, oto przeszkody główne, tamujące w wysokim stopniu naukę tych przedmiotów.

Jeżeli jednak mimo tych trudności nauka filologii klasycznej nie stoi niżej, ale pod pewnym względem nawet wyżej niż przedtem, przypisać to należy gorliwej pracy nauczycieli, która dzisiaj jest stanowczo intensywniejsza, niż dawniej. Przedtem nauczyciel więcej zadawał i egzaminował, niż uczył; dziś więcej uczy, niż zadaje i egzaminuje. Godzinę szkolną wypełnia obecnie wyężdżająca praca, darmo nie traci się niemal jednej chwili; na lekturę prywatną wyznacza nauczyciel godziny najczęściej pozaszkolne dla zaoszczędzenia czasu potrzebnego na naukę szkolną.

Coby nam, nauczycielom, można zarzucić, to chyba zbytnią gorliwość, a przytem wielką łagodność w wymaganiach stawianych uczniom, jakiej dawniej nie było. Łagodność ta jednak jest do pewnego stopnia uzasadnioną, bo materiał naukowy we wszystkich prawie przedmiotach powiększył się znacznie, przez co młodzież ma niewątpliwie więcej pracy i trudności niż dawniej.

Ze względu na to, że się młodzież uczy dzisiaj mniej gramatyki, a w przekładach gramatyczno-stylistycznych mniej się ćwiczy, należałoby także konsekwentnie znieść wypracowania polsko-łacińskie przy egzaminie dojrzałości.

Prof. **Kretowicz**, zabrawszy głos powtórnie, występuje przeciwko ostatniemu postulatowi poprzedniego mowcy z tego powodu, że według Zarysu organizacyjnego ma się uczyć w gimnazyum języków łacińskiego i greckiego, a nauka jakiegokolwiek języka nie może się odbywać bez ciągłej pomocy gramatyczno-stylistycznej; zresztą nauka każdego języka, a więc i klasycznych, ma przed sobą także cel praktyczny. Dlatego nie może się zgodzić na to, aby usunięto ćwiczenia stylistyczne z gimnazyum wyższego, jak również, by odpadło wypracowanie polsko-łacińskie przy egzaminie dojrzałości.

Prof. **Jan Krózel** zamierza omówić obszerniej jedną z najgłówniejszych przyczyn obniżenia się wiedzy gramatycznej u uczniów, a mianowicie podręczniki do nauki języków starożytnych na najniższym stopniu; zarazem uzupełni rzecz kilkoma uwagami o podręcznikach filologicznych wogóle.

Ćwiczenia łacińskie dla pierwszej klasy, ułożono na podstawie książki Steinera i Scheindlera (wyd. III. z r. 1900), zawierają 1929 wyrazów łacińskich (w tem 189 imion własnych), materiał leksykalny dla pierwszej klasy stanowczo za obszerny. Wprawdzie można niektóre zdania i ustępy pomijać, ale zato dla uczniów jest więcej

trudności w uzupełnianiu słówek, które opuszczone w wykreślonych ustępach, a które się następnie pojawiają w innych, jakie brać wypadnie. Nauczyciel doświadczony i fachowy łatwo sobie radzi z tą niedogodnością, ale bardzo często uczy języka łacińskiego w kl. I. nauczyciel niezbyt doświadczony, bo zazwyczaj młody, przybyły wprost z ławy uniwersyteckiej, a nawet niekiedy niefachowy. W tym wypadku bierze ustępy n. p. początkowe wszystkie, co zajmie sporo godzin naukowych; później się spieszy, aby materyał jakotako wyczerpać. Stąd młodzież »pakuje« formalnie materyał coraz większy i coraz trudniejszy, a ponieważ to wszystko nie może oczywiście być należycie przetrawione i nawiązane do rzeczy już poznanej, wynika zamieszanie wiadomości już na najniższym stopniu nauki, co zazwyczaj trwa odtąd dalej, potęguje się w następnych klasach jeszcze więcej, a w końcu dochodzi do tak potwornych rozmiarów, że wybrnięcie z tego prawdziwego bagna i nieładu jest już prawie niemożliwe. Poza tem ćwiczenia Steinera — Scheindlera na I. klasę zawierają tyle form nieregularnych (odpowiednich dopiero do kl. II.), że tylko utrudniają wiedzę uczniowi; nadto pisane dla uczniów niemieckich nie podają ustępów odpowiednich dla nas (n. p. zdania na zaimki dzierżawcze, zwłaszcza na użycie »suus« są nieliczne, ale zato mnóstwo ustępów stanowi niepotrzebny balast).

Przypuśćmy jednak, że uczniowie zmagą trudności płynące z podręcznika na klasę I., a nawet przerobią materyał książki na kl. II. (o niej można mniej więcej to samo powiedzieć), spotykają się w dalszej drodze z nowemi przeszkodami na stopniu średnim nauki t. j. w kl. III. i IV. I tutaj podręczniki pozostawiają wiele do życzenia. Przedewszystkiem zbyt długo zajmują się rzeczami, gdzie języki polski i łaciński mają podobną składnię, natomiast kwestye odmienne a charakterystyczne są traktowane pobieżnie. Wskutek tego n. p. w kl. III. »młóci się«, że użyjemy tego zwrotu, to, co jest po największej części zbyteczne, a stąd korzyść niewielka. Na domiar złego lektura Neposa bardzo często wymaga objaśnień partyi przeznaczonych właściwie na kl. IV. (*oratio obliqua*), co tylko powiększa nieład i chaos już i tak wielki u uczniów na tym stopniu nauki. Wogóle materyał gramatyczny łaciński na III. i IV. klasę jest tego rodzaju, że uczniów zniechęca rozmiarami. W podręczniku bowiem gramatyki łacińskiej pomieszczono ze składni takie szczegóły, które później do lektury autorów nie są przydatne, więc muszą nieodświeżane potrzebą ułatwiać się z pamięci uczniów; ich praca, kiedy się tych drobiazgów uczyli, była niepotrzebną. Dlatego uczniowie, doszedłszy do klas wyższych, wyrażają się czyto przy zajęciach lekcyjnych czy też przy innej sposobności wobec uczniów z klas niższych, że »gramatyka« jest im niepotrzebna, a ci wierzą im tem chętniej, że ich to zachęca do próżniactwa. Jeżeli się zaś uczą, to najeźściej

niechętnie, więc prędko zapominają to, co sobie chwilowo musieli przyswoić dla zapewnienia pierwszego stopnia z końcem półrocza. Gdyby podręcznik był zwięzły i krótszy, a uwzględniał jedynie potrzeby późniejszej lektury, niezawodnie rezultat wiedzy gramatycznej byłby lepszy i pewniejszy.

W podręczniku greckim dla kl. III. i IV. (Taborskiego-Winkowskiego) naliczyłem wyrazów greckich 2080 (w tem 341 imion własnych); choćbyśmy nawet połowę opuścili, to i tak materiały leksykalny na 2 klasy byłby za obszerny, bo uczniowie muszą się oswajać i z odmiennem pismem i z akcentami. Co jednak najgorsze w układzie podręcznika, to brak systemu i porządku tak, że ujęcie w całość czyto deklinacji czy konjugacji czy też wreszcie składni nigdy nie może wypaść cało i korzystnie. Ta właśnie wada w układzie książki mści się straszliwie w dalszej nauce, bo przeważna ilość uczniów wynosi z niższego stopnia nauki wiedzę powierzchowną i płytką. Zwłaszcza w III. kl., gdzie materiały naukowe z języka greckiego jest stanowczo za obszerny — o czem już cała literatura istnieje — nie można prawie zupełnie założyć dobrych podstaw, z czego wynika, że w dalszych klasach lada trudność wywraca z mozołem wypielęgowane drzewko wiedzy gramatycznej, gdyż korzenie rozeszły się wierzchem, silniejszego gruntu nie ujęły. W takich warunkach przybywa lektura Homera i Herodota, a odmienne formy językowe sprowadzają zupełny chaos gramatyczny u $\frac{3}{4}$ uczniów.

Co się tyczy podręcznika gramatyki greckiej (Ćwiklińskiego), to jest za obszerny i — powiedzmy otwarcie — areynudny: uwzględnia raczej całość kształtu wiedzy gramatycznej i przez to wybiega daleko poza ramy potrzeb szkolnych w zakładach średnich.

Tyle o przyczynach powodujących obniżenie się wiedzy gramatycznej w nauce języków klasycznych. Zarazek niedomagań wszczepiają już same podręczniki, używane na najniższym stopniu nauki; potem występują inne jeszcze powody, które mogą pominąć, gdyż je podkreślili poprzedni mowcy.

Co się tyczy wydań autorów, to nie możnaby nie mieć przeciwko wydaniom całkowitym niektórych pisarzy (n. p. Sallustyusza, Wergilego), ale przy większej liczbie autorów musi się używać wydań jednostkowych (n. p. przy Cyceronie, Demostenesie, Platonie) lub chrestomatycznych (n. p. przy Owidyuszu, Horacym, Tacycie, Ksenofonie i t. d.) W każdym jednak razie należałoby żądać od wydawców, aby we wstępach podawali rzecz naukową językiem polskim poprawnym i wystrzegali się uwag lekceważących o autorach (por. niedorzeczne i niesmaczne wykrzykniki w wydaniu Homerowej Iliady przez Christa-Fischera) lub indywidualnych zapatrywań odosobionych (pow. wydanie Tacyta przez Weidnera-Staromiejskiego) lub gmatwa-

niny kwestyi już skądinąd zawiłej (pow. wydanie Homerowej Odyssei przez Christa-Jezienickiego). Przez te niedostatki i wady obniża się w oczach młodzieży nie tylko powagę wydawcy, ale także i wartość autora wydawanego.

Aby wytkniętym brakom zaradzić, należałoby w pierwszym rzędzie zacząć od zmiany podręczników łacińskich i greckich dla najniższego stopnia nauki. Po tylu latach nie możemy się jakoś zdobyć na oryginalne ćwiczenia łacińskie poczynawszy od klasy pierwszej, któreby oparte na Instrukcyach łączyły się z naturą i duchem języka ojczystego, ale przejmujemy obce podręczniki, zastósowując je mniej lub więcej zręcznie do naszych potrzeb, choćby to zastósowanie wymagało większego trudu niż ułożenie oryginalnej książki. Dopóki jednak tylko cel materyalny będzie przyświecał autorom względnie »zastósowującym« (sit venia verbo!) podręczników, nie będzie można marzyć o dobrych książkach szkolnych.

Na zakończenie jeszcze skromna uwaga. Zwalać całkowitą winę na nieodpowiednie podręczniki jest wprawdzie rzeczą wygodną, ale nie wystarcza; w interesie prawdy musi się zaznaczyć, że niemając część odpowiedzialności ponoszą także sami nauczyciele, a odnosi się to w pierwszym rzędzie do młodszych. Z uniwersytetu przynosi się zasób wiedzy nieraz okazały, ale zato wykształcenie dydaktyczne bywa bardzo często powierzchowne i niedostateczne; starsza generacja ma bodaj pewną rutynę. Jakie zaś szkody płyną z początkowej nieporadności pedagogicznej, długo by można rozprawiać. Usunięcie jednak braków w tym kierunku nie zależy już tylko od samego nauczycielstwa ale od innych czynników.

Prof. **Tomasz Duikiewicz** zwraca uwagę członków konferencji na zgubne skutki, jakie wywierają na tok nauki t. z. preparacye drukowane i tłumaczenia zwłaszcza przy lekturze greckiej. Ponieważ słownik grecko-polski Węclewskiego (nawiasem powiedziawszy już przestarzały i niekiedy bałamutny) jest wyczerpany, mogą się uczniowie posługiwać drukowanymi preparacyami, o ile są już wydane. Prędzej jednak kupują sobie gotowe tłumaczenia z pseudo-preparacyą, a potem dopiero właściwą preparacyę drukowaną. Zazwyczaj postępują, przyspasabiając się do zadanej lekyi, w ten sposób, że do gotowego tłumaczenia zastósowują tekst autora. Wypisują wprawdzie z preparacyi drukowanej zwroty i słówka, ale niekoniecznie wszystkie, żeby się zbyt nie męczyć; ponadto w preparacyi drukowanej znajdują się tylko słówka nowe lub takie, które dawniej poznane mogły potem ulotnić się z pamięci uczniów; uwzględnia więc uczeń w najlepszym razie tylko te słówka, które ma w preparacyi drukowanej, innych — których często nie zna, bo je już zapomniał — domyśla się z gotowego tłumaczenia. Stąd uczniowie nie posiadają

odpowiedniego zapasu leksykalnego, a o ten brak rozbijają się najlepsze chęci nauczyciela przy prowadzeniu lektury. Ten wstręt uczniów do zdobycia sobie zasobu słów i zwrotów wynika i z braku słownika, co wyżej zaznaczono, i stąd, że uczniowie w klasach wyższych daleko chętniej zajmują się czemś innym niż samą nauką. Ten wstręt da się jedynie porównać z odrazą do samodzielnego wypracowywania zadań. Pomimo uważnej kontroli nauczyciela uczniowie w zasadzie odpisują zadania aż do egzaminu dojrzałości pisemnego włącznie, a posługują się sposobami wydoskonalonymi postępowaniem (bo i w tym kierunku widać znaczny postęp) tak dalece, że nauczyciel jest po prostu wobec tego bezradny i nie może skutecznie zapobiec wszelakim nadużyciom w tym względzie.

Dla poprawy braków w rezultatach nauki języka greckiego należy koniecznie postarać się o słownik w zakresie dzieł objętych lekturą. Jeżeliby ułożenie całkowitego słownika nie mogło dojść do skutku, lepiejby było zamiast preparacyi drukowanych zaprowadzić słowniki specjalne do poszczególnych autorów.

Prof. **Antoni Libera** dorzuca z długoletniej praktyki kilka szczegółów, odnoszących się do układu ćwiczeń łacińskich na klasę pierwszą używanych obecnie.

I tak nagromadzenie blisko siebie różnych znaczeń tego samego wyrazu łacińskiego (n. p. »ordo« rząd, porządek, stan) sprawia młodzieży przy uczeniu się znaczną trudność. Byłoby daleko lepiej, gdyby pierwszoklasista poznał i przyswoił sobie najpierw jedno znaczenie, a dopiero po jakimś czasie drugie i dalsze.

Najwięcej jednak przyczynia się do zamieszania i utrudnienia nauki układ wokabularza do poszczególnych ustępów. I tak uczeń uczy się za wokabularzem: »ordo, ordinis certus« zamiast »ordo certus, ordinis certi«. Wskutek tej niedokładności dużo pracy ucznia idzie na marne, a raz wyuczoną formę bardzo trudno poprawić, gdyż uczeń przyswoił sobie fałszywy sposób.

Inny jeszcze przykład: uczy się zwrotu »pro patria«, »za ojczyznę«; wprowadzie ablativus zaznaczony wyraźnie graficznie, ale uczeń po największej części na to nie zważa, bo się zwrotu może wyuczyć mechanicznie. Gdy mu się więc każe powiedzieć n. p. »za wolność«, napewne odpowie »pro liberta«, bo wyraz, przy którym po raz pierwszy poznał słówko »pro«, kończył się na — a. W takim razie lepiejby było zaznaczyć wyraźnie, że »pro« rządzi ablativem, a następnie dać przykłady: »pro patria, pro amico, pro libertate«.

Ponieważ już nikt więcej głosu nie zabierał, ujął **Przewodniczący** wszystkie punkty dyskusyi i wezwał obecnych, aby zestawili

postulaty, któreby mogły podnieść rezultat nauki języków klasycznych. Dyskusya przeprowadzona odsłoniła niejedno cenne spostrzeżenie i trafną uwagę. Zwraca uwagę wszelako zebranych na to, że zupełny powrót do dawnego systemu jest niemożliwy i niedopuszczalny, natomiast usunięcie braków i niedokładności, tamujących utrwalenie i pogłębienie wiedzy uczniów, jest wskazane i bezwarunkowo potrzebne. W tym więc kierunku zechcą członkowie konferencyi sformułować postulaty, a niezawodnie Władza nasza szkolna rozważy je i uwzględni, o ile to oczywiście będzie możebne.

Stósownie do tego wezwania zgodziła się nadzwyczajna konferencya na sformułowanie i przedłożenie c. k. Radzie szkolnej krajowej następujących postulatów:

1) Ćwiczenia łacińskie dla klasy pierwszej, ułożone podług Steinera-Scheidlera, należy zastąpić podręcznikiem ułożonym podług Instrukcyi zgodnie z duchem języka polskiego; ustępy i zdania polskie powinny być liczniejsze; ustępy i zdania łacińskie powinny być brane z zakresu form regularnych z małą tylko w koniecznych wypadkach domieszką wyjątków; ponieważ nauka gramatyki jest celem nauki na tym stopniu, więc ćwiczenia muszą się do niej stósować; wokabularz powinien być zwięzły i racjonalny, a cały podręcznik mały.

2) W tym samym duchu i kierunku winien być podręcznik łaciński na klasę drugą z uwzględnieniem form nieregularnych.

3) Przykłady do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński, używane obecnie w klasach trzeciej i czwartej, mogą na razie pozostać.

4) Podział podręcznika gramatyki łacińskiej na 2 części należy koniecznie usunąć, a zaprowadzić książkę wystarczającą na wszystkie klasy gimnazjum.

5) Pożądaną i potrzebną jest rzeczą wprowadzenie podręcznika do ćwiczeń syntaktyczno-stylistycznych dla klas wyższych, opartego na autorach łacińskich czytanych w gimnazjum wyższem.

6) Lektura autorów (i łacińskich i greckich) ma być gruntowniejsza i intensywniejsza, oparta na rozumieniu tekstu pod względem gramatycznym i rzeczowym, choćby przez to jej wymiar był mniejszy niż obecnie.

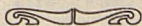
7) Dla podniesienia gruntowności lektury konieczny jest słownik łaciński, a przede wszystkim grecki w zakresie lektury szkolnej.

8) Wydania autorów mają być, o ile możliwości, całkowite ze wstępami, nie zawierającymi fałszywych poglądów lub fałszów naukowych.

9) Konieczny jest podręcznik do nauki archeologii klasycznej.

10) W ćwiczeniach greckich na klasę trzecią i czwartą należy zaprowadzić systematyczny ład, zastosowany do nauki gramatyki, z pomnożeniem ustępów polskich.

Po sformułowaniu powyższych postulatów podziękował Przewodniczący zebranych za wyczerpującą dyskusję, na czym protokół konferencji zamknięto.

(Artykuł niniejszy zredagował i do druku przysposobił
prof. JAN KRÓŻEL).

Część administracyjna zakładu głównego.

I. GRONO NAUCZYCIELSKIE.

1. Skład grona nauczycielskiego z końcem roku szkolnego 1905.

a) Nauczyciele przedmiotów obowiązkowych

1	Maciszewski Maurycy , dr. fil., e. k. radca szkolny Tyg. godz. i dyrektor w VI r., członek Rady szk. okr., członek Komisji historycznej Akad. Umiej. w Krakowie	—
2	Daniec Stanisław , zawiadowca Gabinetu archeologicznego, gospodarz kl. VIa, uczył j. łać. w VIa, j. greck. w VIa, j. pol. w Ie, proped. filoz. w VIIIab	18
3	Dutkiewicz Tomasz , zawiadowca Zbiorów rysunkowych, gospodarz kl. IIIc, uczył j. łać. w IIIc, Vb i greck. w IIIc, Vb	22
4	Gawalewicz Adolf , zawiadowca Zbiorów do nauki geografii i historii powszechnej, uczył geogr. i hist. powsz. w Ib, IVb, VIab, VIIIab	21
5	Kretowicz Józef , gospodarz kl. VIb, uczył j. łać. w VIb, VIIIb, j. greck. w IVb, VIIIb	20
6	Króżel Jan , pomoceńnik dyrektora w czynnościach kancelaryjno-administracyjnych, zawiadowca Biblioteki nauczycielskiej, gospodarz kl. VIIa, uczył j. łać. w VIIab, j. greck. w IIIa, VIIab	23
7	Kubik Wincenty , zawiadowca polskiej Biblioteki dla młodzieży, uczył j. pol. w VIab, VIIab, VIIIab	18
8	Ks. Łopatyński Damian , zawiadowca ruskiej Biblioteki dla młodzieży, uczył rel. (r. g) w I—VIII, j. rus. w IV, V, VI, VII	26

9	Medyński Aleksander , gospodarz kl. IVa, uczył geogr. i hist. powsz. w Ia, IVa, Vab, VIIab	19
10	Miśłowicz Jerzy , dr. fil., zawiadowca Gabinetu fizykalnego, gospodarz kl. VIIIb, uczył matem. w Vab, VIIIab, fiz. w VIIIab, proped. filoz. w VIIab	22
11	Orliński Chiel , zawiadowca niemieckiej Biblioteki dla młodzieży, uczył j. niem. w IVc, VIIab, VIIIab	20
12	Przewoski Jan , gospodarz kl. VIIa, uczył j. łac. w IIc, VIIa, j. greck. w VIIa, j. niem. w IIIa	22
13	Szychulski Władysław , gospodarz kl. Va, uczył j. łac. w Va, j. greck. w IVa, Va, VIb	20
14	Turosz Wojciech , gospodarz kl. VIIb, uczył matem. w IVa, VIab, VIIab, fiz. w VIIab	21
15	Vogl Franciszek , zawiadowca Gabinetu historii naturalnej, gospodarz klasy IIb, uczył matem. w Ia, IIb, hist. natur. w Ia, IIb, IIIa, Vab, VIb	18
16	Ks. Żyła Władysław , dr. teol., uczył rel. (r. l.) w Iabc, IIa, IIIab, IV—VIII	22
17	Gawor Józef , gospodarz kl. IIIa, uczył j. łac. w Id, IIIa, IVb	20
18	Gross Daniel uczył j. niem. w IIIbc, IVb, VIab	20
19	Hassny Józef Bronisław bawił w drugim półroczu na urlopie	—
20	Jaworski Józef , gospodarz kl. Vb, uczył j. pol. w IVa, Vb, j. niem. w Ib, Vab	20
21	Klimek Andrzej , gospodarz kl. Id, uczył matem. w Id, IIa, IIIbc, hist. nat. natur. w Id, IIa, IIIbc	20
22	Koźmicki Włodzimierz uczył j. niem. w IVa, geogr. i hist. powsz. w Iede, IIab, IIIb	24
23	Kurcz Józef , gospodarz kl. Ia, uczył j. łac. w Ia, j. greck. w IVc, j. pol. w Ia, IIa, IIIa	21
24	Libera Antoni , gospodarz kl. IIIb, uczył j. łac. w IIa, IIIb, j. greck. w IIIb	19
25	Mikiewicz Apolinary , gospodarz kl. IIa, uczył j. niem. w Ic, IIa, geogr. i hist. powsz. w IIc, IIIc, IVc	22
26	Nowacki Józef , gospodarz kl. IVb, uczył matem. w IIIa, IVbc, fiz. w IVabc, hist. natur. w VIa	20
27	Osostowicz Józef , gospodarz kl. Ic, uczył j. łac. w Ic, j. pol. w Ic, IIb, j. niem. w Id	20
28	Osuchowski Henryk , gospodarz kl. IVc, uczył j. łac. w IIb, IVc, j. pol. w IIIc, IVc, Va	23

	Tyg. godz.
29 Słowik Wojciech uczył j. niem. w Ie, IIbc, geogr. i hist. powsz. w IIIa	19
30 Strojek Jan , gospodarz kl. Ib, uczył j. łac. Ibe, IVa	22
31 Walas Jan uczył j. pol. Ibd, IIc, IVb, j. niem. w Ia	18
32 Zachara Józef bawił w drugim półroczu na urlopie	—
33 Zenowicz Włodzimierz , gospodarz klas Ie i IIc, uczył j. pol. w IIIb, matem. w Ibce, IIc, hist. natur. w Ibce, IIc	23
34 Ks. Lehmann Józef , profesor szkoły realnej, uczył rel. (r. l.) w Ide, IIbc, IIIc	10
35 Taubeles Samuel Aron , dr. fil., rabin, profesor szkoły realnej, uczył religii mojżeszowej w I—VIII	12
36 Waszkiewicz Michał , prof. gimnazjum Franciszka Józefa, uczył j. rus. w VIII	2

b) Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1 Dutkiewicz Tomasz uczył: a) kaligrafii w dwóch oddziałach,	2
b) rysunków wolnoręcznych w dwóch oddziałach	2
2 Gawalewicz Adolf uczył historii kraju rodzinnego w IVb, VIab	3
3 Kołpaczkiewicz Włodzimierz uczył historii kraju rodzinnego w IIIb	1
4 Medyński Aleksander uczył historii kraju rodzinnego w IVa, VIIab	3
5 Mikiewicz Apolinary uczył historii kraju rodzinnego w IIIc, IVc	2
6 Ruth Jan , nauczyciel muzyki w seminaryum naucz. męsk, uczył śpiewu w dwóch oddziałach	4
7 Słowik Wojciech uczył historii kraju rodzinnego w IIIa	1
8 Szytyliński Stanisław , naczelnik miejskiej straży pożarnej, uczył jako nauczyciel gimnastycznego Towarzystwa „Sokół“ gimnastyki w sześciu oddziałach	12
9 Nauki języka francuskiego udzielał w pierwszym półroczu w trzech oddziałach a 6 godzinach tyg. profesor szkoły realnej, Mrozicki Franciszek ; w drugim półroczu nie odbywała się nauka przedmiotu z powodu przeniesienia nauczyciela do szkoły realnej w Żywcu.	

Ovidius, Met. 2 (Cztery wieki, we wszystkich oddziałach).

Kl. V. Livius. W oddz. A: I 1—30, XXI 1—30; prywatnie: II (2 u.), XXI 31 do końca (1 u.), XXII 1—30 (1 u.), 31—63 (1 u.).

W oddz. B: I 1—40, XXI 1—10; prywatnie: I 31 do końca (1 u.).

Ovidius. W oddz. A: z Trenów: 3 (Pożegnanie Rzymu), 10 (Żywot własny); z Przemian: 2 (Cztery wieki), 3 (Rada bogów. Lykaon), 4 (Potop), 13 (Nioba), 17 (Dedal i Ikar), 29 (Nauka Pitagorasa), 30 (Apoteoza Cezara); prywatnie: 12 (Arachna) i 20 (Filemon i Baucyda) (1 u.), 6 (Faeton) (1 u.).—

W oddz. B: z Trenów: 10 (Żywot własny), z Przemian 6 (Faeton), 13 (Nioba); prywatnie ustępy: Zima w Tomi (3 u.), Nazwa Tomi (3 u.), Pożegnanie Rzymu (2 u.), Aryon (2 u.), Zgon Fabiuszów (2 u.), Dedal i Ikar (2 u.), Orfeusz i Eurydyka (3 u.), Romulus Quirinus (1 u.), Terminalia (1 u.), Midas (1 u.), Deukalion i Pyrra (1 u.), Potop (1 u.).—

Kl. VI. Sallustius, Bell. Jug. (w obu oddziałach); prywatnie: Bell. Catil. (w oddz. A 3 u., w oddz. B 5 u.).

Cicero, In Catil. I (w obu oddziałach).

Vergilius. W oddz. A: Ecl. I; Georg. II 109—176 (Laudes Italiae), 458—540 (Laudes vitae rusticae); Aen. I; prywatnie: Aen. II (5 u.).

W oddz. B: Ecl. I, V; Georg. I 1—42 (Prooemium), 118—159 (Agricultura laboriosa), II 109 — 176 (Laudes Italiae), 458—540 (Laudes vitae rusticae), III 478—566 (Pestilentia), IV 149—227 (De apium ingenio et moribus); Aen. I; prywatnie: Aen. II. (kilku uczniów).

Kl. VII. Cicero, 1) De imperio Cn. Pompei (w obu oddziałach), 2) Laelius (w oddziale A: §§. 1 — 55, w B: 1 — 43); prywatnie: 1) Pro Sex. Roscio Amerino (w oddz. A 2 u., w B 1 u.), 2) Pro Archia poeta (w B 1 u.), 3) Cato maior (w A 2 u.), 4) Tuscul. Disput. (w B 1 u.).

Vergilius, Aen. VI (w obu oddz.); prywatnie: Aen. I (w B 1 u.), IV (w A 3 u., w B 2 u.), VII (w B 3 u.), VIII (w B 2 u.), IX (w B 1 u.).

Kl. VIII. Horatius. W oddz. A: Carm. I 1, 4, 6, 9, 10, 14, 18, 22, 24, 26, 29, 3; II 3, 7, 13, 18; III 1, 2, 3; IV 7; Sat I 6. Prywatnie: resztę ód I ks. zawartych w wydaniu szkolnem, a pominiętych przy lekturze, przerobiło 15 u.

W oddz. B: Carm. I 1, 3, 8, 9, 14, 18, 21, 22, 24, 34, 37; II 2, 3, 6, 10, 16; III 1, 2, 3, 4, 9 i IV 2, 12, 37; Epod. 2; Sat. I 6, 9; Epist. II 3 (ad Pis.); prywatnie: wszystkie utwory objęte wydaniem, a opuszczone przy lekturze, przerobiło 2 u.; resztę ód pominiętych przerobili prawie wszyscy uczniowie.

Tacitus, Ann. — W oddz. A: I 1—15, II 41—43, IV 1—9, 34—35; w oddz.: Ann. I.

b) Lektura grecka.

Kl. V. Ksenofont (podług chrestomatyi układu Fiderera). W oddz. A: z Anabazy ustępy: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, z Cyropedyi ustęp: 1.; prywatnie: z Anabazy: 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, (przeciętnie 1 ustęp przerobił 1 uczeń).

W oddz. B: z Anabazy ustępy: 1, 2, 3, 6, 7, 13, z Cyropedyi; 1.; prywatnie: z Anab.: 14 (1 u.), z Cyrop.: 3, 7, 8, 9 (5 u.).

Hom er, Iliada. W oddz. A: I; prywatnie II (1 u.) III (4 u.), IV (2 u.).

W oddz. B: I, III (blisko połowę); prywatnie: II (7 u.).

Kl. VI. Hom er, Iliada: (w oddz. A) VI, IX, XVI, (w oddz. B) VI, XI, XVI, XX; prywatnie w oddz. A; VII (3 u.), XIX (cała klasa), XII (3 u.)

Ksenofont, Pamiętniki: I (Obr. Sokr. Cz. I) w obu oddziałach.

Herodot IX (w obu oddziałach)

Kl. VII. Demostenes. W oddz. A: Fil. I, O pokoju; prywatnie: Ol. II (1 u.), III (2 u.), Fil. II (2 u.), III (1 u.), O sprawach w Chersonesie (1 u.).

W oddz. B: Ol. I, O pokoju, Fil. III 1—15.

Hom er, Odysea: I 1—75, VI, IX, XIII (w A: 1—236, w B: 1—117); prywatnie w A: VII (1 u.), X (1 u.), XI (2 u.), XII (2 u.), XV (1 u.), XXIV (1 u.); w B: VII (2 u.), X (1 u.), XI (2 u.), XII (2 u.).

Kl. VIII. Plato, Apologia (w obu oddziałach), Protagoras (blisko do połowy w oddz. B); prywatnie: Fedon (w oddz. A 5 u.).

Sofokles, Antyгона (w obu oddziałach); prywatnie: Ajas i Elektra (w B 1 u.).

c) Lektura polska.

Oprócz ustępów w wypisach i dzieł, przeznaczonych (w klasach wyższych) na lekturę obowiązkową, czytali uczniowie w każdej klasie mnóstwo dzieł; z niektórych zdawali sprawę przy nauce języka polskiego. Ponieważ szczegółowe wyliczanie lektury w tym kierunku zajęłoby zbyt wiele miejsca, dlatego odsyła się czytelnika do VII działu »Części administracyjnej« (Zbiory naukowe), gdzie sumarycznie uwidoczniiono ruch w Bibliotekach zakładu.

d) Lektura ruska.

Wyjaśnienie, podane przy »lekturze polskiej«, odnosi się również do lektury ruskiej.

e) Lektura niemiecka.

Kl. V. Hauff, Märchen: 1) Kalif Storch, 2) Das Gespensterschiff, 3) Abner, der Jude, der nichts gesehen hat, 4) Der junge Engländer. 5) Geschichte von der abgehauenen Hand, 6) Das kalte Blut. (Lektura domowa w obu półroczach).

Kl. VI. Goethe, Hermann und Dorothea (lekt. dom.),
» Götze von Berlichingen (lekt. szk.).

Kl. VII. Schiller, Wallenstein (l. s. w obu półroczach).

Lessing, Emilia Galotti (l. d. w I półr.).

Goethe, Dichtung und Wahrheit (l. d. w II półr.).

Prócz tego w drugim półroczu wygłosili 3 uczniowie w oddz. A a 1 w oddz. B, następujące odczyty, oparte na lekturze Lessinga (Hamb. Dramaturgie i Laokoon): 1) Über die historische Wahrheit im Drama, 2) Gespenster auf dem Theater, 3) Die komische Person im Drama, 4) Darstellung körperlichen Schmerzes auf dem Theater.

III. Goethe, Egmont (l. s. w I półr.).

Schiller, Wilhelm Tell (l. s. w II półr.).

Grillparzer, Sapho (l. d. w I półr.).

Goethe, Götze von Berlichingen (l. d. w II półr.).

III. TEMATY do WYPRACOWAŃ PISEMNYCH.

(Tematy oznaczone gwiazdką opracowali uczniowie w szkole.)

a) z języka polskiego.

Klasa V a.

1. Najmilsze wspomnienia z ostatnich wakacji (w formie listu).
- 2.* Pogrzyb księcia u pogańskich Litwinów. Na podstawie »Grażyny«.
3. Jakie zajęcia i zabawy przedstawia Mickiewicz w I i II księdze »Pana Tadeusza«? 4.* Śmierć Stolnika Horeszki w opowiadaniu Gerwazego. 5.* Bartek pod Gravelote. Na podstawie noweli Sienkiewicza »Bartek zwycięzca«.
6. Postać Bernardyna w »Pamiętnikach kwatermistrza« Ign. Chodźki. 7.* Opis pustyni. Na podstawie J. Słowackiego »Ojciec zadżumionych«.
8. Zosia z »Pana Tadeusza« a Halina z »Wiesława«.
- 9.* Charakterystyka Elżbiety Habsburskiej. Na podstawie szkicu Szajnochy »Matka Jagiellonów«.
10. Drobną szlachta w »Panu Tadeuszu«.
- 11.* Na dowolnej balladzie i romancy Mickiewicza wykazać charakterystyczne cechy tego rodzaju poezji.
12. Podmiotowa strona »Pana Tadeusza«.
- 13.* Dlaczego wiersz Krasickiego »Marnotrawstwo« jest satyrą i jakie poeta wytyka w nim błędy?
14. Zbrodnia, pokuta i rehabilitacja Jacka Soplicy.

H. Osuchowski.

Klasa V b.

1. Losy Skawińskiego według Sienkiewicza. 2.* Grzeczność. Na podstawie I księgi »Pana Tadeusza«.
3. Achilles i Tetyda (według »Iliady«).
- 4.* Poświęcenie się za ojczyznę (według »Grażyny«).
- 5.* Ulisses na wyspie Cyklopów. Na podstawie lektury. 6. O zabytkach starożytnego Egiptu i ich znaczeniu dla historii. Na podstawie lektury szkolnej. 7.* Pożegnanie Hektora. Na podstawie lektury szkolnej. 8.* Które strony życia wiejskiego przedstawia Mickiewicz w 4 pierwszych księgach »Pana Tadeusza«? 9. Katastrofa w życiu Mohorta. 10.* Tok myśli w kazaniu Skargi »O miłości ojczyzny«.
11. Niebieska opieka tajnie nagradza uczynki człowieka. Na podstawie »Wiesława« Brodzińskiego. 12.* Szajnocha jako wzór wytrwałości.
13. Rozwój myśli zawartych w wierszu Asnyka »Echa kołyski«.
- 14.* Charakterystyka Stanisława Augusta.

J. Jaworski.

Klasa VI a.

- 1.* Dlaczego piśmiennictwo polskie rozwinęło się tak późno?
- 2 Zgoda buduje, niezgoda runuje. 3.* Zdać sprawę z elegii Janickiego

(I, 7). 4. Czy słusznie nazywamy Modrzewskiego najznakomitszym pisarzem politycznym polskim XVI w.? 5.* Na czym polega znaczenie »Pieśni« Kochanowskiego? 6. Jan Kochanowski jako dobry obywatel. Na podstawie przeczytanych utworów. 7.* Postać Antenora w »Odprawie posłów greckich«. 8.* Dlaczego »Treny« są arcydziełem? 9. Zalety Skargi jako kaznodziei. 10.* Charakterystyka »Sielanek« Szymonowicza. 11. Wespazjan Kochowski jako liryk. Na podstawie czytanych ustępów. 12.* Objawy odrodzenia w IV okresie literatury polskiej. 13. Charakterystyka Longina Podbiłęty. 14.* Sielanka w literaturze polskiej okresu V.

W. Kubik.

Klasa VI b.

1.* Szkoły w Polsce w XIV i XV w. 2. Ładem domy i narody słyną, Z jego upadkiem domy i narody giną. 3.* Jak Rey każe wychowywać polskiego szlachcica? 4. Charakterystyka pisarzy politycznych polskich XVI w. 5.* Pochwała życia wiejskiego. Na podstawie »Pieśni świętojańskiej o sobótce«. 6. Na czym polega wartość »Fraszek« Kochanowskiego? 7.* Geneza »Odprawy posłów greckich«. 8.* Uzasadnić zdanie wypowiedziane przez Kochanowskiego o sobie samym: »I wdarłem się na skałę pięknej Kaliopy, Gdzie nie było dotychczas znaku polskiej stopy«. 9. Czy słusznie zaliczono P. Skargę do pisarzy politycznych? 10.* Znaczenie »Roksolanek« Zimorowicza. 11. Zalety i wady literatury polskiej w XVII w. Na podstawie czytanych ustępów. 12.* Zasługi Konarskiego. 13. Charakterystyka X. Augustyna Kordeckiego. 14.* Główne cechy »komedyi francuskiej«. Na podstawie komedyi Zabłockiego »Fireyk w zalotach«.

W. Kubik.

Klasa VII a.

1.* Charakterystyczne znamiona tragedii Felińskiego »Barbara Radziwiłłówna«. 2. Nowe pierwiastki w poezji polskiej okresu VI. 3.* »Wiesław« jako wyraz zapatrywań literackich Brodzińskiego. 4. Rozbiór sonetu Mickiewicza »Stepy akermzańskie«. 5.* Charakterystyka ballad Mickiewicza. 6.* Znaczenie »Farysa«. 7. Charakterystyka Konrada Wallenroda. 8.* Charakterystyczne znamiona poezji Zaleskiego. Na podstawie wiersza p. t. »Śpiew poety«. 9. Lud wiejski w »Panu Tadeuszu«. 10.* Rola Grabca w »Balladynie«.

W. Kubik.

Klasa VII b.

1.* Zalety poezji polskiej z czasów księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego. 2. Stanowisko i znaczenie Brodzińskiego

w literaturze polskiej. 3.* Ballada Mickiewicza »Trzech Budrysów« jest małym arcydziełem. 4. Mickiewicz jako bajkopisarz. 5.* Zdać sprawę z sonetu Mickiewicza »Cisza morska«. 6.* Wykazać związek między »Odą do młodości« a »Farysem«. 7. Rozwinąć i uzasadnić myśl zawartą w zdaniu A. Mickiewicza: Płomień rozgryzie malowane dzieje, Skarby mieczowi wykradną złodzieje, Pieśń ujdzie cało«. 8.* Jaki nastrój wywołuje w nas »Marya« Malczewskiego i dlaczego? 9. O ile w »Panu Tadeuszu« odzwierciedla się charakter religijny narodu polskiego? 10.* Charakterystyka Derwida. — *W. Kubik.*

Klasa VIII a.

1. Uzasadnić zdanie Szujskiego: »Służba narodowi swemu polega na wypełnianiu najbliższego obowiązku«. 2.* Świat chrześcijański w »Irydyonie«. 3. Charakterystyczne znamiona poezji Krasińskiego. 4. Postać bohatera w tragedii Korzeniowskiego »Mnich«. 5. Gawędy Pola a Syrokomli. 6. Lud w poezji polskiej od czasów najdawniejszych do Lenartowicza. 7.* Wina i kara w powieści Kraszewskiego »Powrót do gniazda«. 8.* Si rota defuerit, tu pede carpe viam.

W. Kubik.

Klasa VIII b.

1. Uzasadnić myśl zawartą w zdaniu Horacego: »Non possidentem multa vocaveris recte beatum«. 2.* Świat pogański w »Irydyonie«. 3. Rozwinąć zdanie Krasińskiego o Mickiewiczu: »On był dla ludzi mego pokolenia mlekiem i miodem, zółcią i krwią duchową, my wszyscy z niego«. 4.* Osoby duchowne występujące w tragedii Korzeniowskiego »Mnich«. Charakterystyka. 5. Charakterystyczne cechy poezji Ujejskiego. 6. Powieść polska przed Kraszewskim. 7.* W poezji Mickiewicza znajduje naród polski »broń swego rycerza. swych myśli przędzę i swych uczuć kwiaty«. 8.* Szkło na usługach nauki.

W. Kubik.

b) z języka ruskiego.

Klasa V.

1. Осінь. 2.* Заслуги князя Ярослава для Руси (після лектури). 3. Перша стріча Русинів з Половцями в поході Ігора. 4.* Плач Ярославни (після лектури). 5. Характеристика I доби рускої літератури. 6. Винахід друкарської штуки і її вплив на розвій літературного руху на Руси. 7.* Про з'їзд монархів в Луцку (після лектури). 8. Що довідуємось про Богдана Хмельницького з уступу »Замок в Бродах«? 9.* Облога Збаража (після лектури). 10. Як повстали коляди?

X. D. Łopatynski.

Klasa VI.

1. Опис місцевости, в якій перебув я вакації. 2.* Значінє Ів. Котляревского для українсько-рускої літератури а М. Рея для польскої. 3. Римські колонії, їх повстанє і розвій. 4.* Характеристика Наума в повісти »Маруся« 5. Причини війни з Югуртою (після латиньскої лектури). 6. Шевченко на волі. 7.* Значінє коронації Кароля В. на цїсара римского. 8. Пожиток желїза. 9.* Любов України у Шевченка. 10. Як прямував Бруховецкий до осягненя своєї цїли? X. D. Łopatynski.

Klasa VII.

1. Причини, які зложили ся на відродженє руско-української літератури. 2.* Переворот торговельних відносин через відкритє Америки і дороги до всхідних Індий. 3. Прикмети добро-го стилю (після польскої лектури). 4.* Виказати провідну гадку »Веснівки« М. Шашкевича. 5. Культуральне значінє Цїцерона (після латиньскої лектури). 6.* Генеза і тенденция поеми Т. Шевченка »Чернець« 7. Хід гадок в мові Демостена »О супокою«. 8. Взвій прускої могутости в XVIII столїтю. 9.* Характер Ів. Бруховецкого в »Чорній Раді« П. Куліша. 10. Позитивні і негативні типи у Марка Вовчка. X. D. Łopatynski.

Klasa VIII.

1. Культурне значінє желїзниць. 2.* Хід гадок в оді Гораци »Maecenas atavis...« 3. Праця основою житя чоловіка. 4.* Характеристика рускої літератури в XIV і XV в. 5. Яким способом старав ся Сократ перекопати судиїв, що заслужив не на кару але на нагороду? 6. Звідки взяла ся апокрифічна література на Русі і єї значінє. 7.* Вплив польскої літератури на розвій рускої літератури в XVII в. 8.* Григорий Савич Сковорода і єго значінє в рускій літературі. M. Waszkiewicz.

c) z języka niemieckiego.

Klasa V a.

1. Die Dankbarkeit eines Löwen. Eine Erzählung nach Menke. 2.* Eine misslungene Hahnenjagd. Eine Erzählung nach Rosegger. 3. »Der Zauberlehrling« von Goethe (Inhaltsangabe). 4.* Philemon und Baucis (nach Ovid). 5.* Die Unterwelt nach griechischer Vor-

stellung. 6. Die Sage von der Gründung Roms. 7.* Gerechtigkeit (nach Castelli). 8.* Edle Rache. Eine Erzählung nach Rosegger. 9. Gedankengang des Gedichtes »Des Vogels Rat«. 10.* Der Kampf der Horatier und Kuriatier. 11. Hannibals Unterredung mit Scipio (nach Grillparzer). 12.* Wem ist man in erster Reihe zur Dankbarkeit verpflichtet? 13. Des Vaters Heimkehr. Inhalt und Grundgedanke nach A. Mickiewicz. 14.* Ursache der punischen Kriege. Auf Grund des geschichtlichen Unterrichts.

J. Jaworski.

Klasa V b.

1. Mein Lebenslauf. 2.* Die altägyptische Verfassung (nach Duncker). 3. »Die Glücklichen« von Feuchtersleben (Inhaltsangabe). 4.* Schiffahrt und Handel bei den Phöniziern (nach A. Schäfer). 5.* Sei hilfreich (nach Zingerles »Birkenreis«). 6. »Die Bürgerschaft«. Inhalt und Grundgedanke nach Schiller. 7.* Hektors Tod (auf Grund der Schullektüre). 8.* Eine Hasenjagd zu Wasser (nach W. Schröder). 9. Johannes Kanty. Eine Erzählung nach G. Schwab. 10.* Die Frucht des Gebetes (nach L. Kellner). 11. »Die Kraniche des Ibykus« von Schiller. Gedankengang und Inhaltsangabe. 12.* Die Zerstörung Karthagos (nach Appian). 13. Der Streit zwischen Achilles und Agamemnon. 14.* Die Erziehung der Jugend bei den Persern (nach Xenophon).

J. Jaworski.

Klasa VI a.

1. Beschreibung meines Geburtsortes. 2.* Kudrun am Meeresstrande und ihre Befreiung. 3. Der Herbst auf dem Lande und in der Stadt. 4.* Glück und Glas, wie leicht bricht das. Im Anschlusse an Uhlands Gedicht »Das Glück von Edenhall«. 5. Die Reformen der Gracchen. 6.* Der Kampf Don Quixotes mit den Windmühlen. Auf Grund der Schullektüre. 7.* Der Pfarrer und der Apotheker als Berater Hermanns. 8. Früh übt sich, was ein Meister werden will. 9.* Gedankengang des Schiller'schen Gedichtes »Pegasus im Joche«. 10. Das Leben — eine Reise. 11.* »Der Graf von Habsburg«. Inhalt. 12. Der Krieg von seiner wohlthätigen und verderblichen Seite betrachtet. 13.* Solimans Kriegszug und sein Tod bei Sigeth. 14. Erläuterung des Satzes: »Concordia res parvae crescunt, discordia vel maximae dilabuntur«.

D. Gross.

Klasa VI b.

1. Ein Rückblick auf die Ferien. 2.* Reineke vor dem Gerichte. 3. Das Glas und seine Verwendung. 4.* Telemachos an dem Hofe des Menelaos. 5. Die Geschichte des alten Turnhanes. Auf

Grund der Schullektüre. 6.* Die letzten Kämpfe der Ostgoten in Italien. Auf Grund der Schullektüre. 7.* Der historische Hintergrund in »Hermann und Dorothea«. 8. Wer nicht vorwärts kommt, geht zurücke. 9.* Gedankengang des Schiller'schen Gedichtes: »Die Teilung der Erde«. 10. Die Bedeutung der Eisenbahn für die Kultur. 11.* »Der Bramine« von Hebbel (Inhalt), 12. Was treibt den Menschen in die Ferne? 13.* Zriny als Held und Patriot. 14. Erläuterung des Satzes: Quidquid agis, prudenter agas et respice finem«!

D. Gross.

Klasa VII a.

1. Warum setzt das Vaterland seinen grossen Toten Denkmäler? 2.* Dietrich von Bern im »Nibelungenliede«. 3. Was der Frühling nicht säet, kann der Sommer nicht reifen, der Herbst nicht ernten, der Winter nicht geniessen. 4.* Was erfahren wir über Wallensteins Absichten in »Wallensteins Lager« von Schiller? 5. Das Elfenreich im »Oberon« von Wieland. 6.* Das Phantastische und Wirkliche im »Erkönig« von Goethe. 7. Warum freuen wir uns auf die Ankunft des Frühlings? 8.* Was führt Marquis Posa auf den Hof Philipps II. Nach der Schullektüre »Don Carlos« von Schiller. 9. Das geheime Spinnen Oktavios gegen Wallenstein. Nach der Schullektüre »Wallenstein« von Schiller. 10.* Die griechische Heroenzeit. Nach dem Schiller'schen Gedichte »Die Götter Griechenlands«.

Ch. Orliński.

Klasa VII b.

1. Jak w VII a. 2.* Hagen von Tronje im »Nibelungenliede«. 3. Soldat, Bürger und Bauer nach »Wallensteins Lager« von Schiller. 4.* Hüons erstes Zusammentreffen mit Oberon. 5. Das Wunderbare im »Oberon« von Wieland. 6.* »Erkönigs Tochter« übersetzt von Herder. Gedankengang. 7. Welche Vorteile gibt einer Gegend ein Strom? 8.* Wodurch gewinnt Don Carlos die Freundschaft Marquis Posas. Nach der Schullektüre »Don Carlos« von Schiller. 9. Was treibt Wallenstein zum Verrat gegen den Kaiser? Nach der Schullektüre »Wallenstein« von Schiller. 10.* Das Landschaftsbild von Amor. Eine Schilderung nach dem Goetheschen Gedichte »Amor als Landschaftsmaler«.

Ch. Orliński.

Klasa VIII a.

1. Setzen wir uns an die Stelle anderer Personen, dann würden Eifersucht und Hass wegfallen, den wir oft gegen sie empfinden; und setzten wir andere an unsere, so würden Einbildung und Stolz

gar sehr abnehmen (Goethe). 2.* Das Verschulden des Jünglings in der Legende von Schiller »Das verschleierte Bild zu Saïs«. 3. Das Glück eine Klippe, das Unglück eine Schube. 4.* Ein Brand. Nach Schillers »Lied von der Glocke«. 5. Das Leben ist der Güter höchstes nicht, Der Übel grösstes aber ist die Schuld (Schiller, Braut von Messina). 6. Klärchens Doppelverhältnis zu Brackenburg und Egmont. 7.* Wodurch erwirkt Bertran de Born seine Begnadigung? (»Bertran de Born«, ein Ballade von Umland). 8.* Charakteristik der zwei Grenadiere. Nach der Heine'schen Romanze »Die Grenadiere«.

Ch. Orliński.

Klasa VIII b.

1. Jak w VIII a. 2.* Die Fabel der Legende „Das verschleierte Bild zu Saïs“. 3. Warum bezeichnet man Schlaf und Tod als Zwillingsbruder? 4.* Cassandra. Nach Schillers gleichnamigen Gedicht. 5. Wie gut es ist, dass es dem Sterblichen versagt ist, in die Zukunft zu blicken. 6. Warum fällt Egmont? 7.* Die Fabel und moralische Lehre „der Brahmanischen Erzählung (Rückert, „Der beste Schüler“). 8.* Vor der wahren Vaterlandsliebe neigen ihre Häupter alle Völker. Nach dem „Polenflüchtling“ von Lenau.

Ch. Orliński.

d) Zadania maturalne.

ODDZIAŁ A.

Zad. łac.-pol.: Cicer. Off. I, 22—23.

Zad. pol.-łac.: Próchnicki, Ćwiczenia łac. na kl. VII i VIII, ustęp 51 (O lekturze Homera).

Zad. grec.: Plat. Phaedo, c. 62.

Zad. pol.: Rzut oka na rozwój dramatu w literaturze polskiej.

Zad. rus.: Заслуги Маркіяна Пашкевича около відродження і розвою руско-української літератури в Галичині.

Zad. niem.: Egmont und Alba, vergleichende Charakteristik (nach Goethes „Egmont“).

Zad. mat.: 1) Rozwiązać układ równań:

$x-1$

$$\sqrt{2x^2 + 3y} = 8$$

$$\log(x-2y) - \log(x+y) = 1 - 2 \log 2$$

2) Całkowite dodatnie wartości x i y , czyniące zadość równaniu $17x - 10y + 49 = 0$, tworzą dwa szeregi arytmetyczne. Ile wyra-

zów pierwszego szeregu należy dodać, aby otrzymać czternasty wyraz drugiego szeregu?

3) W trójkącie dana jest podstawa $a=10$ cm i kąty przypodstawne $\alpha=62^{\circ}32'10''$, $\gamma=66^{\circ}27'50''$. Obliczyć powierzchnię i objętość walca równobocznego, którego podstawa jest kołem wpisanem w ten trójkąt.

ODDZIAŁ B.

Zad. łącz.-pol.: Tac. Ann. VI, 50—51.

Zad. pol.-łącz.: Próchnicki (j. w.), ustęp 63 (O poznaniu samego siebie).

Zad. greck.: Hom. Il. XXIV 169—218 (Hochegger).

Zad. pol., rusk., niem. jak w oddziale A.

Zad. mat.: 1) Rozwiązać równanie: $1+2.4^{-1+\log X}=3(2^{\log X}-1)$.

2) Ktoś kupił kamienię, odstępując w zamian za nią 20-to letnią rentę 1500 K., płatną zaraz i na początku każdego następnego roku, i zobowiązując się dopłacić po 6 latach 10000 K. Za jaką cenę kupił kamienię, jeżeli liczymy procent składany po $5\frac{1}{6}\%$?

3) Z punktu $M(-1, \frac{7}{5})$ wykreślono styczne do elipsy $E \{x^2+25y^2=25$. Obliczyć powierzchnię trójkąta, który tworzą te styczne i sieczna przechodząca przez punkty styczności.

IV. WAŻNIEJSZE ROZPORZĄDZENIA WŁADZ SZKOLNYCH.

Reskr. z 31. maja 1904 l. 9769 (Kom. R. s. k. 27. sierp. 1904 l. 20139) wyjaśnia Min. w. i o., kiedy zamiast ubrania w naturze można przyznać etatowej służbie ekwiwalent.

Rozp. z 12. czerwca 1904. l. 18653 poleciła Rada szk. kr. zamiast prośb uczniów o зниżenie cen biletów jazdy dawać konsygnacye uwol. od opłaty szk. na 2 tygodnie przed świętami i feryami; w ciągu roku szk. prośba o зниżenie musi być umotywowana niezbędną potrzebą wyjazdu.

Reskr. z 27. czerwca 1904 l. 11512 i 12. września 1904 l. 29998 (kom. R. sz. kr. z 30 września 1904 l. 36671) przyzwoliło c. k. Min. w. i o. wstawić do budżetu na r. 1905 kwotę 500 K. na założenie gabinetu archeologicznego w tut. zakładzie.

Rozp. z 7. lipca 1904 l. 805 (kom. z 29. lipca 1904 l. 25116) poleca Min. w. i o. kwitować należności drukarni państwowej za pośrednictwem pocztowej kasy oszczędności.

Min. w. i o. rozp. z dn. 14. lipca 1904 l. 4509 (kom. Rady szk. kr. z 27. lipca 1904 l. 26323) postanawia, że abiturycenci szkół realnych, chcący uzyskać prawo uczęszczania na uniwersytet w charakterze uczniów publicznych, mają po roku od złożenia egzaminu dojrzałości w szkole realnej poddać się dodatkowemu egzaminowi z filologii klasycznej i propedeutyki filozoficznej przed specjalną komisją, która będzie urządzać dwa razy w roku w miastach uniwersyteckich. Taksa egzam. wynosi 24 K.

Rozp. z dnia 16. sierpnia 1904 l. 4572 (kom. R. sz. z 31. paźdz. 1904 l. 31463) postanowiło Min. w. i osw., że pomocnikom służby szkolnego należy się „dzienna płaca“ w czasie wakacji tylko wtedy, jeżeli są rzeczywiście cały dzień zatrudnieni.

Rada szk. kr. wyjaśnia okólnikiem z dn. 18. paźdz. 1904 l. 9674 rozp. Min. z dn. 28. stycz. 1904 l. 41806 sprawę zapisywania cenzur z poszczególnych odpowiedzi uczniów w katalogach podręcznych klasowych.

Reskr. z 22. paźdz. 1904 l. 13301 pozwoliło c. k. Minist. w. i o. wstawić do budżetu na r. 1905 na wewnętrzne urządzenie gim. I 700, a gim. II 8000 K. (kom. R. s. k. z 27. grudnia 1904 l. 42583).

Namiestnictwo rozp. z 12. listop. 1904 l. 151120 poleca ogłaszać z końcem każdego roku konkurs na dwa stypendya z fundacji Banku Austro-węgierskiego po 180 K. dla uczniów Szkoły handlowej we Lwowie.

Rada szk. kr. rozp. z 20. grud. 1904 l. 49870 przepisuje sposób przeprowadzania egzaminów dojrzałości poprawczych.

Rozp. z 21. grudn. 1904 l. 47409 przeznaczyła R. s. k. $\frac{1}{3}$ z funduszu na zabawy na zapomogi dla biednych uczniów, chcących wziąć udział w pielgrzymce młodzieży do Rzymu w czasie świąt Wielkanocnych 1905.

Rada szk. kr. wydała 21. stycz. 1905 l. 1173 okólnik w sprawie egzaminów wstępnych do kl. I i promocyjnych, usuwający niektóre wątpliwości.

Rozp. z 14. lut. 1905 l. 476 (kom. Rady szk. kr. z 24. lut. 1905 l. 6722) zezwoliło Min. w. i o. na kupno placu p. Strońskich (o obszarze 5383 m²) pod budowę gimnazjum polskiego i ruskiego za kwotę 89.000 K.

Rozp. z 21. lutego 1905 l. 42212 (kom. R. s. k. z 3. marca 1905 l. 890) przyznało Ministerstwo kobietom tesame ulgi przy egzaminie dojrzałości (t. j. uwolnienie od egzaminu z historii powsz. i fizyki w razie bardzo dobrej lub celującej przeciętnej cenzury z kl. VII i VIII), jakie przysługują mężczyznom.

Rozp. z dn. 6. maja 1905 l. 16818 wprowadza Rada s. k. od 1. września 1905 plan nauki języka polskiego, zatwierdzony przez Min. w. i o. reskrytem z 25. lutego 1905 l. 28284/04, rozp. zaś z 19. kwietnia 1905 l. 8648 plan nauki języka niemieckiego, zatwierdzony dla galicyjskich gimnazyów przez Minist. w. i o. reskr. z dn. 25. lut. 1905 l. 38778.

V. KRONIKA ZAKŁADU.*

Rok szkolny rozpoczął się w tutejszym zakładzie dnia 3. września 1904 uroczystem nabożeństwem w kościele O. Dominikanów i cerkwi parafialnej. Ponieważ jednak restauracya dawnego konwiktu O. O. Jezuitów, w którym mieszczą się niektóre klasy, nie była ukończoną, przeto za zezwoleniem c. k. Rady szkolnej krajowej z 6. września 1904 l. 33423 odroczone rozpoczęcie nauki w klasach IIa, b, c, IIIa, b, c, IVa, b, c, Va, b do 11. września 1904.

Jeszcze przed rozpoczęciem wpisów, dnia 28. sierpnia 1904, korzystając z bytności w Tarnopolu, zwiedzili Ich Ekscelencye p. Minister prez. Körber i p. Namiestnik Andrzej hr. Potocki budynek szkolny i ubikacye wynajęte na klasy równorzędne obu zakładów. Obszedłszy wszystkie ubikacye, uznali umieszczenie zakładów za bardzo niewłaściwe i przyrzekli zaradzić złemu. Wizytacya trwała prawie dwie godziny; wyjaśnień udzielał dyrektor i kierownik gimnazyum II.

Egzamina wstępne do klasy pierwszej odbywały się 15. i 16. lipca oraz 1. i 2. września 1904. Do egzaminu zgłosiło się w obu terminach 290 uczniów (195 ze szkół publicznych i 95 prywatystów), więcej o 58 niż w roku poprzednim; złożyło egzamin 175 uczniów szkół publicznych i 25 prywatystów.

Egzamin wstępny do klas wyższych składało w ciągu roku szkolnego 1904/5 43 uczniów i 15 uczenie; egzamin złożyło 25 uczniów i 9 uczenie, reprobowano 18 uczniów i 6 uczenie.

Zapisanych na początku roku szkolnego 971 uczniów publicznych podzielono na 22 oddziały.

Dnia 7. września 1904 przybył do Tarnopola J. E. ks. Arcybiskup Józef Bilczewski, a następnego dnia odbyło się uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego pod kościół parafialny, który w maju rozpoczęto budować. Z powodu rozpoczętej budowy dworca kolejno-

*) Sprawy odnoszące się wyłącznie do gimnazyum II. podaje się w części ogłoszonej w języku ruskim.

wego nie wzięła młodzież gimnazjalna udziału w powitaniu i pożegnaniu Arcypasterza; również dla braku miejsca nie mogła młodzież być obecną klasami przy poświęceniu kamienia węgielnego świątyni.

Dnia 9. września 1904 rano w wigilię śmierci a 19. listopada jako w dniu imienin wzięła młodzież chrześcijańska udział w żałobnym nabożeństwie za spokój duszy ś. p. Cesarzowej Elżbiety, urządzonem kościele O. O. Dominikanów i cerkwi parafialnej.

Dnia 15. września 1904 odbył się pod przewodnictwem dyrektora poprawczy egzamin dojrzałości. Przyznano świadectwo dojrzałości 9 abiturjentom, reprobowano 3, gdy jednak wykazali od c. k. Rady szk. kr. pozwolenie powtórnego składania egzaminu z jednego przedmiotu, odbył się ponowny egzamin dnia 6. lutego 1905, przy którym uznano ich dojrzałymi do studyów uniwersyteckich.

W ostatnich dniach września 1904 zaprowadzono oświetlenie elektryczne w kancelaryi dyrektora, sali konferencyjnej i jednej klasie kosztem 311 K.

Dnia 26. września 1904 wzięła młodzież pod kierunkiem grona nauczycieli udział w pogrzebie ś. p. Władysława Satkego, główn. nauczyciela tutejszego c. k. Seminaryum nauczycielskiego, a dnia 30. września w pogrzebie ś. p. Ludwika Maciulskiego, c. k. profesora tutejszej szkoły realnej.

Dnia 4. października 1904, jako w dniu imienin Najjaśniejszego Pana odbyło się uroczyste nabożeństwo dla młodzieży w kościele O. O. Dominikanów i cerkwi parafialnej.

Dnia 8. grudnia 1904 uczciła młodzież polska pamięć wieszczą Adama Mickiewicza obchodem deklamacyjno-wokalnym w sali Tow. gimn. „Sokół“, dnia zaś 18. marca 1905 młodzież ruska pamięć poety narodowego ruskiego Tarasa Szewczenki w sali „Bractwa mieszczańskiego“.

Dnia 30. stycznia 1905 zakończono pierwsze półrocze roku szk. 1904/5 rozdaniem młodzieży świadectw.

Następnego dnia zmarł po krótkiej chorobie uczeń kl. II. c. Izydor Stein.

Dnia 14. kwietnia 1905 wyruszyła pielgrzymka uczniów tutejszego gimnazjum pod przewodnictwem ks. Dr. Władysława Żyły do Rzymu. W pielgrzymce wzięło udział 7 uczniów: Dębowski Czesław (kl. V.), Duczyński Jan, Fedorowicz Jan, Wilczek Tadeusz (kl. VI.), Kolarz Rudolf, Stroński Fortunat, Warszylewicz Józef (kl. VII.). Uczniowie wyjechali z Tarnopola po południu 14. kwietnia do Lwowa, gdzie przenocowali w klasztorze O. O. Dominikanów, a następnego dnia udali się przez Ławoczne do Budapesztu. Zwiedziwszy po drodze Budapeszt, Rjekę, Abazję i Ankonę, gdzie się krócej zatrzymywali, stanęli w Rzymie dnia 18. kwietnia po południu w Ospizio di

Sa Marta. Jego Świątobliwość Papież Pius X. przyjął osobno młodzież w niedzielę wielkanocną o godzinie 4. po południu w „galeria lapidaria“, powtórnie zaś w poniedziałek wielkanocny wraz z całą pielgrzymką polską o tejsamej godzinie w „sala regia“. Po siedmiodniowym pobycie w Rzymie, użytym na zwiedzanie starożytności, kościołów i muzeów, zatrzymała się młodzież w powrocie we Florencyi, Bolonii, Wenecyi i Rjece. Do domu pówrócili wszysey w dobrem zdrowiu 2. maja 1905. Koszt jednego ucznia wynosił 200 K., prócz drobnych wydatków około 50 K.

Egzorty pasyjne dla uczniów obu obrządków katolickich wygłosili ks. Katecheci w dniach 8. do 11. kwietnia 1904. Ponieważ zakład nie ma sali, któraby mogła pomieścić wszystkich uczniów rzym. kat., odbyły się osobno egzorty dla uczniów kl. I—III, a osobno dla uczniów kl. IV—VIII.

Dnia 31. marca 1903 zakończył życie po dłuższej chorobie uczeń kl. IIIc Władysław Świdziński.

Pisemny egzamin dojrzałości odbył się w dniach 8. do 13. maja, ustny pod przewodnictwem W. P. Dra Franciszka Majchrowicza, c. k. Inspektora kraj. szk., w dniach 2 do 14. czerwca 1904. Dnia 14. czerwca 1904 po południu rozdał Dyrektor abiturjentom świadectwa w obecności członków komisji egzaminacyjnej.

Dnia 24. czerwca 1905 odbyła się w zakładzie niezwykła uroczystość, pierwszy zjazd dawnych maturzystów. Zebrali się mianowicie abiturjenci, którzy przed 20 laty t. j. w czerwcu 1885 składali egzamin dojrzałości. Z 40 uczniów ówczesnej klasy VIII umarło 5, nie znano losu i miejsca pobytu 4, z pozostałych 31 przybyło 20. Po mszy św. zgromadzili się uczestnicy zjazdu w kancelaryi obecnego dyrektora, skąd udali się na drugie piętro do sali, w której była ich klasa VIII. Po krótkim powitaniu zaprosił dyrektor P. Profesora Uniwersytetu lwowskiego Dra Aleksandra Dolińskiego, który w kl. VIII miał pierwszą lokacyę, by objął przewodnictwo za katedrą; inni panowie usiedli w ławkach. Po dłuższej serdecznej przemowie, oddającej cześć dawnym nauczycielom, zakładowi i zmarłym towarzyszom i witającej przybyłych, odczytał p. Dr. Doliński katalog, zapisał w nim obecnych i zaznaczył, jakie każdy stanowisko zajmuje. Potem spisano protokół, który dano do przechowania jednemu z kolegów, mieszkającemu stale w Tarnopolu. Z dawnych profesorów żyje tylko jeden i to w Jaśle, ks. Franciszek Nieświatowski, ale z powodu podeszłego wieku na zjazd przybyć nie mógł. Z 31 abiturjentów żyjących i znanych 13 ma doktorat; ze względu na zawód jest 1 profesorem uniwersytetu, 3 proboszczami gr. kat. 9 adwokatami, 2 lekarzami, 2 właścicielami dóbr ziemskich, 1 starostą 4 sekretarzami sądowymi, 1 zastępcą prokuratora, 1 substytutem

notaryusza, 1 sekretarzem izby handlowej, 1 starszem komisarzem górniczym, 1 inspektorem podatkowym, 3 urzędnikami pocztowymi i 1 urzędnikiem sądowym. Nie podobna przedstawić na tem miejscu wszystkich wrażeń tej uroczystej i serdecznej dla uczestników chwili oraz reszty momentów zjazdu, który i u obecnych wychowanków zakładu wywołał podniosły nastrój. Oby i następny zjazd, postanowiony na czerwiec 1910 r., zgromadził wszystkich kolegów z r. 1885.

Dnia 28. czerwca 1904 odprawiono żałobne nabożeństwo w kościele O. O. Dominikanów i cerkwi parafialnej za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda I.

Dnia 5. czerwca 1905 zakończył życie po długiej chorobie em. katecheta gr. kat. tutejszego zakładu, ks. Bazyli Kopytczak. Grono nauczycielskie wzięło udział w pogrzebie, który się odbył dnia 7. czerwca 1905.

W roku szkolnym 1904/5 przystępowała młodzież obu obrządków katolickich 3 razy do św. Sakramentów, mianowicie 13 i 19. października 1904, 9 i 11 kwietnia i 23 i 26 czerwca 1905.

Dnia 15 lipca 1905 zakończono rok szkolny uroczystem nabożeństwem w kościele O. O. Dominikanów i cerkwi parafialnej, poczem rozdano uczniom świadectwa za drugie półrocze.

Ks. BAZYLI KOPYTCZAK.

Dnia 5. czerwca 1905 zakończył w naszym mieście życie po dłuższej chorobie emerytowany katecheta gr. kat. tutejszego zakładu, ks. Bazyli Kopytczak. Urodzony 11. marca w Turce ukończył szkoły początkowe w Radowcach, gimnazyum w Czerniowcach, a studia teologiczne we Lwowie w r. 1865, poczem po czteroletniej pracy w charakterze kooperatora w kilku parafiach został najprzód z początkiem lutego 1869 zastępcą, następnie we wrześniu 1870 rzeczywistym katechetą przy tutejszem gimnazyum. Z początkiem lutego 1892 przeszedł w stan spoczynku.

Mąż nieugięty w swych zasadach i przekonaniach, surowy dla siebie, wymagał także wiele od innych, a to sprowadzało mu liczne przykrości, których ukojenia szukał w mrówczej pracy w zakresie slawistyki, ale zamknięty w sobie niechętnie dzielił się z innymi zdobyczami swych studyów. Żyjąc bardzo skromnie, obracał swe oszczędności na zakupno książek, a zebrawszy ich dosyć duży zbiór, przeznaczył go dla biblioteki Narodnego domu we Lwowie.

R. i. p.

WŁADYSŁAW SATKE.

Dnia 23. września 1904 umarł w Tarnopolu po długich cierpieniach gł. nauczyciel tutejszego c. k. Seminarium nauczycielskiego, członek komisji przyrodniczej Akademii Umiejętności w Krakowie i wielu zagranicznych towarzystw meteorologicznych, Władysław Satke. Poświęcamy mu tutaj parę słów, bo uczył w naszym zakładzie pomocniczo nauk przyrodniczych w latach 1895 i 1897. Uczony znany więcej za granicą, niż w kraju, a nawet w naszym mieście, przechodził ciężkie koleje życia. Urodzony 25. maja 1853 w Brzeżanach ukończył początkowe nauki i gimnazjum w mieście rodzinnem, poczem w r. 1871 ze świadectwem dojrzałości udał się na technikę monachijską, którą ukończył, składając półroczne egzamina. W owym czasie zakładano w całym państwie wiele towarzystw przemysłowych i zdawało się, że dla techników stanie otworem szerokie pole działania. Tymczasem w r. 1873 nastąpił t. z. krach, liczne zakłady przemysłowe upadły i na długie lata zapanował zupełny zastój. Ś. p. Satke, wróciwszy do kraju, szukał nadaremnie kilka lat odpowiedniego zajęcia, wreszcie we wrześniu 1880 otrzymał posadę tymczasowego młodszego nauczyciela szkoły ludowej w Złoczowie. Złożywszy w r. 1881 z odznaczeniem egzamin na nauczyciela szkół ludowych pospolitych, następnie w r. 1883 również z odznaczeniem egzamin na nauczyciela szkół wydziałowych, przeniósł się w r. 1883 na posadę nauczyciela szkoły wydziałowej męskiej do Tarnopola, w r. 1887 zaś został dyrektorem szkoły wydziałowej żeńskiej. W r. 1891 złożył egzamin na nauczyciela szkół średnich nauk przyrodniczych w połączeniu z matematyką, a od grudnia 1891 do kwietnia 1893 był tymczasowym inspektorem okręgowym szkół ludowych. Jakkolwiek posada dyrektora szkoły wydziałowej była skromną i nie otwierała widoku na polepszenie bytu, nie chciał jej porzucić, ażeby nie utracić nabytych praw do emerytury. Dlatego nie przyjął ofiarowanej mu posady nauczyciela przy Szkole realnej w r. 1896 i dopiero we wrześniu 1897 objął posadę głównego nauczyciela w Seminarium nauczycielskiem, ponieważ mu policzono lata służby spędzone w szkołach ludowych. Wykształcony ogólnie zajmował się żywo ruchem naukowym, prowadził długie lata tutejszą stycję meteorologiczną i brał czynny udział w kilku kongresach meteorologów. Pozostawił wiele broszur w języku polskim i niemieckim z zakresu meteorologii i fantastyczną powieść w rodzaju powieści Juliusza Vernego p. t. Goście z Marsa.

Cześć jego pamięci!

VI. FIZYCZNY ROZWÓJ MŁODZIEŻY.

Stan zdrowia młodzieży w ubiegłym roku szkolnym był w zasadzie normalny.

Szczegółowe zestawienie pomieszkań uczniów znajduje się w 8. pozycji części statystycznej niniejszego sprawozdania. Higieniczna strona tych pomieszkań pozostawia niekiedy wiele do życzenia, a odnosi się to zwłaszcza do t. zw. „stacyi“. Z uczniów, którzy mieszkają u rodziców i u krewnych, większa część przebywa w niezbyt korzystnych warunkach zdrowotnych już to z powodu ubóstwa rodziców względnie krewnych już też z braku odczuwania potrzeby higieniczniejszego mieszkania; na usunięcie jednak tych niedostatków zakład wpłynąć nie może dla lokalnych trudności. Natomiast z polecenia Dyrekcyi zbadano niektóre t. zw. stancye, przede wszystkim zbiorowe zwłaszcza te, które co do nadzoru nie dawały gwarancyi, i postarano się o naprawę niedostatków. Umieszczenie młodzieży w bursach i nadzór nad nią były bardzo dobre.

Na naukę gimnastyki zapisało się z początkiem r. s. 1905 uczniów 438, a więc znacznie więcej niż po ubiegłe lata. Jednak z polecenia lekarzy i na wyraźne życzenie rodziców musiano bardzo wielu uczniów zwolnić od nauki tego przedmiotu; nadto kilkudziesięciu uczniów przerwało również naukę przez wystąpienie z zakładu; stąd przy końcu II półrocza uczęszczało na naukę gimnastyki tylko 319 uczniów.

Od 1. maja do 1. lipca 1905 urządzono 22 wycieczek przeważnie za ogród miejski na plac zwany »barakami«. Z powodu wystawy rolniczej $\frac{4}{5}$ placu zostały ogrodzone i zamknięte dla zabaw młodzieży; na reszcie małej mieściła się szkoła realna oraz gimnazya polskie i ruskie. W każdej wycieczce brało udział 150—200 uczniów, z których starsi zabawiali się przeważnie w piłkę nożną (football) lub pięstkówkę, młodszy w zwyczajną piłkę, a najmłodszy w różne gry ruchowe jak: pytką, kotek i myszka, trzeciak, piłka nożna i t. d. — Wogóle jednak zajęcie się młodzieży zabawami coraz bardziej słabnie dla braku odpowiedniego miejsca do urządzania gier (W tym roku także upalne lato wpłynęło ujemnie na ożywienie zabaw). Poza plenarnymi wycieczkami najwięcej zwolenników miała gra w t. zw. »kiczki«. Oprócz zabaw odbyło się także kilka dalszych wycieczek a mianowicie: dwie do Gajów, po jednej do Janówki, Bucniowa, Kutkowiec, ponad staw do Białej; również i dalsze wycieczki są ograniczone do bardzo małej liczby z powodu braku miejsc zabawnych w pobliżu Tarnopola. Zabawami młodzieży kierowali w bieżącym roku szkolnym p. p. Medyński, Zenowicz i Nowacki.

W tem miejscu musi się także zaznaczyć niestety, że w Tarnopolu brak zdrowej i bezpiecznej kąpielii rzecznej.

Do zabaw uczniów wreszcie można zaliczyć kapelę studencką (składała się z 30 instrumentów), która wyuczyła się w dalszym ciągu kilku utworów muzycznych i popisywała się nimi w czasie pauz.

VII. ZBIORY NAUKOWE.

a) Ruch w bibliotekach zakładu.

Biblioteka nauczycielska. W r. szk. 1905 wypożyczyli członkowie tut. grona 493 dzieł w 628 tomach (wliczając w to i podręczniki szkolne) i 84 rozpraw programowych; nadto pilnie czytano czasopisma, które zakład prenumeruje.

Członkowie innych gron naucz. miejscowych (z gimn. rusk., szkoły real., seminaryum naucz. męsk.) w liczbie 69 wypożyczyli 88 dzieł w 112 tomach, a osoby nie należące do nauczycielstwa 10 dzieł w 13 tomach.

Wreszcie 47 uczniom klas wyższych wypożyczono 76 dzieł w 93 tomach.

Wogóle znajduje się obecnie wypożyczonych 858 dzieł w 1125 tomach.

Biblioteka dla młodzieży polska. (Wypożyczaniem książek zawiadywali p. p. Kubik (dla klas wyż.) i Osuchowski (dla klas niż.) Ruch biblioteczny w r. 1905 był następujący: Kl. II a 20 uczniów wypożyczyło 80 książek, II b 25 u. 120, II c 15 u. 40, III a 18 u. 47, III b 18 u. 43 (45 t.), III c 26 u. 116 (118 t.) IV a 17 u. 44 (48 t.), IV b 12 u. 72 (74 t.), IV c 31 u. 184 (205 t.), V a 35 u. 103, V b 32 u. 96. VI a 23 u. 91, VI b 24 u. 106, VII a 23 u. 144 (162 t.), VII b 24 u. 102, VIII a 31 u. 144, VIII b 29 u. 120. Razem: 403 uczniów wypożyczyło 1652 dz. w 1701 t. Nawiasowo można nadmienić, że bardzo wiele czytano jeszcze z t. zw. drugiej ręki, t. j. książkę wypożyczoną przez 1 ucznia czytali inni koledzy równocześnie.

Biblioteka dla młodzieży ruska. Ogółem wypożyczono 1309 książek, a mianowicie 57 Rusinów wypożyczyło 757 książek, 42 Polaków 380, a 25 Żydów 172.

Biblioteka dla młodzieży niemiecka. Z uczniów kl. II a nikt nie korzystał z biblioteki; II b 7 u. przeczytało 22 książki, II c 2 u. 5, III a 4 u. 16, III b 2 u. 3, III c 6 u. 17, IV a 8 u. 23, IV b 4 u. 4. IV c 30 u. 153 (157 t.), V a 19 u. 64 (71 t.), V b 18 u. 53 (55 t.), VI a 15 u. 32 (33 t.), VI b 13 u. 47,

VII a 27 u. 158 (193 t.), VII b 27 u. 112 (123 t.), VIII a 33 u. 89 (104 t.), VIII b 29 u. 91 (96 t.). Razem 244 uczniów przeczytało 889 dzieł w 979 tomach.

b) Przyrost zbiorów naukowych.

1. Biblioteka nauczycielska powiększyła się w r. b. o 115 dzieł w 172 tomach i o 207 programów szkół średnich; liczy zatem obecnie 3260 pozycji inwentarza w 8640 tomach i 6599 programów, razem 15239 sztuk. Do ofiarodawców należy w pierwszym rzędzie Akademia Umiejętności w Krakowie (15 tomów), od innych osób otrzymał zakład w darze 3 dzieła; wszystkim ofiarodawcom składa Dyrekcya c. k. gimnazjum na tem miejscu najserdeczniejsze podziękowanie.

2 Biblioteka dla młodzieży.

a) Dział polski liczy 1080 dzieł w 1584 tomach.

b) „ ruski „ 498 „ w 519 „

c) „ niemiecki „ 689 „ w 834 „

3. Zbiór map i przyrządów naukowych do nauki historyi powszechnej i geografii liczy obecnie: 93 map histor., 129 map geogr., 9 reliefów, 3 globusy, 1 tellurium, 41 obrazów historycznych Langla i Cybulskiego, 72 obrazów geograficznych Lehmann'a i 59 innych.

4. Gabinet fizykałny posiada obecnie przyrządów: do okazywania ogólnych własności ciał 14, do mechaniki 50, do hydro-mechaniki 26, do aeromechaniki 22, do akustyki 24, do kaloryki 32, do optyki 52, do nauki elektryczności 96, do chemii 22. W roku szkol. 1902/3 zaprowadzono instalację elektryczną wraz z instrumentami regulującymi prąd elektryczny.

5. Do nauki geometrii posiada zakład: modeli drewnianych 13, kątomierzy 19, cyrkli 30, 19 linii, tablic i map 15.

6. Gabinet historyi naturalnej posiada: minerałów i skał 666, zielnika fasc. 28, innych okazów botan. 51, okazów zwierząt 318, owadów zbiorów 6, szkieletów i kości 26, preparatów mikroskopowych 91, medeli (zool. 30. botan. 128, miner. 235) 363, atlasów 14, 1 dzieło illustrowane, tablic 303, ram i gablotek 23, mikroskop 1.

7. Zbiór do nauki rysunków liczy obecnie: wzorów perspektywicznych z drzewa 12, modeli gipsowych 21, wzorów ornamentowych (Andel'a, Bosse'go, Julien'a, Taubinger'a) 118, wzorów do rysowania na wzór modeli gipsowych (Troschel'a) 11, perspektywicznych (Schrader'a) 16, ornamentów roślinnych (Andel'a i Storck'a) 21, wzorów deseniowych (Bargue et Gerome) 20, innych wzorów 80, dzieł o nauce rysunków 2.

8. Gabinet archeologiczny znajduje się w stadium organizacyi; zinwentaryzowanie przedmiotów nastąpi po zatwierdzeniu przez R. s. k. propozycyi przesłanych w maju.

VIII. FUNDUSZ NA WSPIERANIE UBOGICH UCZNIÓW.

DOCHÓD.

Pozostałość kasowa z r. szk. 1903/4	163	K.	97	h.
Złożono do puszek przy wpisach i na egzortach	209	„	31	„
Zasiłek Tarnopolskiej Kasy Oszczędności za r. 1904	100	„	—	„
Procent od kapitału żelaznego za r. 1904	40	„	16	„
Dar p. Wolkenberg Reisel	6	„	—	„
„ ucznia za wypożyczenie książki	—	„	40	„
„ Abituryentów z r. 1885 złożony podczas zjazdu 24. czerwca	50	„	—	„
Razem	566	K.	84	h.

ROZCHÓD.

Wydano na wpisy ubogim uczniom	14	K.	20	h.
„ „ mundurki i zapomogi	224	„	75	„
„ „ książki i ich oprawę	135	„	80	„
„ „ utrzymanie jednego ucznia w Bursie	84	„	—	„
„ „ lekarstwa	22	„	—	„
„ „ stempel na kwit	—	„	38	„
Razem	481	K.	13	h.

ZESTAWIENIE :

Dochód	566	K.	84	h.
Rozchód	481	„	13	„
Pozostałość kas. na r. sz 1905/6	85	K.	71	h.

Kapitał żelazny złożony w Tarnopolskiej Kasie Oszczędności wynosi 1000 K.

UWAGA : Wyszczególnienie zapomóg, udzielonych przez Wydziały powiatowe trembowelski, skałacki, i husiatyński, pomieszczono w statystyce zakładu razem ze stypendyami.

Dr. M. Maciszewski.

Pomoc koleżeńska,

Od r. 1900 istnieje w tutejszym zakładzie zbiór książek szkolnych, liczący przeszło 5000 tomów, nabytych w części drogą kupna, w części przeważnej z darów uczniów, którzy składają książki im zbędne do księgozbioru, a otrzymują w zamian za to podręczniki potrzebne do wyższej klasy. W r. s. 1904/5 wypożyczyli uczniowie przeszło 4000 podręczników.

A. Gawalewicz.

IX. STATYSTYKA ZAKŁADU.

Liczby po prawej stronie u góry oznaczają prywatystów.

	I			II			III			IV			V			VI			VII			VIII			Razem	
	a	b	c	d	e	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a		
	54	54	57	54	—	53	52	52	48	49	38	36	37	39	38	54	—	43	40	36	43	32	32	32		913
W ciągu r. szk. 1901 przyjęto do zakł.	43 ²	40 ⁴	43 ¹	41	—	44 ²	49 ²	43 ¹	34 ⁵	27 ¹	39 ⁴	35 ²	32 ¹	34 ¹	36 ²	33	—	40	36	27 ¹	31	32	32	31	852 ³⁸	
Z końcem roku 1904 było	52 ²	50 ²	53 ²	52 ²	52 ²	55 ³	55 ²	52 ²	56 ³	52 ²	51 ¹	37 ⁵	39 ⁵	33 ⁴	46 ²	34 ²	35	28 ²	28 ²	28 ²	33 ¹	33	33	33	972 ⁴⁸	
Z początkiem roku 1905 przyjęto	3	5	1	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	
W ciągu roku szk. 1905 przybyło	57	57	56	54	56	60	59	59	55	56	42	44	38	50	50	37	36	32	31	35	33	33	33	33	1052	
Wogóle przyjęto do zakładu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
z zapisanymi	4	2	4	5	4	48	48	48	43	43	37	34	40	22	42	45	35	26	21	32	31	31	31	31	625	
z zapisanymi	1	5	1	2	1	3	2	2	3	3	1	4	2	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	54	
z zapisanymi	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	
z zapisanymi	51	49	51	47	51	5	4	3	3	5	4	3	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50
na podstawie egz. wstępnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
Zapisani nie zgłosili się do nauki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	284	
Zmarli	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 ³	
Wystąpili przenosząc się do innych zakł.	2	6	5	10	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
z powodu niezapl. opłaty szk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	
wyklucz. (z zatwierdz. R. s. k.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54	
wykreśleni (za absencje)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
z powodu choroby	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	
z innych powodów	3 ⁴	2 ⁴	3	0 ²	1 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	
z powodu choroby	9	14	9	13	9	5	11	4	8	5	12	3	1	2	8	11	1	—	—	—	—	—	—	—	36 ¹²	
z powodu choroby	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	
Przy końcu I. półroczu było uczniów	51	44	48	46	47	50	54	56	51	50	49	36	39	31	44	43	34	33	27	26	31	28	28	28	918	
a) publicznych	2	—	3	1	1	4	4	3	2	2	2	5	4	5	2	2	2	2	1	4	1	1	1	1	51	
b) prywatnych	53	44	51	47	48	54	58	59	53	52	51	41	43	36	46	45	36	34	31	27	32	32	32	32	969	
c) razem	48	42	44	41	46	48	45	51	45	46	41	33	38	30	41	37	33	32	25	24	33	28	28	28	851	
Przy końcu II. półroczu było uczniów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	
a) publicznych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 ¹²	
b) prywatnych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144	
c) razem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

	I			II			III			IV			V			VI			VII			VIII			Razem
	a	b	c	d	e	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	
	47	42	44	41	45	48	43	51	43	46	39	33	36	29	37	33	32	25 <td>20</td> <td>32</td> <td>28</td> <td>32</td> <td>28</td> <td>28</td> <td>833</td>	20	32	28	32	28	28	
2. Miejsce urodzenia:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Galicji z Wks. Krakowskimi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Bukowiny	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Moraw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Austrii Niższej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Rosyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Z Niemiec	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Język ojczysty:	38	42 ¹	44 ²	41	46 ¹	43 ⁷	45 ²	51 ⁴	30 ²	46 ⁴	41 ³	31 ⁵	38 ⁴	28 ⁵	37 ¹	36 ²	30 ³	28 ¹	21 ⁴	19 ¹	22	18	18	18	784 ⁶²
Mówiących po polsku było	10	—	0 ¹	—	—	5	0 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66 ⁵
» rasku »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» niemiecku było	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Wyznanie religijne:	12	18	22 ¹	19	20	21 ³	24	33 ³	20	27	18 ¹	12 ¹	20 ³	15 ²	22	11	16	12	14	8 ¹	14	4	4	4	382 ¹⁵
Wyznania rzym. kat.	10	—	0 ¹	—	—	8	0 ¹	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69 ⁵
» gr. kat.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» orm. kat.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» mojżeszowego	26	24 ¹	22 ¹	22	26 ¹	19 ⁴	21 ²	18 ¹	19 ²	19 ⁴	23 ²	19 ⁴	17 ¹	13 ³	16 ¹	25 ²	14 ³	16 ¹	7 ⁴	11	8	14	14	14	399 ³⁷
5. Wiek uczniów publ:	5	5	1	15	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
10 lat miało	9	11	12	10	11	16	21	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59
11 » »	10	8	9	4	16	13	8	7	16	8	13	7	9	18	8	5	13	14	—	—	—	—	—	—	102
12 » »	11	5	6	—	5	7	5	12	11	14	7	6	5	8	6	6	6	6	10	4	8	8	8	118	
13 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116
14 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104
15 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84
16 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90
17 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
18 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
19 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27
20 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
21 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
22 » »	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
23 » »	—	—	—	—	—	—	—	—																	

X. KLASYFIKACYA UCZNIÓW

za 2. półrocze 1905.

(Oznaczeni wydatniejszym drukiem otrzymali stopień celujący).

KLASA I A.

Adler Jankiel
Auerbach Ignacy
Binder Salomon
Buczek Stanisław
Buge Meier
Burghart Stanisław
Czerniawski Bazyli
Diwina Tadeusz
Ferenc Antoni
Fisch Berl
Friedman Dawid
Gertler Chuna

Grosskopf Ire
Guttman Benzion
Günsberg Izaak
Hahn Benjamin
Heller Simche
Kanin Aleksander
Kopyteczak Roman
Korezak Józef
Kotowicz Modest
Labiner Jakób
Leisner Juda
Meller Józef

Murawski Ludwik
Nowakowski Stanisław
Nussbaum Leon
Ochs Eisig
Polniaszek Franciszek
Rygiel Stanisław
Salzberg Aron
Schmetterling Dawid
Sigall Izak
Sperling Ernest
Wasylkowski Eugen.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów ; stopień drugi otrzymało 2, a trzeci 5 uczniów.

KLASA I B.

Axelrad Samuel
Breit Jakób
Brożyna Feliks
Dem Lazel Ksiel
Gelber Markus
Heilmann Józef
Heller Abraham
Katz Samuel
Kycia Kazimierz

Leimberg Leon
Lew Abraham
Łabucki Józef
Oberweger Nuchim
Oszust Mikołaj
Pudles Sindel
Rauch Nachmann
Schmetterling Szymon
Schmierer Chaim

Skulski Emil
Szczepański Jan
Szewczuk Stanisław
Szkodziński Jan
Vogelbaum Gabryel
Vogelbaum Mordko
Wałęga Michał
Zapytowski Antoni

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 8 uczniów ; stopień drugi otrzymało 5, a trzeci 2 uczniów ; jednego ucznia przeznaczono do egzaminu uzupełniającego.

KLASA I C.

Augenblück Jakób
Barg Maryan
Benzion Hersch
Bessaga Tadeusz
 Biel Stanisław
 Bryczkowski Tadeusz
Byczek Paweł
Czauderna Tadeusz
 Dziubaty Michał
 Dziubaty Piotr
 Fedorowicz Ignacy
 Friedmann Zygmunt

Kleiner Samuel
 Kleinmann Józef
 Kohs August
 Komarnicki Kazimierz
 Krzyżanowski Mieczys.
Kuczkowski Tadeusz
 Kutkowski Włodzim.
Lustig Wilhelm
Maimann Leon
Manheim Simon
 Margulies Jakób
Misiewicz Jan

Oczeret Emil
 Oraczewski Franciszek
 Pohorilles Abraham
 Pużak Maryan
 Raczyński Kazimierz
 Schorr Dawid
 Schwatler Dawid
 Swoboda Roman
 Weitman Hirsch
 Weller Azryel
 Wiznicer Majer

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń, a trzeci 2 uczniów.

KLASA I D.

Auerbach Józef
 Bigda Kazimierz
Dobrzański Antoni
 Drucker Ojzer
 Feigenbaum Leizor
 Flis Franciszek
 Gross Hersch
 Hołdowicz Kazimierz

Margulies Mojżesz
 Nowak Józef
 Nowyk Władysław
Rosenberg Todres
 Schwarzapfel Wolf
 Silberman Mojżesz
 Stroczyński Antoni

Szłapak Robert
 Tennenbaum Anatol
 Tkacz Franciszek
Waniek Józef
Wierzbicki Jan
 Winter Aba
 Zellermayer Godel

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 11 uczniów; stopień drugi otrzymało 6, a trzeci 2 uczniów.

KLASA I E.

Balwirczak Józef
 Beutel Chaim
 Bojczuk Jan
Chabło Stefan
 Goldstein Dawid
 Grünberg Chaskel
 Grünfeld Izydor
 Hartmann Izydor
 Jakubowicz Uren
Joszpa Icko
 Kamiński Jan
 Kapaan Jakób

Kowalski Wincenty
Leśniowski Marcin
Lippe Leon
 Lubelski Zygmunt
Morgenstern Salomon
Myszkowski Aleksand.
 Partyka Piotr
 Parylle Jakób
 Peller Maurycy
Pomeranz Józef
Raczyński Feliks

Rechowicz Seweryn
 Reisberg Wolf
 Rosenman Abraham
 Roth Lejzor
 Safrien Chaim
 Schorr Chaim
 Schwadron Leib
 Skreńkowiec Bazyli
 Speiser Izrael
 Stolarz Jakób
 Żyromski Julian

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów; stopień drugi otrzymało 4, a trzeci 3 uczniów.

KLASA II A.

Adler Naftali
Bargiel Władysław
Basarabowicz Stefan
Blezień Mieczysław
Burstyn Nutte
Czaczkes Hersz
Czajkowski Jan
Dilaj Piotr
Freidenthal Izrael
Gromnicki Kazimierz
Günsberg Izak
Günsberg Jakób

Hubicki Michał
Jeziernski Zygmunt
Juzwa Franciszek
Kanas Józef
Katz Jakób
Katz (Ochs) Mendel
Komarnicki Jarosław
Mauer Markus
Nussbaum Adolf
Nussbaum Pinkas
Ornatowski Leon
Parille Meylech

Paygert Józef
Popiel Stanisław
Pragłowski Roman
Ratzenstein Lazar
Ropij Stanisław
Rubinstein Wolf
Sakaluk Paweł
Siłka Bolesław
Stępień Tadeusz
Türk Maurycy
Wolaniuk Jan
Żukowski Andrzej

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów; stopień trzeci otrzymało 5 uczniów.

KLASA II B.

Auerhahn Majer
Balin Schulem
Baran Stanisław
Bielanów Tomasz
Bigda Józef
Buzalewicz Alojzy
Czuba Błażej
Feldmann Dawid
Glüker Hersch
Guttmann Leon
Hammer Kalman

Harnisch Nachman
Hefter Juda
Horowitz Salomon
Hujda Antoni
Joch Antoni
Klar Febus
Kristianpoler Salomon
Kruszelnicki Edmund
Landesmann Herman
Mielimąka Piotr

Mróz Józef
Muszyński Józef
Müller Leizor
Pepis Leon
Piwoński Romuald
Spittal Stanisław
Stanek Bogumił
Tennenbaum Marek
Weinsaft Gustaw
Żabski Jan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów; stopień drugi otrzymało 7, a trzeci 2 uczniów.

KLASA II C.

Amarant Meschulem
Baranowski Karol
Bardach Franciszek
Biernat Jakób
Bomse Jakób
Ehrenfeld Adolf
Felberbaum Eliasz
Fränkel Jakób

Głowacki Jan
Hölbberg Pinkas
Imber Markus
Janasiński Tadeusz
Janusz Stanisław
Jaworski Nikodem
Kasperski Bronisław
Kiwetz Schije

Konarski Mieczysław
Kondrowski Karol
Kozłowski Michał
Michalik Kazimierz
Misiewicz Ignacy
Monies Lazar
Muzyka Jacek
Nawrocki Maryan

Owezarz Adam	Schapira Abraham	Uruski Mikołaj
Padlewski Sylwester	Schapira Józef	Wacyk Ignacy
Presser Abraham	Schleicher Salomon	Wotke Alfred
Rembacz Kazimierz	Schnützer Herman	Zamojre Markus
Rogalski Michał	Słowik Tadeusz	Zawadzki Władysław
Rosenfeld Edward	Stefanicki Jan	Ziomba Julian
Rożanowski Nikodem	Toporowski Michał	Zygmunt Michał

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów ; stopień trzeci otrzymało 2 uczniów.

KLASA III A.

Adlof Artur	Feder Izaak	Pytel Marcin
Anderle Ryszard	Fröhlich Süssie	Pytel Stanisław
Awerbach Anczel	Heller Leon	Rosenfeld Zygmunt
Baar Zygfryd	Krupcała Antoni	Rothstein Fischel
Berger Maxymilian	Matkowski Adolf	Schneider Tadeusz
Boguniewicz Henryk	Mazur Michał	Silberg Max
Bortnik Włodzimierz	Nay Stefan	Stadler Maier
Borzemski Franciszek	Nyczka Grzegórz	Wolf Samuel
Drettler Leisor	Pańczyszyn Bronisław	Zaleski Michał
Feldmann Juda	Pudles Boruch	

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 11 uczniów ; stopień drugi otrzymało 3, a trzeci 2 uczniów.

KLASA III B.

Axelrad Abraham	Kinda Romuald	Ochs Bernard
Brumer Pinkas	Kleiner Berl	Piątkowski Jan
Cieślik Stanisław	Kopeczyński Antoni	Pohorecki Stanisław
Frieman Izydor	Krotki Teodor	Rosenberg Elias
Gajewski Stanisław	Langer Hirsch	Spindel Chaim
Genzer Mojżesz	Laszczyński Tomasz	Stępień Stanisław
Goldblum Mojżesz	Lichański Wincenty	Teitelbaum Mojżesz
Górecki Tadeusz	Manheim Mojżesz	Walków Onufry
Habraszewski Stefan	Margulies Leiser	Weintraub Abraham
Janczewski Leon	Misiewicz Michał	Wiejaczka Józef
Jankowski Michał	Ochs Abraham	Zariczny Wilhelm
Jaworski Michał		

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów ; stopień drugi otrzymało 4, a trzeci 2 uczniów.

KLASA III C.

Baral Maurycy	Kowalczuk Jan	Safrin Johann
Baumwoll Józef	Lisowski Konrad	Schleyen Wilhelm
Berger Zacharye	Luka Józef	Scholz Michał
Dorożyński Józef	Moroz Błażej	Schutzmann Dawid
Dutkiewicz Piotr	Parnass Hirsch	Schwattler Abraham
Gawalewicz Bronisław	Pasternak Dawid	Weiser Dawid
Heilpern Jerzy	Pineles Oskar	Żuliński Stanisław
Kossonoga Wiktor	Raczyński Tadeusz	

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów; stopień drugi otrzymało 5, a trzeci 7 uczniów.

KLASA IV A.

Abend Jonas	Jastrzębski Teofil	Napadjewicz Roman
Altstädter Dawid	Jeziński Aleksander	Rosenstock Henryk
Bieberstein Aleksander	Kalisz Jakób	Ruthen Izydor
Bieler Maks	Kofler Joachim	Siłka Mieczysław
Chuderski Jan	Landau Mojżesz	Superson Jan
Dąbrowski Zdzisław	Lippe Nachmann	Szachnowicz Michał
Glasgall Gedalie	Majewski Józef	Thaler Izak
Glassgall Józef	Matyka Maryan	Tracz Franciszek
Halpern Wilhelm	Maurer Szymon	Türk Filip
Hirschdörfer Rudolf	Mihilewicz Józef	Wyspiański Mateusz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów; stopień trzeci otrzymał 1 uczeń.

KLASA IV B.

Adlof Włodzimierz	Kolkiewicz Zdzisław	Pudles Józef
Banaś Aleksander	Kozdruń Franciszek	Pulver Józef
Bączkowski Eugeniusz	Krokowski Bolesław	Rosenfeld Jan
Binder Robert	Lewites Jakób	Sobolak Ludwik
Bryk Stanisław	Łukasiewicz Jakób	Stein Benjamin
Dynes Jakób	Michalik Stanisław	Taubeles Henryk
Eitelberg Henryk	Muszyński Julian	Vogelbaum Samuel
Felberbaum Abraham	Perlman Abraham	Winnik Tomasz
Figiel Michał	Pohoryles Ludwik	Wysogład Jan
Frenkl Bernard		

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 10 uczniów.

KLASA IV C.

Baran Kazimierz	Michel Sylwester	Spittal Henryk
Denenfeld Aleksander	Paradowski Kazimierz	Stern Izrael
Goldberg Nasanel	Rohatiner Oswald	Szczepański Sebast.
Gyps Izak	Rohoziński Stefan	Wlingarten Maurycy
Klanper Jakób	Sieteski Włodzimierz	Wojciechowski Adam
Kotowicz Aleksander	Schleicher Majer	Wojciechowski Med.
Lieferant Oskar	Speiser Izak	Zawadzki Stanisław
Meersand Wolf		

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów: stopień drugi otrzymał 1 uczeń.

KLASA V A.

Augenblick Adolf	Gardecki Maryan	Pytel Dominik
Baziak Eugeniusz	Genser Salomon	Raczyński Stanisław
Berger Henryk	Hubert Julian	Rathaus Izak
Biliński Aleksy	Kohn Elias	Rothfeld Maurycy
Błaszkiwicz Mikołaj	Lisowski Stanisław	Sommerstein Marcin
Brennholz Zacharye	Margulies Wigdor	Staniewicz Roman
Byk Abraham	Paradowski Francisz.	Vogl Jerzy
Dębowski Czesław	Pohorecki Feliks	Warszylewicz Rudolf
Feigenbaum Hire	Pordes Nuchim	Zakrzewski Jan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów, do egzaminu uzupełniającego 1 ucznia; stopień drugi otrzymało 6 uczniów.

KLASA V B.

Aschkenazy Mojżesz	Kurzmann Majer	Pohoryles Markus
Axelrad Adolf	Lewinter Dawid	Pydles Salomon
Feldmann Dawid	Lippe Chaim	Rubin Leibisch
Gostkowski Zygmunt	Lomnicki Maryan	Schnützer Jonasz
Jaworezykowski Bolesł.	Malicki Mikołaj	Schützer Izak
Klinger Izydor	Messing Dawid	Szwałkowski Tadeusz
Klinger Schaje	Nowyk Stanisław	Tarnowicz Ignacy
Kosser Manio	Peller Zygmunt	Türk Norbert

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów; stopień drugi otrzymało 5, a trzeci 6 uczniów.

Klasa VI A.

Balicki Maryan	Kaczkowski Alfred	Rothfeld Leon
Boratyński Józef	Kofler Izidor	Rudnik Szymon
Dobroński Andrzej	Muszyński Sebastyan	Schwarz Tadeusz
Duczymiński Jan	Ogrodnik Stefan	Struszkiewicz Piotr
Fried Samuel	Queller (Podhorcer) A.	Szypuła Marcin
Gawlikowski Józef	Pawlus Alfred	Teitelbaum Alfred
Grünhaut Zygmunt	Rapaport Samuel	Weissglas Kuba
Habiński Adam	Redisch Maksymilian	Zuckerandel Riven

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów; stopień drugi otrzymał 1, trzeci 1 uczeń.

KLASA VI B.

Besen Jan	Krynicki Jan	Skibiński Rudolf
Blaustein Eisig	Lewites Hersch	Słowik Bolesław
Blaustein Nussen	Marmorek Mojżesz	Stachiewicz Roman
Eichel Modest	Rathhauser Salomon	Staszewski Józef
Fedorowicz Jan	Rosenblum Leib	Świstun Włodzimierz
Felberbaum Anczel	Rosenzweig Henryk	Sygal Chune
Halpern Izrael	Schwebel Abraham	Wilczek Tadeusz
Kosiak Tadeusz	Silberman Izrael	Zielski Eliasz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 8 uczniów.

Klasa VII A.

Berkowicz Chajem	Haliczer Markus	Siengalewicz Sergiusz
Bryczkowski Józef	Kimelman Markus	Stesłowicz Mikołaj
Chrupowicz Stanisław	Knapik Roman	Stroński Fortunat
Eichel Wilhelm	Kolarz Rudolf	Szłapak Franciszek
Frenkel Chaim	Kosiak Maryan	Warszylewicz Józef
Freund Mojżesz	Löwenherz Markus	Zubrzycki Leon
Gruber Maksymilian	Moschitz Stanisław	

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów; stopień drugi otrzymało 2 uczniów.

KLASA VII B.

Axelrad Maurycy	Kohn Abraham	Solarski Wincenty
Bączkowski Czesław	Lubliner Selig	Stoch Stanisław
Bekesiewicz Piotr	Łysiak Włodzimierz	Swattler Mojżesz
Chruszczewski Włodz.	Matyka Adolf	Täuber Natan
Czuby Włodzimierz	Rothfeld Adolf	Teitelbaum Adolf
Domeredzki Jan	Sadowski Wiktor	Weinstock Jakób
Kleinfeld Józef	Sas Abraham	Żarkowski Józef

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia; stopień drugi otrzymało 2 uczniów.

KLASA VIII A.

Chmurowicz Zygmunt	Pellich Włodzimierz	Tartykower Leon
Grabowski Kazimierz	Pomianowski Franc.	Teitelbaun Henryk
Hornicki Anatol	Postryhacz Michał	Wątorski Alfred
Kozowyk Stefan	Pronyszyn Tymoteusz	Weishaus Jakób
Köppel Esiel	Pużak Kazimierz	Winnicki Mikołaj
Łoszniów Oleg	Rudnicki Ignacy	Zakliński Bogdan
Marienberg Bernard	Steinhart Izrael	Zawadzki Wojciech
Mikulski Adolf	Stroński Bronisław	Zubrzycki Włodzim.

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 8 uczniów; stopień drugi otrzymał 1 uczeń.

Bibl. dos.

KLASA VIII B.

Atlass Zygmunt	Lewicki Bogdan	Rosmarin Józef
Babyn Bazyli	Malkowski Ludwik	Rottenberg Eisig
Bilak Grzegorz	Mantel Herman	Schlifka Ezriel
Hahn Fischel	Maurer Filip	Senkowski Dymitr
Ilewicz Mikołaj	Michalik Władysław	Szkolny Michał
Ircha Michał	Patatof Juda	Tennenbaum Benzion
Kestenbaum Abraham	Raczyński Jan	Tunis Leon
Korenstein Maks	Rakoczy Grzegorz	Weinsaft Salomon
Ksionżek Bogdan		

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

Wynik egzaminu dojrzałości.

W ODDZIALE A.

Grabowski Kazimierz	Pomianowski Franc.	Teitelbaum Henryk
Kohn Hersch (ekst.)	Postryhacz Michał	Wątorski Alfred
Kozowyk Stefan	Pużak Kazimierz	Weissshaus Jakób
Köppel Esiel	Rudnicki Ignacy	Winnickij Mikołaj
Łoszniów Oleg	Steinhart Izrael	Zakliński Bogdan
Marienberg Bernard	Stroński Bronisław	Zawadzki Wojciech
Mikulski Adolf	Tartykower Leon	Zubrzycki Włodzim.
Pellich Włodzimierz		

Do egzaminu poprawczego po 3 miesiącach z jednego przedmiotu przeznaczono 2 uczniów publ. i 1 eksternistę; reprobowano na rok 1 eksternistę, a bez terminu 2 eksternistów.

W ODDZIALE B.

Atlass Zygmunt	Ksionżek Bogdan	Rosenfeld Eman. (ekst.)
Babyn Bazyli	Lewicki Bogdan	Rosmarin Józef
Bilak Grzegorz	Malkowski Ludwik	Rottenberg Eisik
Hahn Fiszel	Mantel Herman	Schlifka Ezryel
Harband Elias (ekst.)	Michalik Władysław	Szkolny Michał
Ilewicz Mikołaj	Patatof Juda	Tehórzewski Kaz. (eks.)
Ircha Michał	Raczyński Jan	Tennenbaum Benzion
Kestenbaum Abraham	Rakoczyj Grzegorz	Weinsaft Salomon

Do egzaminu poprawczego po 3 miesiącach z jednego przedmiotu przeznaczono 3 uczniów publ. i 1 eksternistę; reprobowano na rok 2 eksternistów.

XI. WYKAZ KSIĄŻEK, których ma się używać w roku szkolnym 1905/6.

UWAGA: 1) Jeżeli przy podręczniku podano 2 lub więcej wydań, to wszystkie wydania mogą być w szkole używane bez różnicy; gdzie podano tylko jedno wydanie, tam książka ma być tylko w tem jednym wydaniu używana.

2) Zwraca się uwagę młodzieży szkolnej na to, że **każdy** uczeń ma mieć **wszystkie** podręczniki szkolne, a książki mają być czyste i tylko w przepisaniem wydaniu. Uczniowie, którzy się do niniejszej uwagi nie zastosują, narażą się na skutki przewidziane przepisami szkolnymi.

Klasa I.

- Ks. Słószarz, Katechizm religii katol. Wyd. 1. 2. Lwów 1899
Opr. 1 K.
- A. Тороньский, Катехизм христ.-катол. 3. вид. Львів 1896.
Opr. 1 K.
- Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Część I.
Wyd. 2—5. Lwów 1903. Opr. 1 K.
- Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy.
Wyd. 2. 3. Lwów. 1900. Opr. 1·50 K,
- Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów. 1902.
Opr. 0·50 K.
- Próchnicki i Wójeik, Wypisy polskie dla klasy I. Wyd. 4
Lwów. 1905. Opr. 1·50 K.
- German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy I. Wyd. 5.
Lwów 1903. Opr. 1·80 K.
- Benoni-Tatomir, Krótki rys geografii. Wyd. 8. Lwów 1903.
Opr. 1 K.
- Gustawicz, Atlas geogr. (mniejszy) Brosz. 1·20 K.
- Kranz, Arytmetyka i algebra. Część I. Na klasy 1. i 2. Kraków
1904. Opr. 1·80 K.
- Mocznik-Maryniak, Geometria poglądowa. Część I. Wyd. 6.
do 8. Lwów 1904. Opr. 1·50 K.
- Nowicki-Limbach, Zoologia. Wyd. 10. Lwów. 1903. Opr.
2·20 K.
- Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 5. Kra-
ków 1904. Opr. 2·30 K.

Klasa II.

- Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu starego. Wyd. 1—4
Stanisławów 1899. Opr. 1·40 K.
- A. Тороньский, История біблійна старого завіта. 2. вид.
Львів 1899. Opr. 2 K.
- Steiner-Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. kl. Wyd. 3.
Lwów 1903 Opr. 2 K.
- Gramatyka łac. jak w kl. I.
- Próchnicki Wojcik, Wypisy polskie dla kl. II. Wyd. 3.
Lwów. 1905. Opr. 1·80 K.
- Małeckki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów
1903 Opr. 2·40 K.
- German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd.
4. Lwów 1904. Opr. 2·20 K.
- Baranowski-Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 9.
Lwów, 1902. Opr. 2·80 K.
- Kozenn-Gustawicz, Atlas (geogr). Wiedeń, Hölzl. Opr. 6 K.
- Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Cz. I. Wyd.
2. Lwów 1901. Opr. 2 K.
- Soleski-Fafara, Arytmetyka na I. i II. klasę. Lwów 1894.
Opr. 1·20 K.
- Geometria jak w kl. I.
- Zoologia i botanika jak w kl. I.

Klasa III.

- Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego. Wyd. 3.
Stanisławów 1902. Opr. 1·60 K.
- A. Тороньский, История біблійна нового завіта. Вид. 1. 2.
Львів 1901. Opr. 1·60 K.
- Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jęz. łac. Cz. II. Wyd. 7.
Lwów. 1901. Opr. 2·40 K.
- Próchnicki, Ćwicz. łac. dla kl. III. Wyd. 4. Lwów 1903.
Opr. 1·60 K.
- Cornelius Nepos, Wydał Kłak. Wyd. 3. Lwów 1904.
Opr. 1·30 K.
- Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902
Opr. 3·40 K.
- Winkowski-Taborski, Ćwicz. greckie. Wyd. 2. Lwów 1905.
Opr. 2·50 K.

- Czubek-Zawiliński, Wyp. polskie dla III kl. Wyd. 2. Lwów 1904. Opr. 2 K.
- Gramatyka polska jak w klasie II.
- German-Petelenz, Ćwicz. niem. dla III. kl. Wyd. 3. Lwów 1904. Opr. 2·40 K.
- Petelenz, Deutsche Grammatik. Wyd. 2. Lwów 1904. Opr. 1·80 K.
- Podręcznik do nauki geografii i atlas jak w kl. II.
- Semkowicz, Opowiadania z dziej. powsz. Cz. II. Wyd. 2. Lwów 1904. Opr. 2 K.
- Rawer, Dzieje ojczyzny. Wyd. 3. Lwów 1905. Opr. 2 K.
- Kranz, Arytmetyka i algebra. Cz. II. Kraków 1904. Opr. 1·80 K.
- Mocznik-Maryniak, Geometrya pogładowa. Cz. II. Wyd. 3—6. Lwów 1902. Opr. 1·50 K.
- Wiśniowski, Wiadomości z mineralogii dla klas niższych, Lwów 1903. Opr. 1·60 K.
- Kawecki-Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 4. Kraków 1904. Opr. 2 K.

Klasa IV.

- Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1—2. Lwów. 1899. Opr. 1·40 K.
- A. Тороньський, Літургіка. Вид. 2. Львів 1898. Opr. 1·60 K.
- Gramatyka łać jak w klasie III.
- Próchnicki, Ćwicz. łać dla kl. IV. Wyd. 3. Lwów 1905. Opr. 2 K.
- Caesar, Commentarii de bello Gallico, Wydał Terlikowski. Opr. 1·40 K.
- Ovidius. Wydał Grysar-Ziwsa-Skupniewicz. Opr. 1·60 K.
- Podręczniki do nauki języka greckiego jak w kl. III. (Ćwicz. mogą być w wyd. 1.).
- Podręcznik gram. pol. jak w kl. II.
- Czubek-Zawiliński, Wyp. pol. dla IV. kl. Wyd. 2. Lwów 1905. Opr. 2·40 K.
- Kokorudz-Konarski, Gramatyka ruska dla Polaków. Lwów 1900. Opr. 2 K.
- Барвіньський, Читанка руска для шкіл виділових. Львів 1902. Opr. 1·40 K.
- German-Petelenz, Ćwicz. niem. dla IV. kl. Wyd. 4. Lwów 1905. Opr. 2·60 K.
- Gramatyka niem. jak w kl. II.

Semkowicz, Opow. z dziej. powsz. Cz. III. Wyd. 2. Lwów 1899.
Opr. 2 K.

Benoni-Majerski, Geografia austro-węg. monarchii. Wyd. 4.
Lwów 1903. Opr. 1·20 K.

Atlas jak w kl. II.

Podręcznik do nauki historii kraju rodzinnego jak w kl. III.

Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Wyd. 2·3.
Sanok 1903. Opr. 1 K.

Geometria jak w kl. III.

Fizyka jak w kl. III.

Klasa V.

Ks. Jongan, Katolicka dogmatyka ogólna. Lwów 1898. Opr. 2 K.

A. Гороньский, Доґматика фундаментальна і апольогетика
для класе висших. Львів 1893. Opr. 2 K.

Livius. Wydał Zingerle-Majchrowicz. Opr. 2·50.

Ovidius, Wyd. jak w kl. IV.

Gramatyka łac. jak w kl. III.

Chrestomatya z pism Xenofonta. Ułożył Fiderer. Wyd. 3.
Lwów 1902. Opr. 2·40 K.

Homera Iliada. Cz. I. Wydał Scheindler-Sołtysik.
Opr. 1·20 K.

Gramatyka grecka jak w kl. III.

Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2. Lwów 1900.
Opr. 3 K.

Podręczniki do nauki języka ruskiego w 1. półr. jak w kl. IV.
w 2. nadto:

Барвіньський, Виїмки з нар. літерат. XIX в. для семінарій
учительских. Часть I. II. Львів Opr. 3, 4 K.

Ippoldt-Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen,
I Teil. V. Klasse. Kraków 1905. (w druku).

Grillparzer, Die Ahnfrau (wyd. Ippoldta); Deutsche Heldensagen
(wyd. Graesera).

Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. I. Wyd. 4. Kraków 1902.
Opr. 2·40 K.

Putzger-Bojarski Lewicki, Atlas (histor.). Wiedeń. Pich-
leeowa. Opr. 4·50.

Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Lwów 1902. Opr. 4·50 K.

Mocznik Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 5
Lwów 1902. Opr. 4 K.

- Wiśniowski, Mineralogia i geologia. Lwów 1902. Opr. 2·50 K.
Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. 2.
Kraków 1901. Opr. 3 K.

Klasa VI.

- Ks. Jougan, Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1901. Opr. 2 K.
А. Тороньскій, Доґматика частна для виших клас. Львів
1895. Opr. 2 K.
Gramatyka łac. jak w kl. III.
Sallustius, Bellum Iugurthinum. Wyd. Linker-Sołtysik.
Opr. 0·70 K.
Cicero, Katylinarki. Wyd. Kornitzer-Sołtysik. Opr. 0·70 K.
Vergilius. Wyd. Eichler-Rzepiński. Opr. 1·60 K.
Gramatyka grecka jak w kl. III.
Homera Hiada. Wyd. Scheindler-Sołtysik. Cz. I. II.
Opr. 1·20, 1·50 K.
Herodot. Wyd. Scheindler-Terlikowski. Opr. 2·20 K.
Xenofont. Wyd. jak w kl. V.
Tarnowski-Wójcik, Wypisy polskie. Cz. I. Wyd. 3. Lwów
1903. Opr. 3·30 K.
Podręcznik do nauki języka ruskiego jak w kl. V. na 2. półr.
(Cz. I).
Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VI. Klasse.
Lwów 1892. Opr. 2·80 K.
Goethe, Hermann u. Dorothea; Lessing, Minna von Barnhelm
(wyd. Freytaga).
Zakrzewski, Hist. powsz. Cz. I. Wyd. 4. Kraków 1902. Opr.
2·40 K.; cz. II. wyd. 3. Kraków 1902. Opr. 2·40 K.; cz.
III. wyd. 2. Kraków 1903. Opr. 3·80 K.
Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 3.
Kraków 1901. Opr. 2 K.
Atlas historyczny jak w kl. V.
Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 2. Lwów 1898. Opr. 3·60 K.
Podręcznik geometrii jak w kl. V.
Kranz, Logarytmy. Kraków 1902. Opr. 1·20 K.
Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 2.
Lwów 1900. Opr. 3 K.

Klasa VII.

- Ks. Szczeklik, Etyka katol. Wyd. 3. Tarnów 1903. Opr. 1·80 K.
Дорожинський, Етика. Львів 1904. Opr. 2 K.
Gramatyka łacińska jak w kl. III.
Cicero, 1) Pro Archia poeta. Wyd. Nohl-Bednarski. Kart. 0·50 K.
2) Katylinarki. Wyd. jak w kl. VI; 3) Laelius, Wyd.
Schiche-Rzepiński. Opr. 0·86 K.
Vergilius. Wyd. jak w kl. VI.
Gramatyka grecka jak w kl. III.
Demostenes. Wydał Wotke-Schmidt. Opr. 1·40 K.
Tarnowski-Wojeik, Wyp. pol... jak w kl. VI.
Homera Odysseja. Wyd. Christ-Jezienicki. Opr. 2·40 K.
Tarnowski-Próchnicki, Wyp. pol. Cz. II. Wyd. 2. Lwów
1896 Opr. 3·60 K
Podręcznik do nauki języka ruskiego jak w V. na 2 półr. (Cz. II).
Petelenz Werner, Dent. Leseb. f. d. VII. kl. Lwów 1893.
Opr. 3·30 K; nadto:
Schiller, Wilhelm Tell; Lessing, Emilia Galotti; Shakespeare,
Julius Caesar; Goethe, Egmont (wyd. Freytaga)
Zakrzewski, Hist. powsz. Cz. III... (jak w kl. VI).
Lewicki, Zarys dziejów Polski... (jak w kl. VI).
Atlas histor. jak w kl. V.
Podręczniki matematyczne jak w kl. VI; nadto mogą uczniowie
posługiwać się według swej woli podręcznikiem dodatkowym:
Kranz, Zadania i zagadnienia z arytmetyki i geometrii dla klas
wyższych. Kraków 1902. Opr. 3·50 K.
Kawecki-Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół
średnich. Wyd. 3. Kraków 1904. Opr. 3·40 K.
Tomaszewski, Chemia. Wyd. 2. 3. Kraków 1901. Brosz. 0·70 K-
Nuckowski, Początki logiki ogólnej. 1903. Opr. 2 K.

Klasa VIII.

- Ks. Jougan, Historia kościoła katol. Wyd. 2. Lwów 1900. Opr.
2 K.
Ваплер-Стефанович, История христ. католич. церкви. Opr. 2 K.
Gramatyka łac. jak w kl. III.
Horatius. Wyd. Dolnicki-Librewski. Opr. 1·50 K.
Tacitus. Wyd. Weidner-Staromiejski. Opr. 2·20 K.
Fiderer, Gram. jęz. greckiego. Lwów 1898. Opr. 3 K.

- Plato, Obr. Sokratesa, Kryton. Wyd. Christ-Lewicki. Opr. 1 K.
- Sofokles, Król Edyp. Wyd. Schubert-Majchrowicz. Opr. 112 K.
- Homera, Odysseja. Wyd. jak w kl. VII.
- Tarnowski-Próchnicki, Wyp. pol. Cz. II. (wyd. jak w kl. VII).
- Petelenz-Werner, Dent. Leseb. f. d. VIII kl. Lwów 1894. Opr. 440 K.
- Grillparzer, Das goldene Vliess; Goethe, Götz von Berlichingen; Iphigenie auf Tauris; Shakespeare, Macbeth (wyd. Freytaga).
- Głabiński-Finkel, Historya i statystyka austr.-węg. monarchii. Wyd. 2. Lwów 1904. Opr. 2 K.
- Lewicki, Zarys...(jak w kl. VI).
- Atlasy jak w poprzednich klasach.
- Podręczniki matematyczne jak w kl. VII.
- Podręcznik do nauki fizyki „ „ „
- Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii. Kraków 1895. Opr. 2 K.

XII. WARUNKI PRZYJĘCIA UCZNIÓW do ZAKŁADU na rok szkolny 1905/6.

Wpisy uczniów do zakładu odbędą się w dniach 29, 30. i 31. sierpnia 1905. Późniejsze zgłoszenia uwzględni się tylko w wyjątkowych wypadkach, jednak po 20. września żaden uczeń nie może być przyjęty bez pozwolenia c. k. Rady szk. kraj. Rok szkolny rozpocznie się dnia 3. września uroczystem nabożeństwem, poczem od dnia 4. września odbywać się będzie regularna nauka.

Każdy nowo wstępujący uczeń powinien zgłosić się w oznaczonym czasie w towarzystwie ojca, matki lub upoważnionego ich zastępcy i przedłożyć metrykę urodzenia, świadectwo szkolne tego zakładu, gdzie przedtem pobierał naukę, a jeżeli uczęszczał do szkół średnich, wykazać się potwierdzeniem dyrekcji, że może być przyjęty do innego zakładu.

Uczeń zgłaszający się do I. kl. gimn. musi wykazać się metryką urodzenia, że skończył 10. rok życia, lub go ukończy w roku kalendarzowym; jeśli uczęszczał do publicznej szkoły ludowej, winien

przedłożyć świadectwo szkolne. Końcowy ustęp tego świadectwa ma opiewać: »Ponieważ uczeń ten zamierza wstąpić do szkoły średniej, przeto wydaje mu się na ten cel niniejsze świadectwo«.

Uczniowie wstępujący do I. klasy, muszą dnia 15. lipca albo 1. i 2. września 1905. podać się egzaminowi wstępnemu. Zakres wymagań przy tym egzaminie (rozp. Wys. c. k. Rady szk. z dnia 26. kwietnia 1890 l. 6565 i 7. marca 1894 l. 4803) jest następujący :

- a) z religii : wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach ludowych czteroklasowych.
- b) z języka wykładowego : czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli, opowiadanie treści większymi ustępami : z części gramatycznej zakres wiedzy objęty podręcznikiem Fr. Konarskiego dla czwartej klasy szkoły ludowej, mianowicie : znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rządu ; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom z uwzględnieniem głównych zasad interpunkcyj i rozbiór zdania pojedynczego i rozszerzonego :
- c) z języka niemieckiego: czytanie płynne i zrozumiałe; znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków, (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyczajszych czasowników mocnych : zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych : poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść przed podyktowaniem poda się uczniom w języku wykładowym ;
- d) z rachunków : pisanie liczb do miliona włącznie ; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Niedostateczny postęp w jednym przedmiocie egzaminu usuwa ucznia na cały rok od przyjęcia w jakiegokolwiek szkole średniej.

Uczniowie wstępujący do klas wyższych, muszą również, jeśli nie przychodzą z innych c. k. gimnazyów, wykazać się przepisanyim wiekiem i zdawać egzamin wstępny za złożeniem taksy egzaminacyjnej w kwocie 24 kor., a dopiero od wyniku tego egzaminu zależeć będzie, do której klasy tutejszego zakładu mogą być przyjęci.

Zgłaszający się do zapisu uczniowie, którzy przedtem do żadnej szkoły publicznej nie uczęszczali lub od dłuższego czasu uczęszczać przestali, muszą się wykazać dokumentem legalnym, gdzie i czem zajmowali się dotychczas i że co do ich moralności nie zachodzi żadna wątpliwość.

Egzamina wstępne tych uczniów odbędą się 5. września 1905. Każdy uczeń nowo wstępujący obowiązany jest złożyć przy wpisie 4 Kor. 20 h. jako takse wstępną, 2 Kor. na środki naukowe i 1 K. na zabawy.

Uczeń zapisujący się ma wypełnić zupełnie 2 karty wpisowe, z których jedną odda c. k. dyrektorowi przy wpisie, drugą zaś panu gospodarzowi klasy zaraz na pierwszej lekcji.

Ponieważ nie wolno uczniom mieszkać gdzieindziej, jak tylko tam, gdzie Dyrekcyja pozwoli, przeto zechcą się rodzice i opiekunowie dowiedzieć, czy miejsce, gdzie syna chcą umieścić, nie należy do zabronionych. Żaden uczeń nie mający w dniach wpisu nadzorecy domowego, nie będzie do zakładu przyjętym; dlatego należy wyszukać stancyę przed zgłoszeniem się do wpisu.

Opłata szkolna wynosi w tutejszym c. k. gimnazyum półrocznie 40 Kor. i ma być złożona w markach szkolnych do 15. października w klasach II—VIII, a do 1. grudnia w klasie I.

Osoby chcące w roku szk. 1905/6 być nadzorcami domowymi uczniów winny w myśl rozp. Wys. c. k. Ministerstwa w. i o. z dnia 17. grudnia 1897 l. 26715. zgłosić się w czasie wakacyi w Dyrekcyji, podać swe imię, nazwisko, stan i mieszkanie, jako też ilość uczniów, których przyjmując zamierzają, a po wpisaniu ich w księgę nadzorców, otrzymają za potwierdzeniem odbioru „Regulamin dla osób utrzymujących w swych domach uczniów szkół średnich“ wydany przez c. k. Radę szkolną krajową. Dyrekcyja zastrzega sobie zwiedzenie ublikacyi przeznaczonych dla uczniów. Kancelaryja Dyrekcyji będzie w tym celu otwartą w ciągu feryi codziennie prócz niedziel i świąt od godziny 10. do 11. rano.

Часть адміністраційна

Ц. К. ГІМНАЗІЇ ФРАНЦ-ЙОСИФА І.

І. Склад Збору учителів

з кінцем року шкільного 1905.

А.

а) Учителі предметів обовязкових.

1	Калитовский Омелян , др. філь., управитель, професор в VII. р. службовій, учив мови німецької в кл. VII, годин в тижні	4
2	о. Бородайкевич Тома , учитель, завідатель бібліотеки рускої для молодежи, учив релігії в кл. I—VII, годин тижнево	28
3	Вашкевич Михайло , професор, завідатель бібліотеки учительської, господар кл. IIа, учив мови латинської в кл. IIа, мови рускої в кл. V аб, VI і VII, разом годин тижнево	20
4	Гандяк Орест , учитель, завідатель средств наукових до науки географії і історії, господар кл. IV а, учив географії і історії в кл. IV аб, V аб, VI, VII, год. тижн.	21
5	Гуль Теодор , заступник учителя, учив мови рускої в кл. Iа, IIв, географії і історії в кл. Iаб, IIа, IIIа, год. тиж.	19
6	Демчук Григорий , заступник учителя, учив мови польської в кл. IIаб, математики в кл. Iб, IIа, IIIб, IV аб, год. тижн.	19
7	о. Дубицкий Василь , ісп. заступник учителя, господар кляси IIIб, учив мови латинські в кл. IIIб, IV аб, мови рускої в кл. IIIб, разом год. тижн.	21
8	Коцюба Михайло , заступник учителя, учив мови польської в кл. Iав, географії і історії в кл. Iв, IIбв, IIIбв, год. тижн.	18
9	Крохмальний Іван , заступник учителя, господар кляси Vб, учив мови латинської в кл. IIб, мови грецької в кл. Vб, мови рускої в кл. IIаб, мови польської в кл. IIIб, год. тижн.	21
10	Кубік Вінкентий , професор ц. к. I. гімназії, учив мови польської в кл. VI і VII, год. тижн.	4

- 11 **Кушак Олекса**, заступник учителя, господар кляси II б, учив мови польської в кл. III а і V а, мови німецької в кл. II б, математики в кл. I в, II б, V а, год. тижн. 19
- 12 **Лисяк Михайло**, заступник учителя, господар кл. I б, учив мови латинської в кл. I бв, мови польської в кл. I б, II б, год. тижн. 20
- 13 **Мандичевський Євген**, учитель, учив мови німецької в кл. I б, II а і V б, разом год. тижн. 15
- 14 **Матвіяс Софрон**, професор, завідаель габінету фізичального, господар VI кл., учив математики в кл. V б, VI, VII, фізики в кл. IV аб і VII, пропедевтики в кл. VII, год. тижн. 21
- 15 **Мриц Теофіль**, професор, господар кл. I а, завідаель бібліотеки польської для учеників, учив мови латинської в кл. I а і V б, мови грецької в кл. III а, мови польської в кл. V б, год. тижн. 21
- 16 о. **Патрило Петро**, катехит школи виділової, господар кляси II в, учив мови латинської в кл. II в, год. тижн. 8
- 17 **Ріпнійський Петро**, професор, господар кл. V а, учив мови латинської в кл. III а і V а, мови грецької в кл. V а, мови польської в кл. IV аб, тижн. год. 21
- 18 о. **Сатурський Іван**, заступник учителя, господар кл. VI, учив мови латинської і грецької в кл. VI і VII, год. тижн. 20
- 19 **Сидоряк Семен**, професор, завідаель габінету природописного, учив історії природи в кл. I абв, II абв, III аб, V аб, VI, год. тижн. 22
- 20 **Станецкий Іван**, заступник учителя, господар кл. I в, учив мови рускої в кл. I бв, мови німецької в кл. I ав, год. тижн. 18
- 21 **Тілінгер Станіслав**, заступник учителя, завідаель бібліотеки німецької для молодежи, учив мови німецької в кл. III б, IV аб, V а, VI, год. тижн. 20
- 22 **Цегельський Роман**, ісп. заступник учителя, господар кл. III а, учив мови рускої в кл. IV а, мови німецької в кл. III а, математики в кл. I а, II в і III а, год. тижн. 16
- 23 **Янович Михайло**, заступник учителя, господар кл. IV б, учив мови грецької в кл. III б і IV аб, мови рускої в кл. III а і IV б, мови німецької в кл. II в, год. тижн. 24

б) Учителі предметів надобовязкових.

1	Ріпнійський Петро , як в., учив каліграфії год. тижн.	2
2	Гандяк Орест , як в., учив історії рідного краю в кл. IV аб, VI і VII, год. тижн.	4
3	Гуль Теодор , як в., учив історії рідного краю в кл. IIIа год. тижн.	1
4	Коцюба Михайло , як в., учив історії рідного краю в кл. III б, год. тижн.	1
5	Яросевич Бернад , учитель школи реальної, учив рисунків год. тижн.	4
6	Левицкий Іван , учив співу год. тижн.	4
7	Дигдалевич Іван , учитель школи вправ семинарії учительської, учив гімнастики в рускім тов. гімн. «Сокіл» год. тижн.	4

Б.

Зміни в Зборі учительським в році шкільнім 1904/5.

Ц. к. Рада шкільна краєва рескриптом з дня 22. липня 1904 ч. 25807 перенесла заступника учителя **Івана Гладишевського** з ц. к. гімназії в Яслі до тутешного закладу, а рескриптом з дня 22. вересня 1904 ч. 37028 до ц. к. гімназії I.

Ц. к. Рада шкільна краєва іменувала заступниками учителів в тутешнім закладі: рескриптом з дня 21. липня 1904 ч. 20101 кандидата стану учительського **Михайла Лисяка**; рескриптом з дня 10. серпня 1904 ч. 28322 **Станіслава Тіллінгера**; рескриптом з дня 13. серпня 1904 ч. 29161 кандидата стану учительського о. **Івана Сатурського**; рескриптом з дня 21. вересня 1904 ч. 24244 кандидатів стану учительського **Романа Цегельського і Алексія Кущика**.

Є. Е. п. Міністер в. і о. рескриптом з дня 2. червня 1904 ч. 16011 (інтімат ц. к. Ради шкільної краєвої з дня 8. серпня 1904 ч. 22468) заіменував заступника учителя ц. к. II гімназії в Чернівцях, **Ореста Гандяка**, учителем в тутешнім закладі, а переніс учителя тутешньої гімназії **Прокопа Мостовича** до ц. к. II гімназії в Коломиї.

Ц. к. Рада шкільна краєва признала перший додаток п'ятилітний професорови **Теофілеви Мрицови** рескриптом з дня 25. липня 1904 ч. 20996, а додаток п'ятий рескриптом з дня 6. вересня 1904 ч. 32566 управителеви закладу **Омеляну Калитовському**.

Ц. к. Рада шкільна краєва рескриптом з дня 22. вересня 1904 затвердила в званю учительським учителя **Семена Сидоряка** і признала єму титул професора.

Є. Е. п. Міністер в. і о. рескриптом з дня 26. вересня 1904 ч. 32716 (комунікат ц. к. Ради шкільної з дня 21. жовтня 1904 ч. 41178) уділив тримісячної відпустки для поратованя здоровля учителеви **Евгенови Мандичевському**, котрий відтак обняв науку шкільну з днем 14. грудня 1904. Відпустку двотижневу на час складаня кваліфікаційного іспиту получив заступник учителя **Роман Цегельский** рескриптом ц. к. Ради шкільної краєвої з дня 19. цвітня 1905 ч. 14423.

II. Плян науки.

Кляса I А Б і В.

- Релігія:** 2 год. на тиждень Катехизм А. Тороньского, 3 вид.
- Язык латинський:** 8 год. на тиждень. Граматика Дра Самолевича-Цеглинського. Вправи: Шейндлер-Цеглинський. Перероблено весь материял — Від другої половини жовтня що тижня шкільна письменна вправа; в 2. півроці раз на місяць домова
- Язык руский:** 3 години тижнево. З граматики Коцовского-Огоновского перероблено правопись; взято науку о будові реченя, о іменах і о дієслові, науку о реченю поединчим і зложенім і науку о знаках перепинаня. З читанки перечитано всі важніші уступи. Меморовано кільканадцять уступів поетичних. — В I. півр. були самі диктати що тижня, в II. півр. що тижня оповідане або опись на вправу шкільну, на переміну з диктатом.
- Язык польский:** 2 год. на т. після граматики Конарского і читанки польскої на I. клясу. Вправи орфографічні і стилістичні що дві неділі.
- Язык німецкий:** 6 год. т. після вправ Германа Петеленца-Калитовского. Що тижня письменна шкільна вправа.
- Географія:** 3 год. на т. після підручника Беноніого-Матїєва. Ученики рисували схематичні очерти на таблиці і в зошитах
- Математика:** 3 год. т. в I півр. 3 год. на т. арифметика в II. півр. на переміну арифметика і геометрия. Вправи домашні на кожду год; 4 вправи шкільні Підручники: Огоновский Учебник арифметики ч. I.; Мочник-Савицкий Наука геометрії ч. I. Чотири операції числами цілими і десяточними,

спільна міра і многократъ. Чотири операції дробами. Геометрія в II. півр. Поняття основні тіла, поверхні, лінії, точки; коло; кути і лінії; трикутник.

Історія природи: 2 год. на т. Зоологія I півр. ссавці, а з комах: хрущі. II. півр: прочі комахи. Ботаніка: козельцеваті, мікдаловаті, рожеваті, малиноваті, ябловаті, мотильковаті, лелієваті і пальми. Зоологія Івана Верхратского і ботаніка Ростафінського-Верхратского.

II. Кляса А. Б. і В.

Релігія: 2 год. на тиж. Історія б.бл. старого завіта після А. Торонського II. вид.

Язык латинський: 8 год. на т. Повторено після грамат. Самолевича-Цеглиньського II. вид. правильні відміни. Взято науку о неправильних відмінах і о частицях; ас. і пом. с.с. inf. inf., ablat. absolut., gerundium, gerundivum і coniug. periph.; до того відповідні вправи з книжки Йосифа Штайнера, Дра Августа Шайндлера — Романа Цеглиньського. Що тижня шкільна вправа письменна, що 4. т. дом.

Язык руский: 3 год. на т. Грам. як в I. кл. Повторено науку о поединчим реченю і згоді слів. Взято науку о рівнорядних і підрядних реченях. Доповнено науку о деклінаціях і кон'югаціях, о звуках, правописи і перепинаню. З читанки для II. кл. перероблено з малими виїмками всі уступи прозаїчні і поетичні, будьто в школі, будьто яко приватну лектуру. Меморовано 20 уступів. Місячно 3 вправи письменні шкільні на переміну з домовими; — кілька диктатів.

Язык польский: 2 год. на т. Елементарна наука о зложенім реченю: повторене і доповнене елементарної науки о формах. Наука правописи і інтерпункції. Читане після читанки, оповідане і деклямація. Вправа письменна що два тижні; вправи ортографічні в міру потреби.

Язык німецкий: 5 год. на т. 3 вправ німецких Германа-Петеленца-Калитовского для II. кл. перероблено весь материял. Що тиждень шкільна вправа, раз на місяць домова.

Географія і історія: 4 год на т.; 2 год. іст. віків старинних, 2 год. геогр. Азії, Африки, полудневої і західної Європи. Географію учено після учебника Калитовского, історію після підручника Семковича-Ільницького ч. I.

Математика: 3 год. на т., на переміну арифметика і геометрія. Учебник як в I. кл. Арифметика: Діланя звичайними дробами; переміна дробів десятичних на звичайні і на відворот; відношеня і пропорції; правило трох; рахунок процентів і дисконту. Геометрія: Симетральні лінії

і кутів; пристайність трикутників враз з прим'янням; коло; чотирикутники і многокутники. Вправи письменні, як в I. класі.

Історія природи: 2 год. на т. Учебник як в I. кл. В I. півр. Зоологія: птиці, гади, земноводники і риби; многоножки. II. півр.: науковці, скаралупники, хробаки, мухи, іглюскрці, безкишочні, первістники. Ботаніка: Зложені, базькові, трави, шпилькові, ператні, папоротні, мховці, гліни і гриби.

Кляса III. А і Б.

Релігія: 2 год. на т. Історія біблійна нового завіта після А. Тороньського, II. вид.

Язык латинський: 6 год. на т. Підручники: Самолевич-Солтисік-Огоновський грам. кат. ч. II. Прухніцький-Огоновський. Вправи лат. для III. кл. Cornelius Nepos в виданю Людвіка Сая. З грам. повт. про accus. і nom. с. inf., abl. abs. і coniug. periphr., gerundium і gerundivum; опісля взяко науку о відмінах в цілости в сполученю з віди уступами вправ Прочитано Arist. Simon. Eram. Pelop. Miltiad. Themist. Alcib. Hannibal. Що місяця 2 вправи письменні шк., 1 дом.

Язык грецький: 5 год. тижн. Учебники: Грам. грецька Фідерер-Мандибур-Цеглинський. Вправи гр. Вінковський-Таборський-Цеглинський Замітки вступні про азбуку, довгість складів і наголос. Відміна імен і дієслів до verb. на р. Вправа письм. що 14 днів, на переміну дом. і шк.

Язык руський: 3 год. т. Грам. руська: Стоцький-Гартнер. Наука про відмінки, декл. і невідмінні части мови. — З читанки для III. кл. перероблено всі важніші уступи, кільканадцять поетичних меморовано. Що 14 днів вправи, на переміну дом. і шк.

Язык польський: 2 год. т. Małeckі Gram. polska. Czubek-Zawiliński Wyp. dla kl. III. З читанки для III. кл. перероблено всі важніші уступи. Меморовано 11 уступів З граматики взято науку про відмінки, декл. і невідмінні части мови. Що 14 днів вправи, на переміну домашна і шкільна.

Язык німецький: 4 год. т. З грам. взято науку про родівник, неправильну відміну іменників і дієслів, довгість і короткість самозвуків, науку про відмінки і предмет приіменниковий. З вправ для III. кл. перероблено поміщений там материял. Крім того оповіли ученики казку Гавфа »Geschichte vom Kalif Storch«, і »Geschichte vom Gespensterschiff«, »Der kleine Muck« і »Der Zwerg Nase«. Вправи письменні що 14 днів, на переміну домова і шкільна.

Географія і історія: 3 год. т. Після учебника географії Кали-
товського взято краї північної, середньої і східної Європи,
географію Америки і Австралії. Науку оперто головно на
рисунку. З історії (учебник Семковича-Ільницького ч. II.)
представлено вдачу і діла 40 середновічних лиць, історію
рідного краю взято до р. 1340.

Математика: 3 год. т. Огоновский, Учебник арифметики ч. II.
Чотири операції числами альгебраїчними, многочленами
і дробами альгебраїчними. Підношене біному до квадрату
і витягане кореня другої степені. Геометрія: рівність
фігур. Помір многокутників і кола. Геометричні пропорції.
Подібність трикутників і многокутників — Вправи дом. на
кожду год; впр. шк. 4.

Історія природи: 2 год. т. I. піврік фізика (Огоновский, Уче-
бник фізики) Прикмети тіл. Наука о теплі. Хемія.—II півр.
мінералогія (Ломницький-Верхрацький II. вид.). Важнійші
роди мінералів.

Кляса IV. А і Б.

Релігія: 2 год. т. Літургіка грецько-католицької церкви після 2.
видання учебника А. Тороньського

Язик латинський: 6 год. т. Caes. Bell. Gall. I, IV. с. 20 — 37,
VII. після вид. Терліковського. Будова гексаметра. Ovid.
Chaos in quatt. distinguitur elementa і вибрані вірші взір-
цеві після видання: Grysar-Ziwsy-Skupniewicz. З граматики
складня дієслова. Задач що місяця 3, а то 1 домова і 2
шкільні.

Язик грецький: 4 год. т. Вінковський-Таборський-Г. Цеглиньський:
Грецькі вправи на III і IV. кл. Грам. Фідерер-Мандибур
і Р. Цеглиньський. Дієслова на р, неправильні дієслова
на ω і що важнійше зі складні. Що місяця 1 задача дом. 1 шк

Язик руський: 3 год. т. Стоцький-Гартнер Грам руска. Кон'ю-
гація, складня реченя, віршоване. З читанки для IV. кл.
перероблено всі уступи, кільканадцять поетичних меморо-
вано. Що 14 днів вправи письменні, на переміну дом. і шк.

Язик польський: 2 год. т. Систематична наука кон'югації і скла-
дні в обемі дієслова; реченя зложені, періоди, віршоване.
Читане вибраних уступів з читанки. Мемороване. Вправи
письменні як в кл. III.

Язик німецький: 4 год. в т. Граматика: Подрібна наука про
реченя рівнорядно і підрядно зложені. З Вправ для IV кл.
перероблено поміщений там материял. Ученики оповіли
казки Гавфа, іменно: »Die Sage vom Hirschguldén«, »Die
Gesch. v. d. abgehauenen Hand« Die Höhle von Steeonfoll«,

»Abner, der Jude, der nichts gesehen hat«, і »Der Junge Engländer«, поизначених на домашню лектуру, після оповіданя иньших авторів (Грім, Гофман Пехштайн і инш.). Вправи письменні що 14 днів, на переміні домашні і шкільні.

Географія і історія: 4 год. т. Після учебника Беноні-Маерский-Полянський Географія Австро-Угорської монархії, взято весь поміщений там науковий матеріал. Виконувано на таблиці схематичні очертти форм прямовісних і пологих поодиноких країв коронних — Історію новітню взято до кінця після підручника Семковича-Полянського, історію рідного краю покінчено.

Математика: 3 год. на т. на переміні арифметика і геометрія Книжки, як в кл. III. Арифметика: Розв'язуване рівнянь I. степеня о одній і більше незвісних, уставлюване такихже рівнянь. рахунок провізійний, речинцевий, спілки і змішки, чисті рівняня II. і III. степеня і зложене правило трох, рахунок відпровізійний, підношене чисел десятичних до 3-ої степені і добуване 3-ого кореня з тихже. Задачі, як в I. класі. Геометрія: Стереометрія.

Фізика: 3 год. т. Магнетизм, електричність, механіка тіл цїпких, текучих і воздгшних; акустика і оптика; основи астрономії—після книжки П. Огоновского

Кляса V. А. і Б.

Релігія: 2 год. т. Доґматика основна і Апольоґетика після учебника А. Тороньского.

Язык латинський: 6 год. на тиждень (5 лект. 1 грам і стилістичні вправи). Лектура: а) Т. Livii ab urbe cond. lib I; lib. XXI. 1 — 31; б) P. Ovidii Nasonis Metamorphoseon: Quattuor aetates, Diluvium, Deucalion et Pyrrha, De Philemone et Baucide. De Niobes eiusque liberorum interitu, Ex libris Faistorum: Carmentalia, Quinquatrus maiores, Tubilustrium, De ariete in caelum elato, De Roma condita et de Remi interitu; ex libr. Tristium: Ovidius de vita sua; Ex ponto epist. Maximo Cottae. З граматики перероблено стилістичні прикмети латинської мови в обсягу імені. Задача 1 на місяць, послідна з мови латинської на руску.

Язык грецький: 5 годин на тиждень (4 лект. 1 грам.) Лектура: а) з Ксенофонта Анабазі (вид. Фідерера) прочитано уступи: 1, 2, 13, 16, Κύρου παδεία: уст. 1. 2. і 6. б) з Гомерової Іліади прочит. кн. I. і III. З граматики повторено науку про форми і перероблено науку про відмінки. Задачі 4 шкільні, послідна з мови грецької на руску.

Язык руский: 3 год. т. З читанки К. Лучаковского перечитано вірці всіх родів поезії і прози, а при читаню постичних уступів познакомлювано учеників з тропами і фігурами. Деякі поезії меморовано. Приватна лектура: Прозові і поетичні уступи з тої самої читанки; крім того два оповідання Марка Вовчка і Квітки-Основяненка: Марусю. Задач на піврік 7.

Язык польський: 2 год т. Читане і пояснюване вірців поезії і прози після підручника »Próchnicki. Wzory prozy i poezyi.«— Перечитано в цілости »Pan Tadeusz«— кращі виїмки меморовано. Короткі відомости історично-літературні о писателях. — Вправ письменних 12.

Язык німецький: 4 год. в тиждн. Перероблено материял книжки: Petelenz-Werner Deutsches Lesebuch für die V. Klasse, з деякими пропущеннями Деклямації. Крім того оповідали ученики казки Гавфа і інші, в V. а також Гетого »Hermann und Dorothea«, а в V. б лекції оповідання всіляких авторів, призначені на домашню лектуру. Вправи письменні що 3 тижні, на переміну домові і шкільні.

Географія і історія: 3 год. тижнево. З історії старинних віків взято (після Закшевського-Барвіньського т. I.) до Траків.

Математика: 4 год. тижнево, на переміну альгебра і геометрія. Книжки Мочніка-Савицького. Альгебра: Чотири головні діляня числами загальними; подільність чисел, сп. міра і многократ; дроби звичайні і десяточні; відношеня і пропорції враз з приміненем; рівняня I степеня о одній і більше незвісних. Геометрія. Плянїметрія. — На кожду годину вправи домові; задач шк на піврік 3.

Історія природи: 2 год. тижнево. В I. півроці Мінеральогія систематична (після підручника Бішінга-Полянського). В II. півроці Ботанїка систематична, з увзглядненем найважнійших заснов фізіології і анатомії рослин, Географічне розпростороненє рослин після підручника Ростафінського-Верхратского.

Кляса VI.

Релігія: 2 год. т. А. Торонський. Доґматика частна.

Язык латинський: 6 годин на тиждень: 1 год. граматика, 5 год. лектури. Прочитано Sallust. bellum Jugurth.; Ciceronis in Catil. I. Vergil. Ecl. I.—V., Georg II. Laudes vitae rusticae, Laudes Italiae. Aeneid I. Лектура приватна. Cic. in cat. III. Verg. Aen. IX. З граматики повторено науку о часах і способах. Вправи стилістичні на підставі лектури. Що місяця задача шкільна.

Язык грецкий: 5 год. на тиждень: 1 год. граматика, 4 год. лектури. Прочитано з Гомерової Іліади. IV. IX. XVIII. XXIII. XXIV, приватно VI. і XVI з Ксенофонта пам'ятників і »Геракль на розстайних дорогах«. З Геродота книгу VIII. З граматики о приіменниках, часах і способах на виравах укладаниих з лектури Задачі як в класі V.

Язык руский: 3 год тижнево. Перероблено приписаний матеріял з Хрестоматії Ом. Огоновского; меморовано кілька уступів з поеми »Слово о полку Ігоревім«. Приватна лектура: Історія в життєцях Костомарова. — Ол. Барвіньского том III і VII. Задач на піврік 7. Дра Івана Франка: Захар Беркут, Григорія Цеглиньского: Кара совісти.

Язык польский: 2 год. тижнево З літератури і лектури взято до р 1796 після кн. »Tarnowski-Wójcik Wypisy polskie, cz. I.«; деклямація. Задач на піврік 5.

Язык німецкий: 4 год. тижн. Теорія поезики на основі відночних уступів вирав Вернера-Петеленца. Лектура курсорична: Achim v. Arnim Der tote Invalide. Лектура домашна: I піврік Ad. v. Chamisso: Peter Schlemihls wundersame Geschichte. II півр. Göthe Hermann und Dorothea і оповідання інших авторів Задачі, як в кл. V.

Географія і історія: 4 год. тиж. Історія римска від Траків і історія середновічна після учебника Закшевского-Барвіньского. В другім півроці з історії краю родинного після уч. Левицкого-Матієва взято історію галицької Руси до р. 1340.

Математика: 3 год. тижнево. Альтгебра Степені, коріні, логаритми і рівняня другої степені. Геометрія; стереометрія а з гоніометрії до розвязки трикут. острокутних. Задачі шк. як в кл. V.

Історія природи: 2 год. тижнево. Антропология з увзглядненем гістології і фізіології. В другім півроку систематика зоологічна після підручника Шміда-Полянського.

Класс VII.

Релігія: 2 год т. Християнсько-католицька етика, після учебника проф. д-ра К. Щекліка написав єввящ. Діонісій Дорожинський. Львів, 1904.

Язык латинський: 5 год. тижнево; 1 год грам. 4 год. лектури. З граматики повторено і доповнено науку о слові, порядку слів в реченях, фігурах і тропях. Вправи грам-стиліст. на підставі лектури. З лект. шк. Cic. pro Milone, Cato Maior,

Verg. Aen. VI, VII, IX після шкіль. вид. Лектура прив. Сіс. de officiis, Verg. Aen. XII кн. Що місяця задача шкільна.

Язык Грецький: 4 год. тижнево; 1 год. грам. 3 год. лектури. З граматики: повторене і доповнене материялу грам. кляси V і VI. З лектури шкільної взято Демостена I мову против Филипа, I і II мову Олінт Гомер Одис кн. I—80, кн. V, VI, X, XI. Лект. прив. Демостен III мова против Филипа і Гом. Одис кн. VII і IX. 4 шк. задач на піврік.

Язык руський: В I півроці перероблено устну словесність народну після Олександра Барвіньского: Виїмки з українсько-рускої устної словесности народної. Трете перероблене видане, Львів 1903. В II півроці перероблено нову літературу від Івана Котляревского до Тараса Шевченка включно після Олександра Барвіньского: Виїмки з народної літератури українсько-рускої XIX в. часть I. Трете поправне видане. Львів 1898. Приватна лектура: Івана (Нечуя) Левицкого: Сьвітогляд українського народа. Евгена Гребінки: Чайковский. Задач на піврік 5.

Язык польський: 3 літер. взято до Фредри після »Wypisy polskie« cz. II.

Язык німецький: 4 год. т. До уступів, помічених в читанці німецькій Вернера-Петеленца навязано відносні поясненія естетичні і літературно-історичні. В першій півроці здали ученики справу з читаної дома драми Emilia Galotti, в другій півроці з драми Götz von Berlichingen і Wilhelm Tell; до домашньої лектури підготовлено їх однак читанем в школі експозицій всіх трох драм. Задач письменних на піврік 5.

Географія і історія: 3 год. тижнево. Взято після підручника Закшевского-Барвіньского т. III. історію новочасну від відкриття Америки до найновіших часів з дотичними датами географічними і поглядом на сучасний розвій цивілізації.

Історія родинного краю: Історія Руси і Польщі до р. 1587.

Математика: 3 год. тижнево. Алгебра. Рівняня квадратів і висших степеней, експоненціальні; відвернені і неозначені, прогресії, рахунок складаного проценту, теорія получень, двочлен Newtona і рахунок правдоподібности. Геометрія: Тригонометрія і аналітика. Задач шк. як в кл. V.

Фізика: 3 год. тижнево. Механіка тіл цїлих, течій і тіл воздушних, тепло і хемія.

Пропедевтика: 2 год. тижнево. Перероблено материял книжки: Логіка для VII. кл. гімназіальної Др. Тадей Мандибур.

III. Теми до виробів письменних.

(Теми шкільних виробів означені зв'язкою).

А. З рускої мови.

Кляса V аб.

1. Тернопільська церков над ставом. 2. Виказати ціхи епопеї на I. книзі Гомерової Іліяди.* 3. Моє родинне місце. 4. Еней у Евандра.* 5. Пожиток лісів. 6. Народне повірє в оповіданю Марка Вовчка »Чари«.* 7. Народні звичаї на Святий вечір. 8. Плавба дніпровими порогами.* 9. Віче в Новгороді після »Марти Борецької«. 10. Естетичне образованє у Греків.* 11. Доля Марусі після оповіданя Марка Вовчка »Три долі«. 12. Виказати прикмети баляди на Шіллеровім »Нурци«.* 13. Початок литовско-рускої держави. 14. Чого учить нас байка Забіли п. з. »Будяк«.

М. Вашкевич.

Кляса VI.

1. Житє на селі а жите в місті. 2. Вплив Візантії на Русь в початках християнства.* 3. Зима і старість. 4. Смерть Св'ятослава.* 5. Дерево образ людского житя. 6. Нанад Батия на Русь.* 7. Характеристика апокрифічної літератури. 8. Василь Гіркий оповідає про своє жите в цегольни. 9. Заслуги митрополита Кипріяна.* 10. Спір тухольської громади з боярином Тугар-Вовком. 11. Заслуги київского митрополита Петра Могили.* 12. Чорна рада 1663, р. після літописи Самовидця, 13. Смерть Івоні, волоского господаря, після літописи Леонтія Боболінського.* 14. Дячого Григорія Сковороду називаємо українським Сократом?

М. Вашкевич.

Кляса VII.

1. Яку користь маємо з читаня добрих книжок? 2. Погляд на розвій етнографії України-Руси.* 3. Початки і характер народних дум. 4. Значінє Енеїди Котляревского в українсько-рускій літературі.* 5. Вартість часу. 6. Характеристика Наталки Полтавки.* 7. Заслуги Маркіяна Шашкевича. 8. Продан і Федір в оповіданю Николи Устияновича »Мєсть верховинця«.* 9. Характеристика Гребінчених приказок. 10. Естетичний розбір Шевченкового посланія.*

М. Вашкевич.

Б. З польської мови.

Кляса V а.

1. Moje wakacje po r. szk. 1903/4. 2. Spór Achillesa z Agamemnonem (według Iliady).* 3. Grażyna; treść i układ utworu.

4. Wyjaśnić na podstawie charakteru Skawińskiego wypadki w jego życiu, przedstawione w »Latarniku«.* 5. Jak się nam przedstawia zaścianek Dobrzyńskich, Sopicowo i ich mieszkańcy (według Pana Tadeusza). 6. Popas w Upicie w świetle przysłowia „Μέμνησο ἄνθρωπος ὄν“.* 7. Wykazać na charakterach, wypadkach i zakończeniu „Wiesława“, że utwór ten jest sielanką. 8. Wykazać cechy satyry na „Marnotrawstwie“ Krasickiego.* 9. Co to jest miłość ojczyzny, według kazania Skargi. 10. Grzech i ekspiacya Robaka.*

O. Кушак.

Кляса V б.

1. Dożynki na Rusi. 2. Jakiej pomocy głównie zawdzięczali Krzyżowcy wyzwolenie Jerozolimy (na podstawie lektury szkolnej).* 3. Bitwa z Krzyżakami i pogrzeb Grażyny. 4. Patryotyzm w „Srułu z Lubartowa“ a w „Latarniku“.* 5. Obrazy i porównania w wierszu Konopnickiej „Do granicy“. 6. Przebieg obrad u Maćka w Dobrzynie.* 7. Myśli zawarte we wierszu Józefa Szujskiego p. n. „Kwiaty“. 8. Wielkanoc na Rusi.* 9. Las pod względem estetycznym (według Pana Tadeusza). 10. Ukraina u Zaleskiego (według przeczytanych dumek).*

M. Мриц.

Кляса VI.

1. Ogień jako przyjaciel i wróg człowieka. 2. Zdać sprawę z elegii Janickiego I. 7.* 3. Znaczenie Reja w literaturze polskiej. 4. Pochwała życia wiejskiego (na podstawie „Sobótki“ Kochanowskiego).* 5. Rozwinąć zdanie Mickiewicza: „Ładem domy i narody słyną, Z jego upadkiem domy i narody giną“. 6. Jak się ukoił żal Kochanowskiego po śmierci Urszulki.* 7. Czy słusznie powiedział Kochanowski o sobie: „I wdarłem się na skałę pięknej Kalliopy, Gdzie nie było dotychczas śladu polskiej stopy“. 8. Zdać sprawę z sielanki Szymonowicza p. t. „Żeńcy“. 9. Krasicki jako bajkopisarz.

B. Кубік.

Кляса VII.

1. Non scholae sed vitae discimus. 2. Stanowisko Morawskiego wobec walki klasyków z romantykami.* 3. Rozbiór wiersza A. Mickiewicza p. t. „Pierwiosnek“. 4. Znaczenie pieśni gminnej (na podstawie pieśni Wajdeloty).* 5. Pierwiastki romantyczne w II. i IV. części „Dziadów“.* 6. Idea Farysa. 7. Charakterystyczne znamiona poetów polsko-ukraińskich.* 8. Świat fantastyczny w „Balladynie“ Słowackiego.

B. Кубік.

В. 3 німецької мови.

Кляса V а.

1. Die Dankbarkeit eines Tieres (an der Hand des vorg. Les. »Androklos und der Löwe«), 2. Was bildet des Menschen Glück? (Auf Grund des vorg. Les. »Solon und Krösus«).* 3. Die eigene Lebensbeschreibung. 4. Die Ehrenrechte der ägyptischen Könige. 5. Die guten und schlechten Eigenschaften Cyrus des Jüngeren.* 6. Inwiefern ist das Betragen des Schülers von Einfluss für seine Zukunft. 7. Die Dorf-, Land- und Reichsstrassen.* 8. Der Winter (praktisch—ethisch betrachtet). 9. Die wahre Freundschaft (auf Grund der »Bürgerschaft«). 10.* a. Das Verhältnis berühmter Männer zum Ackerbau. b. Lehrgehalt der gelesenen Schriften Roseggers. c. Beliebtheit der Dichter bei den Griechen. 11. a. Der Frühling von seiner guten und schlechten Seite. b. Der Sommer als Bild eines Mannes. c. Unsere Fehler in den 4 Jahreszeiten. 12.* a. Die Technik der Wohnhäuser in alter und neuer Zeit. b. Elternliebe in der Lektüre der V. Klasse. c. Traum und Sinnestäuschung in den vorgenommenen Stunden. 13. a. Galizische Trachten. b. Der Aberglaube in unserem engeren Vaterlande. c. Die Nahrungsmittel des Bauers und Städtlers. 14.* a. Unsere Tierzucht. b. Bodenerträge. c. Unsere Malzeiten.

C. Тілінгер.

Кляса V б.

Чл. 1—7 як в кл. V а. 8. Der reiche Marko (Inhaltsangabe der gleichnamigen ruthenischen Legende). 9. Die Verdienste der ersten Könige um den römischen Staat (nach Livius).* 3. Mit welchen Gefühlen begrüßen wir den kommenden Frühling? 4. Wie ist der Rat: »Bekümmere du dich nicht, wenn jemand, was nicht möglich, spricht«, zu befolgen (in Form eines Briefes).* 5. Sitten und Gebräuche, die während der Osternzeit auf dem Lande zu beobachten sind. 6. Wann und wie speisten die alten Römer? (Auf Grund der Schullektüre).* 7. Wie bringt ein braver Schüler seine Sommerferien zu?

Е. Мандичевский.

Кляса VI.

1. Wann soll der Schüler sich für die künftigen Ferien vorzubereiten beginnen. 2. Griechische Sitten und Gebräuche beim Empfange der Gäste (auf Grund der Schullektüre).* 3. Der Fleiss, seine Quellen und Früchte. 4. Wer sind meine Eltern und was bin ich ihnen schuldig? 5. Welche Interessen mochten auf Pytheas eingewirkt haben, Germanien zu entdecken? * 6. Die Treue im

Kudrunliede. 7. Die Morgenstunde in der Odyssee und Kudrun.* 8. Die Hölleninschrift und ihre Lehren für die Schüler. 9.* Der ethische Gehalt der bis nun vorgenommenen Gedichte Schillers. b. Meister und Ritter im »Kampfe mit dem Drachen«. c. Die Spin- del in den Sagen und Märchen. 10. a. Die 4 Jahreszeiten ein Spiegelbild des Menschen. b. Wasser und Zeit (Vergleich). c. Das Licht, seine Form und Verwendung. 11. Fehler der griechischen Helden und Götter nach christlichem Begriffe. b. Griechische und deut- sche Epen (Berührungspunkte). c. Der Fleiss in der griechischen und deutschen Literatur. 12. a. Die Nützlichkeit des Glases. b. Die Ordnung und ihre Früchte. c. Was lehrt uns der Sternenhimmel. 13. a. Das Holz und seine Industrie. b. Wiege und Sarg. c. Geburts- tag und Sterbetag.

C. Тілінгер.

Кляса VII.

1. Persönlichkeit und Taten des Columbus. 2. Mythologische Elemente in dem Nibelungenliede. 3. Deutschlands Verheerung im 30 jährigen Kriege (am Faden des Romanfragments »Simplicius Simplicissimus«) 4. Gedankenfolge in der Ode von Klopstock »Der Zürchersee«. 5. Verwicklung im Drama von Lessing. »Emilia Galotti«. 6. Unterschiede in der Behandlung der Laokoonsage bei Vergil und in der Laokoongruppe und ihre Begründung (auf Grund des Anschauungsunterrichtes und der Lektüre). 7. Volkstümliche Ele- mente in der Ballade »Erlkönigs Tochter«. 8. Welchen Anregun- gen verdankt der Goethe'sche Dialog »der Wanderer« seine Entste- hung? 9. Erlebnisse des Götz von Berlichingen, nacherzählt am Faden des Goethe'schen Dramas.* 10. Charakterzeichnung des Wil- helm Tell in Schiller's gleichnamigem Drama.

Др. Ом. Калитовский.

IV. Товариства опіки над молодіжню.

I. Шкільна поміч св. о. **Николая**. Про розріст сего моло- дого Товариства, заснованого в цьвітні 1902. р., свідчить обо- рот, в підмогах і позичках і оборот в відділі книжковім і мун- дурковім.

І. **СТАН ФОНДІВ** Товариства в періоді справоздавчім від 15. червня 1904 до 15. червня 1905 виносив:

А. В приходах:

1. Злишка касова	-	-	-	112.30	Кор.
2. При вписах	-	-	-	110.—	„
3. Інституції	-	-	-	275.—	„
4. Вкладки членські	-	-	-	109.10	„
5. Жертви добродіїв	-	-	-	97.—	„
6. П. Професори при виплаті пенсії	-	-	-	88.25	„
7. Звороти позичок	-	-	-	439.33	„
8. Зворот фонду книжкового	-	-	-	250.—	„
9. Пушка учеників	-	-	-	9.06	„
			Разом	<hr/> 1,490.04	Кор.

Б. В Розходах:

1. Одяг	-	-	-	109.—	Кор.
2. Обув	-	-	-	21.80	„
3. Харч і комірне	-	-	-	75.—	„
4. Ліки	-	-	-	148.79	„
5. Прибори шкільні	-	-	-	20.—	„
6. Скріпленє фонду книжкового	-	-	-	300.—	„
7. Позички	-	-	-	692.08	„
8. Інші	-	-	-	75.90	„
			Разом	<hr/> 1,442.57	Кор.

Готівка в касі виносила з днем 15. червня 1905 р. 52.71 Кор.

На квоту, наведену в 3. позиції приходів, зложили ся три інституції: Рада міста Тернополя 100 К, Виділ красвий 100 К, «Дністер» 75 К.

Більші квоти жертвували слідуочі Добродії: о. Омелян Ваньо з Руди 20 К, проф. Михайло Вашкевич 19 К, проф. Іван Станецкий 10 К, Роман Алексевич, совітник суду в Угнові 10 К, Ом. Калитовский 10 К.

2. ВІДДІЛ КНИЖКОВИЙ. Товариство удержує бібліотеку шкільних книжок, котрі позичає для бідних учеників. В сім році бібліотека числила 1008 книжок, котрих пересічна приближена вартість виносить около 2000 корон. Книжками тими обділено 261 найбіднійших учеників. На увагу заслугує значний зріст бібліотеки в порівнанню до попереднього року (було книжок 467, з чого відкинено зовсім знищених 157, отже остало лише 310), а то **завдяки жертволюбивости учеників, котрі дарували 584 книжок.** Крім того Товариство улекшує молодіжи набуване шкільних книжок. Покуплені книжки розбирають ученики і звертають довжні квоти в догіднім для них часі і під догідними условинами. За уділений Товариству опуст дістають бідні ученики книжки даром. В сім році закуплено всіх книжок 1384 за суму 2066.09 корон, а з узисканого опусту куплено для бідних учеників 114 нових книжок за суму 240.60 корон, котрі роздано даром. Відділом книжковим завідував п. Теодор Гуль.

3. ВІДДІЛ МУНДУРКОВИЙ В часі справоздавчій видано 152 ученикам за 2500 корон сукна, спроваджуваного з фабрики Зайончка і Лянкоша в Кентах. Кравцєви виплачено за роботу 1.165 корон, довг в фабриці сукна виносить 1000 корон. Цілі мундурки одержало 7 бідних учеників, а 7 по зниженій ціні. Відділом мундурковим завідував п. Іван Станецкий.

II. Руска Бурса в Тернополі розширила в біжучім році шк. власний будинок коштом 40.000 К і дала поміщенє 120 ученикам рускої гімн. Крім того 20 учеників мало харч за невеликою доплатою; отже разом 140 учеників користало з Бурси. З тих 18 було принятих безплатно, а прочі доплачували переважно по 17 К місячно. За то мали ціле удержанє, опіку і поміч в науці, а завдяки Д-ру Вітошинському, членови виділу товариства, користали з безплатної поради і помочи лікарської. При клясиф. в I півроці одержало 19 питомців стєпень відзначаючий, 9б перший, а 5 другий. На фонд товариства складали ся вкладки членів, добровільні датки добродіїв, запомоги деяких інституцій і доплата питомців. Товариством завідував Виділ, а домовий заряд і педагогічний нагляд вели два настоятелі, учителі рускої гімназії.

III. Бурса селяньска. З початком шкільного року 1904/5 філія «Просьвіти» в Тернополі дала почин до заснованя Селяньської Бурси в котрій знайшло поміщенє 34 учеників, з того 29 учеників з рускої гімназії, переважно з першої кляси. Даром удержувала Бурса 5 учеників, з того 3 учеників тутешної гімназії. Бурса ся була ведена під управою і наглядом професора Семєна Сидоряка. Вислід клясифікації, для питомців Бурси за перший піврік був користний: всі питомці гімназиясти дістали сьвідощтво першої кляси.

V. Розпорядженя властей

відносячі ся до гімназії Франц-Йосифа.

Ц. к. Рада шкільна краєва рескриптом з дня 25. липня 1904 ч. 24240 призволила, щоби науки гімнастики для членів рускої гімназії відбувались в рускім товаристві гімнастичнім «Сокіл» під проводом учителя школи вправ тутешної учительської семинарії Івана Дигдалевича.

Ц. к. Рада шкільна краєва рескриптом з дня 6. вересня 1904 ч. 33.423 відсрочила до дня 11. вересня 1905 почин шкільної науки для кляс, приміщєних на філії задля непокінчених з початком шкільного року робіт реконструкційних в філіяльнім будинку.

Є. Е. п. Міністер в. і о. рескриптом з дня 18. серпня 1904 ч. 28.040 інтимованим рескр. ц. к. Ради шкільної краєвої з дня 6. вересня 1904 ч. 31996 признав для тутешного закладу кредит в квоті 6.750 Корон яко другу рату квоти 13.500 Корон, визначеної на вивіноване закладу в средства наукові рескриптом ц. к. Мініст. з дня 28. падолиста 1903 ч. 17558), а платної в р. 1904 і 1905 під услівем законодатного заготованя квоти.

Є. Е. п. Міністер в. і о. рескриптом з дня 24. мая 1905 ч. 12.475 (інтим. ц. к. Р. ш. к. з 19. червня 1905 ч. 20392) дозволив на уділюванє науки гімнастики руским товариством »Сокіл« в Тернополі в 10 тижневих годинах почавши від р. шк. 1905/6 за річною ремунацією 1000 корон і павшalem річним за салю, прилади, опал, осьвітленє і услугу рівнож в квоті 1000 корон.

VI. Хроніка Закладу.

Рік шкільний розпочав ся дня 3. вересня 1904 торжественним Богослуженєм в парафіяльній церкві.

Іспити вступні до I. кляси відбули ся дня 15. липня і 1. вересня 1904. До того іспиту приступило в обох речинцях 170 учеників, іменно 74 з укінченою четвертою або висшою клясою шкіл людових і 96 приватистів, більше 5 учеників чим в минувшій році; зложило сей іспит 155, репробовано 15, в тім числі 1 ученика публичного і 14 приватистів. З 155 учеників, що зложили іспит вступний, вписало ся до першої кляси 150, а позаяк прийнято єще 6 репетентів і 2 учеників, репробованих при вступнім іспиті до II. кляси, з початком року шкільного число учеників вписаних до I. кляси виносить 158.

В прочих клясах зголосило ся 12 учеників до іспиту вступного в протягу шкільного року 1904/5; іспит сей зложило 5 з користним вислідом, 4 іспиту не зложило а 3 відступило від іспиту.

З шкільним роком 1904/5 прибула VII. кляса. До всіх кляс вписало ся з початком р. шк. 551 публичних учеників: супроти року попередного більше о 54 учеників. Поділено їх на 14 відділів, іменно було в I. і II. клясі по 3, в клясах III.—V. по 2 рівнорядних відділів.

Убікації шкільні містили ся в двох віддільних будинках; в головнім будинку були приміщені кляси I абв, III аб, IV аб, V б і VII, разом 9 кляс, 5 прочих кляс II абв, V а і VI містили ся в будинку філіяльнім. В клясах, приміщених на філії наука шкільна розпочалась щоно 12. вересня задля непокінченя до сеї пори робіт реставраційних.

Екзорти відбувались в році шкільнім 1904/5 в трох відділах, для відділу I. (кл. I.) і III. (кл. V—VII) в будинку шкільнім по Службі Божій о годині 8 1/2, для відділу II. по причині недостатку відповідної салі в головнім будинку в каплиці поконвіктовій в навечеря неділь і свят.

Дня 2. вересня 1904 з нагоди інспекційної подорожи по Галичині і побугу в Тернополі звідав Є. Е. п. Президент міністрів Кербер в супроводі Є. Е. пана Намістника Андрія Потоцького тутешню гімназію. П. Президент оглянув всі шкільні убикачії, так поміщені в будинку головнім, як і на філії і зволив прийняти до відомости інформації управителя про невідрадні відносини приміщення школи.

Дня 4. жовтня 1904, в день імянин Найяснійшого Пана відбуло ся торжественне богослуженє в церкві парафіяльній. Заупокійні Служби Божі відправлено дня 9. вересня, в річницю смерти, і дня 19. падолиста 1904, в день імянин бл. п. Цісарвої Елисавети, а дня 28. червня за спокій душі бл. п. Цісаря Фердинанда.

Ц. к. Інспектор краєвий шкіл Др. Франціск Майхрович три рази в минувшім році на короткий час відвідував заклад: з початком першого і другого півроку і дня 9. мая і був присутній науці в кількох клясах.

До сповіди і св. Причастия приступила молодіж шкільна три рази, іменно ученики молодші в днях 10. і 11. жовтня, ученики старші в днях 12. і 13. жовтня 1904, дальше перед Великодними святами по відбутих Страстних екзортах в днях 14. і 15., зглядно 15. і 16. цвѣтня і під кінець шкільного року дня 3. і 4, зглядно 4. і 5. липня 1905.

З порученя Властий шкільних видало ц. к. Видавництво шкільних книжок у Відні три брошури з гігієни шкільної, Бургенштайна „Правила здоровля для учеників“, тогож автора „Як дбати дома про здоровле шкільної молодіжи, уваги для родичів і настоятелів молодіжи“ і Штегера-Давма „Was die Jugend vom Alkohol wissen soll“. З огляду на невідрадні відносини гігієнічні межі нашою молодіжию шкільною управа школи закупила для учеників сих брошур за 100 корон.

Збір учительський і молодіж шкільна взяли греміяльну участь в похороні професора тутешньої школи реальної Людвіка Мачюльського дня 30. вересня 1904 о годині 3. з полудня.

Рік шкільний покінчено дня 15. липня торжественним Богослуженем, почім роздано ученикам свідощтва шкільні. Того дня відбули ся іспити вступні до першої кляси перед трома комісіями.

НЕСТОР ГУТТА

ученик I. класи, роджений 8. серпня 1892 в Шидлівцях,
умер 10. вересня 1904.

ВОЛОДИМІР КОВАЛИК

ученик I. класи, роджений 29 серпня 1893 в Івачеві до-
лішнім, упокоїв ся 25 жовтня 1904.

ГРИГОРІЙ АНДРІЙЧУК

ученик I класи, роджений 21. січня 1893 в Добромірці,
упокоїв ся 10. грудня 1904.

МИКОЛА ВАСИЛЕНЬКІВ

ученик II. класи, роджений 21. грудня 1890 в Хоросткові
умер в батьківському домі дня 3. червня 1905. Чин похорону
відправив о. катехит Т. Бородайкевич при співучасті хору
учеників тутешньої гімназії в Хоросткові дня 5. червня б. р.

Заупокійна Служба Божа за тих учеників відбувала
ся в днях 19. вересня 1904, 29. жовтня 1904, 3. липня
і 10 червня 1905 в присутності всіх учителів і учеників
закладу і вітців Покійників. Співчуте за погаслими перед
часом, наймолодшими з молодих було тим сердечнійше, по-
заяк Нестор Гутта і Григорій Андрійчук були синами
одинаками у своїх родичів, маючих господарство.

МАРИЯН САГАЙДАК

ученик III класи, роджений 20. жовтня 1888 в Брикулі,
син учителя шкіл людових в Острівці, по довгій, грудній
недузі, наслідок якої мусів покинути науку публичну
в другім півроці 1903/4, умер в домі батьківським в Ост-
рівці в вересні 1904. Заупокійне Богослуженне відбула мо-
лодіж шкільна дня 10. вересня 1904 в тутешній парафі-
яльній церкві.

СТЕФАН СКОВРОНЬСКИЙ

ученик IV. класи, роджений 17. січня 1880 в Тернополі,
син тутешнього міщанина і дяка, задля тяжкої грудної не-
дуги не ходив в р. б. до школи упокоїв ся 6 січня 1905,
поминальне Богослуженне відбуло ся 3. липня 1905.

ПЕТРО СТАДНИК

ученик VI. класи, роджений 10. цвітня 1885 в Купчин-
цях, був від I. а півроку до IV. класи публичним учени-
ком тутешнього закладу. Занепавши на груди, лічив ся
в батьківському домі, приготовлюючись до іспитів приватних.
Умер дня 20. мая б. р. На похоронах, що відбули ся дня
22. мая 1905 в Купчинцях, взяли грім'яльну участь уче-
ники VI. класи і хор гімназійальний а Службу Божу і обряд
похоронний відправив о. катехит Тома Бородайкевич, по-
мянувши теплим словом сего талановитого, відличного
ученика.

Вічна їм пам'ять!

VII. Фізичний розвиток молодіжи.

Капеля шкільна.

Надмірно велике число випадів смерті учеників тутешньої гімназії є некорисною зовнішньою ознакою відносин гігієнічних серед шкільної молодіжи. З початком шкільного року виступив був в місті спорадично дифтеріт і шкарлятина. Хвороби ті прокинулись і між молодіжню тутешнього закладу і прибрали прикрий характер так з огляду на число занепавших учеників, як іменно за для злосливости, з якою виступила шкарлятина. Жертвою сеї пошести упало 3 учеників I. класи, синів селянських, найменше відірних і задля віку і задля того, що не встигли еще були приноровити ся до чужих собі условин життя в місті. На туберкульозу легких умерло трох старших учеників-приватистів, які через слабість мусіли покинути публичну науку, а на неміч загальну оден ученик публичний кл. II.

В слабости заряд школи наділяв учеників підмогами, іноді обильними, на яку таку вигоду і лучше відживлене; не було случаю, щоб хорому ученикови відмовлено датку на ліки. Мимо виеднання для вбогих учеників тутешнього закладу половини ціни за ліки, брані в аптеці Крижановского, підмоги на ліки для бідних учеників в періоді справоздавчім від 15. червня 1904 до 15. червня 1905 року виносили 148 корон. В ту квоту не вчислено 40 корон підмоги на лічене одного хорого ученика III. класи в Івонічи. За безкористне лічене гімназियाльної молодіжи заряд школи складає довжну вдяку тутешнім п. п. лікарям Драм Вітошинському, Грабовському і Істеревичеви.

Фреквенция на науці гімнастики була дуже добра. В вправах гімнастичних брало участь 328 учеників. Так великій фреквенції не відповідало число годин, визначених на ту науку (4 години на тиждень), так що кождий з 8 відділів міг лише зрідка вправляти ся. Наука гімнастики відбувалась в сали гімнастичній руского гімнастичного Товариства „Сокіл“ під проводом учителя школи вправ тутешньої учительської семинарії п. Івана Дигдалевича.

Вправи рухаві на вільнім воздусі, ігри і забави шкільні спияла в часі від 10—25 мая слота, з кінцем мая і в початках червня вистава махін рільничих, уряджена на толоці, призначеній на відбуванє спільних ученичих забав. Крім звычайних ігор і забав управляли ученики залюбки гру в теніса і крокета і їзду на ровері. Іграми і забавами проводив п. Теодор Гуль.

Від давна плекана гадка, щоби серед нашої молодіжи розбудити охоту до музики через засноване оркестри гімназійної, зближає ся до здійснення. Початок до того зроблено сего року шкільного, через отворенє в гімназії систематичної науки на найважнійших інструментах музичних як: скрипки, контрабас, чельо, флет, клярнет і віоля. Позаяк не було на се осібною фонду, а самі ученики не в силі понести всіх коштів науки, то відступлено з фонду забавового гімназії квоту 350 корон на науцу музики. Провід в науці зволив прийняти особисто Вц. п. Іван Мазак, ц. і к. капельмайстер військової капелі 55 п. п. при помочи двох членів тої-ж. Наука, ведена під так знаменитим проводом, виказала, в розмірно короткім часі, незвичайний результат: молода капеля пописувалась на урядженім Рускою Бурсою обході в пам'ять Тараса Шевченка, виконуючи композицію одного із своїх членів на цілковите вдоволенє зібраних гостей.

Користало з науки разом 41 учеників: з того на першім відділі скрипок 12, на другім 20, на басі 2, на чельо 2, на флеті 3, на клярнеті і віолі по одному. Наука відбувала ся правильно два рази тижнево, а то: в середу 2 години а в суботу 4 години.

Від 20. вересня 1904 до 15. липня 1905 було годин науки 187; рахуючи за науку одної години по 2'50 К,
заплачено разом 467 К 50 с.
а закуплено інструментів і приборів музичних за 108 » — »

Видано разом 575 К 50 с.
з чого покрили ученики добровільними складками 225 » 50 »
З'організованєм науки і наглядом заняв ся о. катехит Тома Бородайкевич.

VIII. Средства наукові.

Наслідок надзвичайної дотації в квоті 6750 Корон, уделеної ц. к. Міністерством рескриптом з дня 18. серпня 1904 ч. 28.040, в році б. можна було обильнійше заосмотрити заклад в средстві наукові.

1. **Бібліотека учителів** побільшила ся в б. році шкільнім о 151 чисел інвентара, всіх чисел числить та бібліотека 502. Писем періодичних предплачує бібліотека гімназійна 12, іменно:

Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Львів (12 К)
Літературно-Науковий Вістник. Львів. (16 К.) Учитель орган
Руского тов. педагогічного Львів (6 К), Кіевская Старина

ежемѣсячный историческій журналъ Київ (40 K), Kwartalnik historyczny organ Towarzystwa historycznego Lwów (10 K), Muzeum ezasopismo Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych Lwów (10 K), Przewodnik bibliograficzny Kraków (3 K), Stimmen aus Maria Laach (12 K), Das litterarische Echo Halbmonatsschrift für Litteraturkunde Berlin (19.20 K), Lehrproben und Lehrgänge aus der Praxis der Gymnasien und Realschulen Halle a. d. S. (9.60 K), Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien Wien (24 K), Zeitschrift für den Physikalischen und Chemischen Unterricht Berlin (24 K), Zeitschrift für Zeichen und Kunstunterricht Wien (8 K).

З важнійших книжок прибуло: Dr. Franz Heltinger: Apologie des Christentums (I — V B.) Freiburg im Breisgau 1900 (24 K), Viktor Cathrein S. I.: Moralphilosophie (I — II B.), Freiburg im Breisgau 1904 (28.80 K), Dr. Jakob Schmitt: Erklärung des mittleren Deharbeschen Katechismus Freiburg im Breisgau 1903 (24.50 K), Dr. Franz Oberer: Praktisches Handbuch für Katechesen, Grac 1902 (10.50 K), Dr. Friedrich I. Knecht: Praktischer Kommentar zur Biblischen Geschichte, Freiburg in Breisgau 1904 (10 K), Franz Xaver Kraus: Lehrbuch der Kirchengeschichte für Studierende, Trier 1896 (15.12 K), David Mark: Exhorten zunächst für die studierende Jugend auf die Sonn- und Festtage des Schuljahres, Brixen 1897 (17.70 K), W. Wilmers: Lehrbuch der Religion B. I—IV. Münster 1903 (21 K), Friedrich Neue: Formenlehre der lateinischen Sprache Leipzig 1901 (86 K), Dr. Raphael Kühner: Anführung Grammatik der griechischen Sprache Hannover 1892 (38.87 K), Dr. Iwan von Müller: Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft München 1904 (245.02 K), Prof. Albert Heintze: Deutscher Sprachhort, Ein Stil-Wörterbuch, Leipzig 1900 (16.80 K), Prof. Dr. Otto Lyon: Johann August Eberhards synonymisches Handwörterbuch Leipzig 1904 (16.20 K), Омелян Попович: Руско-німецкий Словарь Чернівці 1904 (6K), Горяевъ: Сравнительный этимологическій Словарь русскаго Языка Тифліс 1896 (7.28 K), Piotr Chmielowski: Stylistyka polska wraz z nauką kompozycyi pisarskiej Warszawa 1903 (4 K), Wilhelm Feldmann: Piśmiennictwo polskie ostatnich lat dwudziestu Lwów 1902 (12 K), Piotr Chmielowski: Historia literatury polskiej Варшава 1900 (20 K), Stanisław Tarnowski: Historia literatury polskiej Kraków 1903 (10.80 K), Aleksander Brückner: Dzieje literatury polskiej w zarysie Warszawa 1903 (13 K), И. Порфирьевъ: Исторія русской словестности часть I. Казань 1897 (5.80 K), Dr. Gregor Krek: Einleitung in die Slavische Literaturgeschichte Grac 1887 (24 K), Е. Голубинскій: Исторія русской церкви. Москва 1904 (39.20 K), Alexsander Supan: Österreich-Ungarn Wien 1889 (24 K), Dr. Antoni Rehman: Karpaty Lwów 1895 (20 K), Hermann Wag-

ner: Lehrbuch der Geographie I. Band Leipzig 1903 (16·80 K), Dr. H. von Eiken: Geschichte und System der mittelalterlichen Weltanschauung Stuttgart 1887 (10 K), Tadeusz Korzon: Historia starożytna, wieków średnich, nowożytna Kraków 1903 (30 K), M. Грушевский: Історія України-Руси Львів 1898 (16 K), Oskar Jäger: Weltgeschichte in vier Bänden Bielefeld Leipzig 1902 (48 K), Dzieje 1863 roku przez autora »Historji dwóch lat« Kraków 1902 (24 K), F. Helmolt: Weltgeschichte von Hans F. Helmolt. Wien Leipzig 1899 (51·14 K), Eduard Meyer: Geschichte des Alterthums Berlin 1902 (43·20 K), Dr. I. B. Weiss: Lehrbuch der Weltgeschichte. Wien 1877 (40 K), H. Taine—L. Katscher: Die Entstehung des modernen Frankreich Leipzig (40 K), Ernst Curtius: Griechische Geschichte Berlin 1899 (43·20 K), Theodor Mommsen: Römische Geschichte Berlin 1904 (38·15 K), Dr. Gustav Bauer: Vorlesungen über Algebra Leipzig 1903 (15·60 K), Dr. Oskar Schlömilch: Übungsbuch zum Studium der höheren Analysis Leipzig 1904 (17·20 K), O. Fort und O. Schlömilch: Lehrbuch der analytischen Geometrie Leipzig 1904 (12·72 K), Dr. Gustav Tschermak: Lehrbuch der Mineralogie Wien 1897 (19·20 K), Dr. E. von Lommel: Lehrbuch der Experimentalphysik Leipzig 1904 (8·64 K), Adolf Wüllner: Lehrbuch der Experimentalphysik Leipzig 1895 (76·80 K), Dr. Johannes Leunis: Synopsis der Naturgeschichte Hannover 1886 (77·50 K), Rudolf Lehmann: Erziehung und Erzieher Berlin 1901 (8·40 K), Dr. Oskar Jäger: Lehrkunst und Lehrhandwerk Wiesbaden 1901 (9 K), Encyklopedyja wychowawcza Warszawa 1881—1904 (76 K), Prof. Dr. W. Lübke: Denkmäler der Kunst Stuttgart (30 K), Brockhaus' Konversations-Lexikon Jubiläumsausgabe Wien (120 K), Friedrich Überweg — Dr. Max Heintze: Grundriss der Geschichte der Philosophie. Berlin 1903 (37·25 K).

2. Бібліотека учеників.

- a) Руска бібліотека для учеників прибiльшилась в р. шк. 1904/5 з 403 на 476 томів. Користало з неї 368 учеників, котрі перечитали разом 2609 книжок.
- б) Бібліотека польська для учеників збільшилась в р. шк. 1904/5 з 78 на 198 томів. Користало з бібліотеки 264 учеників, котрі прочитали разом 2112 книжок.
- в) Німецька бібліотека для учеників числила в р. шк. б. 139 позицій інвентара, збільшилась супроти минушого року о 46 чисел а 115 томів. Користало з сеї бібліотеки 202 учеників, прочитало книжок 972.

3. **Мап і таблиць географічних і історичних** прибуло в тім році чисел інвентара 25, так що всіх чисел інвентара є 83

З більших збірок ілюстрацій прибуло: Cybulski Tabulae (12 штук) і Lehmann Geographie Charakterbilder (47 штук).

4. **Габінет природописний** містить чисел інвентара 133, з котрих в останньому році прибуло 32. Між замітними предметами найшовся кістяк чоловіка, мікроскоп в ціні 745 К. мікроскоп в ціні 330 К. О. Зарихта зі Шляхтинець подарував зільник засушених рослин управних.

5. **Габінет фізикальний**, на котрого вивінене визначено 6.000 корон з надзвичайної дотації, в р. шкільнім 1905/6 буде заосмотрений в усі важніші апарати, предвиджені нормальним каталогом.

6. **Моделів і взірців до науки рисунків** знаходиться 59 чисел інвентаря, в тім числі 7 зошитів взірців, 15 масок гіпсових, 27 інших моделів гіпсових, 5 моделів деревляних і залізних, 6 посудин глиняних.

IX. Статистика закладу.

Числа уміщені з правої сторони в горі означають приватистів.

	В К Л Я С І														Разом		
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	VII.					
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б							
1) Число учеників публичних:																	
з кінцем року 1904 було	50	45	46	42	32	37	32	37	31	26	27	—	437				
з початком р. шк. 1905 прийнято	56	50	43 ¹	41	46 ¹	41	31 ¹	32 ¹	32 ¹	28 ¹	39 ²	25	552 ⁶				
В році прибуло	—	2	—	—	1	1	1	—	—	1 ¹	—	1 ¹	72				
В загалі прийнято до заведення . .	56	50	43 ¹	41	47 ¹	42	32 ¹	32 ¹	32 ¹	29 ¹	39 ²	26 ¹	559 ⁸				
1) на підставі істину вступного	54	48	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	157				
2) з інших закладів, а то :	—	—	1	—	1	1	—	—	1	1	—	—	6				
а) з промоцією до висшої кляси	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1				
б) репетентів	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
3) з тутешнього заведення :	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
а) з промоцією до висшої кляси	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
б) репетентів	2	2	42 ¹	40	42 ¹	36	27 ¹	31 ¹	31 ¹	25	37 ²	24 ¹	369				
В році покинуло заведење	10	16	—	5	3	5	4	—	—	2	2	—	26				
Число учеників публичних з кін-																	
цем року шкільного	46	34	34	36	45	39	30	29	29	23	35	26	483				
приватистів	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	7				
2) після місяця уродж. було публ.:																	
з Галичини	46	34	34	36	45	39	30	29	29	23	35	26	483				
з Буковини	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
з Морави	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
з Румунії	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
з Росії	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
з Угорщини	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				

3) Після язика матерного було :

Тих, що говорили по руски

» » » польски

4) Після релігії було :

Релігії гред. кат.

» рим. кат.

» вірм. кат.

» Мойсєвої

» протєстангської

5) Вік учеників публичних :

11 літ мало

12 » »

13 » »

14 » »

15 » »

16 » »

17 » »

18 » »

19 » »

20 » »

21 » »

22 » »

23 » »

24 » »

Разом

6) Після місяця побиту родини:

Місцевих

Замісцевх

46	34	42	34	36	35	45	39	30	29	29	23	35	26	483
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	34	42	34	36	34	45	39	30	29	29	22	35	25	479
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	4	5	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	11
4	8	9	6	11	11	10	—	—	—	—	—	—	—	52
10	14	11	6	13	10	10	5	—	—	—	—	—	—	79
11	7	13	4	7	7	10	8	2	2	—	—	—	—	72
11	1	3	7	5	5	5	6	6	7	—	—	—	—	65
4	—	1	8	—	1	—	—	5	6	—	—	—	—	50
1	—	—	2	—	1	—	—	9	8	—	—	—	—	59
—	—	—	1	—	—	—	—	6	5	—	—	—	—	47
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
46	34	42	34	36	35	45	39	30	29	29	23	35	26	483
6	2	10	3	7	7	8	3	5	3	1	4	7	3	69
40	32	32	31	29	29	37	36	25	26	27	19	28	23	414

Х. Вислід клясифікації учеників в другім півроці 1905.

(Товстим друком означено учеників відличних).

КЛЯСА І А.

Андрущак Николай	Завадович Петро	Павлик Филефон
Антків Евстах	Зимак Павло	Пастернак Микола
Бабій Василь	Кассараба Йосиф	Питель Олекса
Бай Олександр	Козоріз Михайл	Романюк Микита
Болезта Іван	Колодрубский Адам	Сиротюк Іван
Боднар Павло	Криськів Василь	Слюзар Климентий
Вацик Іван	Лучків Іван	Станімір Йосиф
Галька Филип	Лущинський Адам	Стефанишин Адам
Гладкий Григорий	Мартиневич Волод.	Стефанишин Омелян
Гетьман Григорий	Мартиновский Март.	Сцісловский Михайло
Грушкевич Володимир	Мемозина Максим	Тарашук Іван
Гуреш Іван	Музичка Матвій	Царевич Іван
Дідух Павло	Мендюк Сильвестер	Хомицкий Григорий
Добромиль Михайло	Онуферко Михайло	Шумский Петро

До іспиту поправчого призначено 3, степень третій І уч.

КЛЯСА І Б.

Богданович Михайло	Дудар Іван	Мандзій Ілья
Будзан Петро	Каменецкий Петро	Олещук Василь
Василак Семен	Кивелюк Іван	Острожинський Петро
Височанський Евген	Кметик Осип	Потурняк Филип
Волохатюк Іван	Комаровский Василь	Семків Марко
Гладій Михайло	Корпак Михайло	Сень Олекса
Гудима Евстахий	Круша Михайло	Сікора Василь
Гуцайлюк Василь	Кужель Антін	Стець Стефан
Грегоращук Спирідіон	Лощній Андрій	Ташаринський Іван
Дудар Евген	Маличок Павло	Федорович Лев

Одному ученикови дозволено поправити по вакаціях один предмет, двох учеників одержало другий степень, один третій степень.

КЛЯСА I В.

Балешта Василь
Беднарский Методий
Бутрин Василь
Бучак Андрій
Візенталь Давид
Вітошинський Йосиф
Гарасимович Лев
Гуменюк Іван
Дорожинський Роман
Жук Василь
Завідовський Дмитро
Зелінський Микола
Зробек Роман

Іваницький Василь
Кирилюк Василь
Лавринів Йосиф
Левицький Стефан
Малис Еремія
Мельник Михайло
Мориквас Володимир
Огар Іван
Онуферко Володимир
Павлусь Василь
Паланиця Павло
Пахолків Микола
Постригач Микола

Свистун Петро
Слободян Ваврин
Солтис Богдан
Сторожинський Петро
Титор Микола
Фарион Григорій
Філь Андрій
Фостаковський Теод.
Чубатий Йосиф
Чумак Гілярий
Шевчук Володимир
Шиманський Михайл.

2 ученикам дозволено поправити недостаточну ноту в однім предметі по feriaх, 2 одержало третю клясу.

КЛЯСА II А.

Алиськевич Николай
Бабій Василь
Білінський Роман
Геусь Пилип
Городиский Евген
Гудз Матвій
Дайдак Николай
Декайло Николай
Друк Лев

Зарицький Роман
Козоріз Кость
Колодій Тимон
Коцюба Іван
Лисей Володимир
Макаровський Дмитро
Макух Роман
Маліцький Николай
Мандзій Степан

Музичка Григорій
Попович Данило
Притляк Василь
Собота Тимотей
Стечишин Андрій
Тригубчак Арсеній
Царук Михайло
Щур Олександр
Якимішин Ілько

3 ученикам дозволено поправити один предмет по feriaх ; 2 учеників одержало другий степенъ, 2 третий.

КЛЯСА II Б.

Білик Андрій
Бойко Андрій
Бурштинський Мих.
Вацик Петро
Вільчинський Волод.
Волк Андрій
Ворончак Іван
Головка Флипп
Готра Михайло
Данилків Стефан
Довганц Юрій

Іванишка Василь
Комар Стефан
Кравець Михайло
Кравець Стефан
Кривень Стефан
Кушнір Павло
Ленц Іван
Лушнінський Роман
Лазаревич Никола
Недошитко Теодор

Пасіка Іван
Сапіга Онуфрей
Сьвістун Танас
Сліпий Йосиф
Стариків Роман
Торбин Василь
Фалендиш Йосиф
Цибик Роман
Чорний Дмитро
Чумак Йосиф

Степень другий одержав 1 ученик, дозволено поправити один предмет по feriaх 4.

КЛЯСА II В.

Бабій Іван	Думка Гавриїл	Кучерський Петро
Байрак Григорій	Зазуляк Юрій	Литвинюк Андрій
Бараник Михайло	Іваницький Маріян	Майка Іван
Бойко Микола	Кливак Володимир	Мандзюк Михайло
Бордуляк Тит	Кордуба Михайло	Мелешкевич Зиновій
Винярський Євген	Коцюбка Михайло	Мотуряк Михайло
Ганкевич Йосиф	Кравець Василь	Сапливий Дмитро
Гринькевич Йосиф	Кузик Теодор	Стрільбицький Микола
Дубіньський Володисл.	Кучерішка Омелян	Череватий Микола

З учеників одержало степеня другий, один степеня третій, 4 позволено поправити поступ з одного предмета, один неклісифікований.

КЛЯСА III А.

Бабій Авксентій	Кметь Микола	Полоз Григорій
Бабин Євген	Королук Михайло	Решетуха Антін
Брикович Стефан	Кочій Антін	Сарматюк Андрій
Галабарда Йосиф	Буликовський Григ.	Свергун Григорій
Грицишин Василь	Лисий Василь	Семків Адам
Гембаровський Дмитро	Лучка Алексій	Соневіцький Михайло
Гордій Михайло	Мартинюк Евстах	Слїпий Родіон
Дубчак Стефан	Мартинюк Михайло	Стельмах Володимир
Заячківський Гриць	Мартюк Іван	Стецюк Григорій
Зробек Володимир	Михаськів Антін	Царук Клим
Зуляк Омелян	Осінчук Михайло	Шайнюк Іван
Зуляк Александер	Оссовий Іван	Яворський Іван
Івачевський Іван	Пашкевич Іван	Ярема Василь
Качалуба Павло	Петровський Михайло	Білинський Іван

З ученикам дозволено поправити ноту з одного предмету по фєриях.

КЛЯСА III Б.

Брояка Йосиф	Івасечко Микола	Перкач Михайло
Гарматій Кость	Кузьма Василь	Пиндус Теодор
Голуб Петро	Левинський Маріян	Скоморовський Волод
Грицишин Алексій	Лубянецький Іван	Скоробогач Дмитро
Давидович Тома	Мальчик Стефан	Стадник Петро
Демчук Володимир	Миколаєвич Андрій	Стеткевич Володим.
Довшийка Йосиф	Музиків Володимир	Чубатий Александер
Доскоч Григорій	Наболотний Петро	Чубатий Роман
Жаровський Михайло	Наконечний Микола	Гречин Роман
Задорожний Алекс.	Олійник Микола	

До іспиту поправчого по фєриях призначено 5, другий степеня одержало 4, а 1 степеня третій.

КЛЯСА IV А.

Бродяк Степан
Воронич Нестор
Завидовский Ілля
Коконський Никола
Колянковський Волод.
Колтун Дмитро
Конотопський Ілля
Куликівський Володим.
Любачевський Іван
Мішко Степан

Мудрий Михайло
Ногає Маріян
Онuferко Лука
Пелехатий Василь
Подгурський Василь
Проскурка Іван
Свергун Андрій
Стадник Василь
Стадник Петро

Томків Тома
Трембач Павло
Хомішин Никола
Хомяк Теодор
Черняк Григорій
Чикета Григорій
Чубатий Никола
Шарко Петро
Якимів Іван

Другий степенъ одержав ученик 1, позволено зложити поправчий іспит з одного предмету по feriaх ученикови 1.

КЛЯСА IV Б.

Алиськевич Юліян
Баб'ій Антін
Бассан Олекса
Вавришин Володимир
Волинець Михайло
Гаяць Дмитро
Громницький Ізидор
Заплітний Антін

Кметик Остап
Коблюк Андрій
Крук Дмитро
Ладика Дмитро
Марків Варфоломеї
Мельник Олекса
Мухній Григорій
Олійник Олекса

Ракочий Григорій
Сидяга Йосиф
Стадник Павло
Стецюк Григорій
Теодорович Павло
Фостаковський Іван
Янович Лев

5 ученикам позволено поправити по feriaх, третій степенъ 1.

КЛЯСА V А.

Балей Святослав
Бараник Михайло
Болюх Василь
Бульчак Стефан
Ванчицкий Стефан
Васильків Іван
Войтків Никола
Воркун Стефан

Гаврилюк Андрій
Грабовеньський Богд.
Грицак Евген
Дозорський Михайло
Кинах Григорій
Крушельницький Ант.
Куріца Григорій
Мотало Іван

Посьмітюх Ілий
Славуца Григорій
Сокальський Іван
Стадник Іван
Ткач Іван
Федун Іван
Цебровський Август

Поправку одержало учеників 4, третій степенъ одержав 1 ученик.

КЛЯСА V Б.

Бріль Николай
Дольний Михайло
Заблоцкий Павло
Зазуля Методій
Камінський Лев
Мазур Павло

Макогон Василь
Олійник Павло
Попович Іван
Решетуха Павло
Рубін Самуїл
Слюзар Роман

Стецюк Василь
Стислович Роман
Фуртак Богдан
Хомин Филип
Цегельський Роман

Другий степенъ одержав ученик 1, третій 2, до іспиту поправчого призначено 3 учеників.

КЛЯСА VI.

Бих Николай
Бойко Григорій
Бучак Іван
Весна Кость
Гірка Володимир
Гребенюк Семен
Деркач Василь
Дяків Павло
Задорожний Михайло

Кароль Евген
Клодзінський Мих.
Комаровський Теоф.
Кужиль Михайло
Кульчицкий Яків
Лисий Івко
Онищук Ілько Ник.
Онуферко Волод.
Пазюк Петро

Процик Марко
Семчишин Григорій
Сеник Данило
Собчак Ілько
Цебушник Дмитро
Цегельський Лев
Чубатий Теодор
Зарицкий Мирон

3 учеників одержало степенъ третій а 7 призначено до іспиту поправчого по feriaх.

КЛЯСА VII.

Бородієвич Володимир
Вацик Евген
Водяний Тома
Вонс Стефан
Гриневецкий Волод.
Дудрович Юрій
Заяць Яків

Іванчук Семен
Копач Петро
Лопатинський Ізидор
Мандзій Роман
Молчко Ярослав
Мудрий Павло

Налуковий Лука
Петрусик Михайло
Процишин Теодор
Сатурський Володим.
Цурковський Богдан
Чикета Іван

Семи ученикам дозволено поправити один предмет по feriaх.

XI. Услівя прийнятя учеників до закладу.

Рік шкільний розпочинає ся дня 3. вересня торжественним Богослуженєм, на котре мають явити ся безусловно всі вписані ученики.

Вписи учеників відбувають ся в трох послідних днях серпня. При пізних зголошенях залежить прийняте ученика від дозволу ц. к. Ради Шк. кр.

В тих самих днях відбувають ся іспити поправчі і доповняючі. Вступні іспити до класи I. відбувають ся в двох речинках: безпосередно по закінченю року шкільного в липню і 1. вересня кожного року; вступні іспити до кл. II—VII межи 7—15. вересня. Пізнійше зголошенє до такого іспиту не буде увзглядене. Приватні іспити відбувають ся в послідних днях кожного півроку.

До запису повинен явити ся кождий ученик особисто, в товаристві вітця, матери або опікуна, або бодай їх заступника, домового надзирателя і має принести з собою сьвідоцтво шкільне з послідного півроку і дві вписові карти точно виповнені.

Хто вперве записує ся до гімназії, має при записі виказати ся:

а) метрикою уродження, без котрої жаден новий ученик не може бути прийнятий;

б) сьвідоцтвом щіпленої віспи, взгядно сьвідоцтвом ревакацинації;

в) сьвідоцтвом тої школи, де передше ходив на науку. При переході ученика з одной гімназії до иньшої має находитись на посліднім сьвідоцтві шкільнім клявзуля дирекції, що ученика можна без перешкоди прийняти деинде, а в разі увільнення від шкільної оплати, також і се посьвідченє враз з наведенєм дня і числа декрету увільнення.

Кждий ученик платить при записі 2 кор. на наукові средства; ті що не можуть виказати ся сьвідоцтвом сеї гімназії за піврік безпосередно минувший, платять крім того ще

4 кор. 20 г. вписового: так само ті що справді ходили давнійше до сеї гімназії, але опісля хоч би навіть в останнім півроці, перестали ходити до школи.

Ученики, що зголошують ся до I. кляси, піддають ся вступному іспитови в означених речинцях. Хто не здасть іспиту вступного до I. кл. в одній гімназії, має на той рік запертий вступ до кожної иньшої середної школи і не може зголошуватись до іспиту в иньший гімназії

Вимоги при іспиті вступнім до I. гімн. кл. суть слідуєчі:

1. з науки релігії: відомости, які може собі присвоїти ученик в перших чотирох літах обовязкової шкільної науки в 4-клясових народних школах.

2. з викладового язика: Плавне та виразне читанє, поясненє ричеве прочитаного з поданєм мисли, оповіданє змісту ширшими уступами; знанє частий мови, відміна імени і дієслова; знанє реченя простого, розширеного і розбір складових єго частий що до згоди підмету з присудком і складні відмінків; по правне написанє диктату з обему понятій, звисних ученикови.

3. з німецького язика: Плавне і зрозуміле читанє, відміна родівника, іменників, прикметиків та заіменників (особових, посідательних, указуючих і відносних); відміна дієслів помічних і слабих у всіх формах родів діяльного і страдального. Відтак відміна найзвичайніших міцних дієслів, засіб слів відповідних понятям ученика; правильне писанє легкого диктату, котрого зміст подасть ся ученикам в мові викладовій перед подиктованєм.

4. з рахунків: Писанє чисел до мільона включно, вправність, в чоторих головних діланях рахункових цілими числами; певність в табличці множення і знанє важнійших метричних мір.

Звертає ся увагу родичів і опікунів на те, щоби з уваги на добро своїх дітий чи вихованців, а тим самим і на своє власне добро, звідувались як найчастійше в школі про їх науку і поведене.

XII. Зазов до відвічальних надзирателів.

Особи, що удержують учеників на т. з. станциях, приймають на себе обовязок дійсного нагляду повірених їх опіці учеників і суть перед школою відвічальмі за їх добре поведене.

Мають они особисто зголосити ся у Управителя в часі Фейрий, іменно межі 21. а 28. серпня між годиною 10. а 11. і по-

дати свою аяресу, число учеників, котрих моглиби у себе примістити і усліва, під котрими піднялиби ся удержуваня учеників.

Мешканя, призначені для учеників, мають бути по змозі сухі, ясні і на стілько просторі, щоб кождий з приміщених мав своє місце до писаня і науки.

Особливо жадає ся, щоб кождий ученик мав своє окреме ліжко і окрему постіль.

Жадному ученикови не вільно мешкати без відвічального надзору; брак відповідної опіки спричиняє видаленє зі школи. Про кожду зміну відвічального надзору і про зміну мешканя має ученик сейчас повідомити господаря кляси.

